

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra práva

Diplomová práce

Dědictví v nové právní úpravě

Bc. Martina Bláhová

© 2018 ČZU v Praze

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Bc. Martina Hermanová

Veřejná správa a regionální rozvoj

Název práce

Dědictví v nové právní úpravě

Název anglicky

Inheritance in new legal regulation

Cíle práce

Cílem práce bude zjistit vývoj využívání způsobů nabývání dědictví podle nového občanského zákoníku, délku řízení a počty případů, které pro nespokojenost dědiců musel řešit soud. Při zjištění nedostatků v právní úpravě a praxi navrhnout opatření k jejich eliminaci.

Metodika

- soustředění právních předpisů a odborné literatury ke zkoumanému problému
- konzultace s vedoucím diplomové práce
- prostudování právních předpisů a literatury k teoretické části práce a jejich zhodnocení
- získání a prostudování konkrétních materiálů
- vyhodnocení získaných dat
- sumarizace výsledků zkoumání a jejich hodnocení

Doporučený rozsah práce

60 – 80 stran

Klíčová slova

Dědictví, nový občanský zákoník, řízení o pozůstalosti, soud, soudní komisař, dědic

---

Doporučené zdroje informací

BARTOŠ, JIŘÍ. Nová procesní úprava dědického práva. Ad Notam [online]. 2013, roč. 19, č. 6. Dostupné z: https://www.nkcr.cz/data/news/ad-notam/PDF/2013_6.pdf

BEZOUŠKA, Petr a Lucie PIECHOWICZOVÁ. Nový občanský zákoník: nejdůležitější změny. Olomouc: ANAG, 2013. Právo. ISBN 978-80-7263-819-2.

NOVOTNÝ, Petr a Monika NOVOTNÁ. Nový občanský zákoník: dědické právo. 2. aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing, 2017. Právo pro každého (Grada). ISBN 978-80-271-0432-1.

SVOBODA, J., KLIČKA, O.: Dědické právo v praxi. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-266-3.

ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol.: Občanský zákoník: komentář. Svazek IV. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. Komentáře Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7478-579-5.

Zákon č. 2/1993 Sb., listina základních práv a svobod

Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Předběžný termín obhajoby

2017/18 LS – PEF

Vedoucí práce

JUDr. Milan Uhlík, CSc.

Garantující pracoviště

Katedra práva

Elektronicky schváleno dne 27. 11. 2017

JUDr. Jana Borská, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 28. 11. 2017

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 21. 02. 2018

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Dědictví v nové právní úpravě" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 26.11.2018

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala JUDr. Milanovi Uhlíkovi, CSc., vedoucímu diplomové práce, za pomoc, cenné rady a odborné vedení při zpracování této diplomové práce.

Dědictví v nové právní úpravě

Abstrakt

Diplomová práce je věnována tématu Dědictví v nové právní úpravě. Novou právní úpravou je zde myšlen zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník, který nabyt účinnosti dne 1.1.2014 a přinesl s sebou velké změny právě v oblasti dědického práva.

Teoretická část diplomové práce se zabývá úvodem do problematiky dědického práva, cílem a metodikou, jež byla využita pro zpracování této diplomové práce, a také teoretickými východisky, kde je pozornost upřena především na podmínky vzniku dědického práva, jednotlivé druhy pořízení pro případ smrti – dědickou smlouvu, závět' i dovětek, dále na jednotlivé dědické třídy zákonné dědické posloupnosti, na přechod pozůstalosti na dědice a na spory o dědické právo.

Analytická část je zaměřena na zjištění vývoje využívání způsobů nabývání dědictví podle NOZ. Mezi tyto způsoby řadíme nabytí dědictví podle zákonné dědické posloupnosti, závěti či jiného pořízení pro případ smrti nebo může být využito i více způsobů najednou. K porozumění, proč se nabytí dědictví podle dědické smlouvy ve sledovaném období od roku 2014 do roku 2017 nevyskytlo, poslouží řízené rozhovory s notářskými koncipienty z kanceláří soudních komisařů. Dále je v analytické části zkoumána délka pozůstalostních řízení a počty případů, které pro nespokojenost dědiců musel řešit soud. V závěrečné části práce jsou shrnuty výsledky provedeného zkoumání a jsou zde navrhována možná opatření k eliminaci nedostatků v právní úpravě a v praxi.

Klíčová slova: dědictví, nový občanský zákoník, řízení o pozůstalosti, soud, soudní komisař, dědic

Inheritance in new legal regulation

Abstract

This thesis focuses on the subject of inheritance in new legal regulation, the new regulation here being the Act No. 89/2012 of Coll., the Civil Code, with effect from 1 January 2014, which brought about significant changes to existing inheritance law.

The theoretical part of this thesis includes the introduction to inheritance law, the thesis' goal and methodology used and also theoretic bases where the primary focus is on the conditions of the genesis of inheritance law and its institutes—inheritance agreement, testament and testamentary clause on legacy. It also focuses on the classes of statutory succession of heirs, the acquisition of inheritance and inheritance procedure.

The analytical part examines the development of the actual use of the Civil Code's inheritance institutes. It aims to compare the use of statutory succession, testament and other forms as well as combinations of them. To help understand why the use of inheritance agreement wasn't observed between 2014 and 2017 I have included interviews with notary candidates working at court commissioner's offices. Furthermore, this part analyses the length of inheritance procedures and the number of cases that had to be brought before court due to the heirs' discontent. The final part of this thesis aims to summarize the conclusions of the observation and suggested measures that could eliminate the flaws in both regulation and practice.

Keywords: inheritance, new Civil Code, inheritance procedure, court, court commissioner, heir

Obsah

1 Úvod	12
2 Cíl práce a metodika	14
2.1 Cíl práce	14
2.2 Metodika	14
3 Teoretická východiska	17
3.1 Přehled platné právní úpravy.....	18
3.2 Podmínky vzniku dědického práva.....	20
3.2.1 Smrt zůstavitele.....	20
3.2.2 Dědický titul	21
3.2.3 Způsobilý dědic.....	21
3.2.4 Existence majetku zůstavitele.....	21
3.3 Pořízení pro případ smrti.....	22
3.3.1 Dědická smlouva.....	22
3.3.2 Závěť	25
3.3.2.1 Forma závěti	26
3.3.2.2 Vedlejší doložky v závěti	29
3.3.2.3 Zrušení závěti.....	31
3.3.3 Dovětek (kodicil)	32
3.4 Odkaz	33
3.5 Zákonná dědická posloupnost.....	33
3.5.1 První dědická třída (§ 1635 NOZ)	34
3.5.2 Druhá dědická třída (§ 1636 NOZ).....	34
3.5.3 Třetí dědická třída (§ 1637 NOZ).....	34
3.5.4 Čtvrtá dědická třída (§ 1638 NOZ).....	35
3.5.5 Pátá dědická třída (§ 1639 NOZ).....	35
3.5.6 Šestá dědická třída (§ 1640 NOZ).....	35
3.5.7 Odúmrť	36
3.6 Přejed pozůstalosti na dědice.....	36
3.6.1 Nabytí dědictví.....	36
3.6.2 Správa pozůstalosti a její soupis	37

3.6.3	Potvrzení dědictví	38
3.6.4	Rozdělení pozůstalosti.....	39
3.7	Spory o dědické právo	39
3.7.1	Spory o to, kdo je dědicem	40
3.7.1.1	Spory zakládající se na rozdílném právním posouzení	41
3.7.1.2	Spory zakládající se na rozdílných skutkových tvrzeních.....	42
3.7.2	Spory o rozsah pozůstalosti	44
3.7.2.1	Spory zakládající se na rozdílném právním posouzení	44
3.7.2.2	Spory vyplývající z rozdílných skutkových tvrzení.....	45
4	Analytická část	46
4.1	Názor autorky práce na současnou právní úpravu	46
4.2	Způsob přidělování dědických řízení soudním komisařům	46
4.3	Srovnání počtu obyvatel a množství úmrtí na území celé České republiky, jednotlivých krajů a v obvodu Okresního soudu v Trutnově v časovém období od roku 2012 do roku 2017	47
4.4	Vývoj využívání způsobů nabývání dědictví podle NOZ.....	52
4.5	Délka pozůstalostního řízení	63
4.6	Počet případů, které pro nespokojenost dědiců musel řešit soud	69
4.7	Příklady z praxe	70
4.7.1	Příklad z praxe č. 1 – více závětí	70
4.7.2	Příklad z praxe č. 2 – následný dědic	71
4.7.3	Příklad z praxe č. 3 – odmítnutí dědictví závětním dědicem.....	72
4.7.4	Příklad z praxe č. 4 – zrušení závěti zůstavitelem ještě před smrtí.....	73
4.7.5	Příklad z praxe č. 5 - odkaz	74
5	Výsledky a diskuse	75
6	Závěr	79
7	Seznam použitých zdrojů	82
8	Přílohy	85
Příloha A	Otázky k částečně řízenému rozhovoru s notářskými koncipienty, kteří jsou v notářských kancelářích pověřeni soudními komisaři k vyřizování pozůstalostních řízení.....	86
Příloha B	Řízení o pozůstalosti.....	87

Seznam grafů

Graf 1	Vývoj počtu obyvatel v České republice v časovém období 2012-2017.....	48
Graf 2	Vývoj počtu úmrtí v České republice v časovém období 2012-2017.....	48
Graf 3	Vývoj počtu obyvatel v obvodu Okresního soudu v Trutnově v časovém období 2012-2017.....	51
Graf 4	Vývoj počtu úmrtí v obvodu Okresního soudu v Trutnově v časovém období 2012-2017	52
Graf 5	Přehled o vývoji počtu jednotlivých způsobů vyřízení pozůstalostních řízení, která napadla soudní komisařce Mgr. Kláře Pouchlé, LL.M. a která byla řešena dle NOZ v časovém období 2014-2017.....	54
Graf 6	Vývoj nabývání dědictví podle zákonné dědické posloupnosti v jednotlivých dědických třídách v pozůstalostních řízeních napadlých soudní komisařce Mgr. Kláře Pouchlé, LL.M., jež byla řešena dle NOZ, v časovém období 2014-2017	57
Graf 7	Vývoj nabývání dědictví podle závěti v pozůstalostních řízeních napadlých soudní komisařce Mgr. Kláře Pouchlé, LL.M., která byla řešena dle NOZ, v časovém období 2014-2017	58
Graf 8	Nabývání dědictví na základě kombinace dvou různých dědických titulů v pozůstalostních řízeních napadlých soudní komisařce Mgr. Kláře Pouchlé, LL.M., která byla řešena dle NOZ, v časovém období 2014-2017	59
Graf 9	Délka pozůstalostních řízení napadlých soudní komisařce Mgr. Kláře Pouchlé, LL.M., která byla řešena dle NOZ, v roce 2014	64
Graf 10	Délka pozůstalostních řízení napadlých soudní komisařce Mgr. Kláře Pouchlé, LL.M., která byla řešena dle NOZ, v roce 2015	65
Graf 11	Délka pozůstalostních řízení napadlých soudní komisařce Mgr. Kláře Pouchlé, LL.M., která byla řešena dle NOZ, v roce 2016	67
Graf 12	Délka pozůstalostních řízení napadlých soudní komisařce Mgr. Kláře Pouchlé, LL.M., která byla řešena dle NOZ, v roce 2017	68

Seznam tabulek

Tabulka 1	Přehled o vývoji počtu obyvatel a úmrtí v České republice v časovém období 2012-2017.....	47
Tabulka 2	Přehled o vývoji počtu obyvatel v krajích v časovém období 2012-2017..	49

Tabulka 3	Přehled o vývoji počtu úmrtí v krajích v časovém období 2012-2017.....	50
Tabulka 4	Přehled o vývoji počtu obyvatel a úmrtí v obvodu Okresního soudu v Trutnově v časovém období 2012-2017	51
Tabulka 5	Přehled o vývoji celkového množství pozůstalostních řízení napadlých soudní komisařce Mgr. Kláře Pouchlé, LL.M. v časovém období 2014-2017 a porovnání množství řízení řešených dle NOZ nebo dle OZ	52
Tabulka 6	Přehled o vývoji počtu jednotlivých způsobů vyřízení pozůstalostních řízení, která napadla soudní komisařce Mgr. Kláře Pouchlé, LL.M. a která byla řešena dle NOZ v časovém období 2014-2017	53
Tabulka 7	Přehled o vývoji využívání jednotlivých způsobů nabývání dědictví v pozůstalostních řízeních napadlých soudní komisařce Mgr. Kláře Pouchlé, LL.M., která byla řešena dle NOZ, v časovém období 2014-2017	56
Tabulka 8	Délka pozůstalostních řízení napadlých soudní komisařce Mgr. Kláře Pouchlé, LL.M., která byla řešena dle NOZ, v roce 2014	63
Tabulka 9	Délka pozůstalostních řízení napadlých soudní komisařce Mgr. Kláře Pouchlé, LL.M., která byla řešena dle NOZ, v roce 2015	64
Tabulka 10	Délka pozůstalostních řízení napadlých soudní komisařce Mgr. Kláře Pouchlé, LL.M., která byla řešena dle NOZ, v roce 2016	66
Tabulka 11	Délka pozůstalostních řízení napadlých soudní komisařce Mgr. Kláře Pouchlé, LL.M., která byla řešena dle NOZ, v roce 2017	67

Seznam použitých zkratk

ČSÚ	Český statistický úřad
ISAS	Informační systém administrace soudů
NOZ	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
OSŘ	Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád
OZ	Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník
ZŘS	Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních

1 Úvod

Dědické právo, jako jedno ze základních lidských práv, je právo dědice na pozůstalost nebo poměrnou část z ní. O tom, komu bude náležet dědické právo, je rozhodováno v rámci pozůstalostního řízení. Účastníkem pozůstalostního řízení se během svého života stane většina z nás. Do života téměř všech lidí vstoupí dříve nebo později smutná událost v podobě odchodu blízkého člověka. Než se však pozůstalí s touto bolestnou ztrátou vyrovnají, vždy určitý čas trvá. Navíc ani v této nelehké době se nevyhnou zařizování úředních záležitostí a s tím souvisí i návštěva notáře - soudního komisaře, který je soudem pověřen k vyřízení pozůstalostního řízení.

Zákon č. 89/2012 Sb, Občanský zákoník, který nabyl účinnosti dne 1.1.2014, s sebou přinesl velké změny, které se odrážejí do života každého z nás. Mezi oblasti, kterých se změny dotkly nejvíce, patří bezesporu právě dědické právo.

Dědické právo je upraveno nejen novým hmotně právním předpisem - NOZ, ale dědickému právu se dostává i nové úpravy procesní, která je od 1.1.2014 upravena zákonem č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních.

Právě proto, že se problematika dědického práva dotýká téměř všech, by se měl každý alespoň okrajově orientovat v právních normách upravujících dědické právo. Pro laickou veřejnost může být však orientace ztížena nejen z důvodu složitosti této problematiky, ale i z důvodů velkého rozšíření, které s sebou přinesl NOZ, při němž došlo k navýšení počtu paragrafů upravujících dědické právo z původních 27 na celkových 245 paragrafů. Ale i přes značně rozsáhlou právní úpravu dědického práva je vhodné mít povědomí o tom, jak probíhá takové pozůstalostní řízení, jaká jsou práva a povinnosti účastníků pozůstalostního řízení, a na druhou stranu by se každý měl zajímat i o to, jak bude s jeho majetkem po jeho smrti naloženo.

NOZ oproti dosavadní právní úpravě poskytuje zůstaviteli mnohem více možností, jak může se svým majetkem naložit. Rozšiřuje totiž možnosti pořízení pro případ smrti nejen o dědickou smlouvu, ale i o odkaz či dovětek. Tyto způsoby pořízení pro případ smrti však nejsou úplnou novinkou na poli dědického práva. Dědická smlouva i dovětek byly obsaženy v našem právním řádu do roku 1951, kdy byly dočasně vypuštěny (Svoboda, Klička, 2014, s. 85). Institut odkazů platil na našem území až do účinnosti zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, tedy do dne 1.4.1964 (Svoboda, Klička, 2014, s. 113).

V rámci této diplomové práce bych chtěla přiblížit základní pojmy týkající se dědického práva, podmínky vzniku dědického práva, jednotlivé možnosti pořízení pro případ smrti, jednotlivé dědické třídy zákonné dědické posloupnosti, ale i postup, jakým dědictví na dědice přechází. Během probíhajícího pozůstalostního řízení může dojít mezi účastníky ke sporům a to z nejrůznějších důvodů, proto bude pozornost zaměřena i na tuto problematiku.

V rámci praktické části diplomové práce bude zjišťován vývoj využívání způsobů nabývání dědictví dle NOZ, tedy pokud dědici nabývají dědictví, zda jde o nabytí podle zákonné dědické posloupnosti či na základě některého z pořízení pro případ smrti. Dále bude také zkoumána délka pozůstalostního řízení a počet případů, které pro nespokojenost dědiců musel řešit soud.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Cílem práce bude zjistit vývoj využívání způsobů nabývání dědictví podle nového občanského zákoníku, délku řízení a počty případů, které pro nespokojenost dědiců musel řešit soud. Při zjištění nedostatků v právní úpravě a praxi navrhnout opatření k jejich eliminaci.

2.2 Metodika

Pro zpracování teoretické části diplomové práce budou využity sekundární zdroje dat. Stěžejní bude koncentrace platných právních předpisů, odborné literatury, internetových odkazů a odborných článků vztahujících se k problematice dědického práva. Veškeré použité zdroje budou uvedeny na konci diplomové práce v kapitole nazvané Seznam použitých zdrojů. Metoda, která bude využita v této části, bude především deskripce dat.

Po prostudování těchto informačních zdrojů bude navazovat názor autorky práce na současnou právní úpravu.

Pro zpracování praktické části diplomové práce budou využita kvantitativní i kvalitativní data pocházející především z interních zdrojů Okresního soudu v Trutnově. Dále budou využita statistická data Českého statistického úřadu, data dostupná na internetových stránkách Ministerstva spravedlnosti a Notářské komory České republiky atd.

Materiály pro analýzu vývoje způsobů nabývání dědictví podle NOZ, délky řízení, počtu případů, které pro nespokojenost dědiců musel řešit soud, a k rozboru konkrétních případů budou čerpány z informačního systému ISAS Okresního soudu v Trutnově a ze skončených dědických spisů, které vyřizovala notářská kancelář Mgr. Kláry Pouchlé, LL.M. Získání materiálů z těchto spisů bude umožněno na Okresním soudě v Trutnově.

Pro sestavení tabulek a grafů v celé diplomové práci bude využit program Microsoft Excel. Sestavené tabulky a grafy budou následně přeneseny do programu Microsoft Word, kde bude provedena jejich finální úprava tak, aby odpovídaly požadavkům na zpracování diplomové práce.

Množství notářů působících v České republice, v Královéhradeckém kraji a i v obvodu Okresního soudu v Trutnově bude zjištěno na internetových stránkách České notářské komory, kde je možné získat seznam všech notářů v České republice.

Data pro analýzu vývoje počtu obyvatel a úmrtí budou čerpána ze statistik uveřejněných na internetových stránkách Českého statistického úřadu. Analýza bude provedena jak pro celou Českou republiku, jednotlivé kraje, tak i pro obvod Okresního soudu v Trutnově. Sledované období bude zahrnovat roky 2012 až 2017 včetně. U analýz bude následně stanoven průměrný počet obyvatel a úmrtí za celé sledové období. U analýzy počtu úmrtí v krajích bude stanoven nejen průměrný počet úmrtí, ale i podíl jednotlivých krajů na celkovém počtu úmrtí.

Pro zjištění vývoje využívání způsobů nabývání dědictví podle NOZ bude zvoleno časové období od začátku roku 2014 do konce roku 2017 a to proto, aby bylo srovnáváno vždy stejně dlouhé období. Dědická řízení, kde zůstavitel zemřel dříve než 1.1.2014, jsou řešena ještě podle staré právní úpravy platné do roku 2013, zákon č. 40/1964 Sb, občanský zákoník. Z tohoto důvodu budou skrz celé sledované období ze souboru zkoumaných spisů vyloučena řízení, kde zůstavitel zemřel dříve než 1.1.2014. Nahlédnutím do spisů, konkrétně do konečných usnesení, bude zjištěno, jakým způsobem dědicové dědictví nabyli. Zda se jednalo o nabytí dědictví podle zákonné dědické posloupnosti, podle pořízení pro případ smrti či se jednalo o kombinaci jednotlivých způsobů. Do příslušné tabulky bude vždy zanesen počet řízení, ve kterých dědicové nabyli v daném roce dědictví určitým způsobem. Pro složitost dané tabulky, hlavně velké množství kategorií v jednotlivých letech, bude grafické zobrazení zpracováno ve třech samostatných grafech. První graf bude zobrazovat nabývání dědictví podle zákonné dědické posloupnosti, druhý podle závěti a třetí na základě kombinace dvou různých způsobů nabývání dědictví. Vše bude ještě doplněno tabulkou, ve které bude zanesen počet řízení, která byla v jednotlivých letech vyřízena určitým způsobem. U jednotlivých způsobů vyřízení pozůstalostních řízení bude vypočten jejich podíl na celkovém počtu všech řízení ve sledovaném období.

V případě, že se některý ze způsobů nabývání dědictví ve sledovaném období nevyskytne, poslouží k objasnění této situace jedna z metod kvalitativního sociologického výzkumu - částečně řízený rozhovor. Respondenti tohoto výzkumu budou notářští koncipienti, kteří jsou ve většině notářských kanceláří pověřeni k vyřizování pozůstalostních řízení. Otázky

budou formulovány tak, aby pomohly porozumět skutečnosti, proč určitý způsob nabývání dědictví není v praxi využíván.

Z informačního systému ISAS Okresního soudu v Trutnově je možné získat seznam všech pozůstalostních řízení, které napadly k Okresnímu soudu v Trutnově v určitém roce. Je to tedy soubor všech řízení, která jsou následně rozdělována mezi jednotlivé notáře. Proto bude nutné z tohoto seznamu vybrat pouze ta řízení, která napadla soudní komisařce Mgr. Kláře Pouchlé, LL.M. v časovém období od roku 2014 do roku 2017 a byla řešena dle NOZ. Tato řízení budou poté rozřazena do předem stanovených kategorií podle jejich délky. Samostatnou kategorií budou řízení, která nebyla ukončena do chvíle vypracování této diplomové práce. Z tohoto souboru, do něhož nebudou zahrnuta dosud neskončená řízení, bude následně stanovena průměrná délka pozůstalostního řízení v daném roce. Grafická zobrazení i tabulky budou vždy zpracovány pro příslušný rok.

Počet případů, které pro nespokojenost dědiců musel řešit soud, bude zjišťován z informačního systému ISAS Okresního soudu v Trutnově. V řízení, které vyřizuje soudní komisař, může být některý z účastníků odkázán k podání občanskoprávní žaloby. Obecně je takováto žaloba vedena jako občanskoprávní řízení a pro podání žaloby je místně příslušný soud, u kterého je vedeno řízení o pozůstalosti. Pro kontrolu bude učiněn dotaz autorkou práce na pracovníky notářské kanceláře Mgr. Kláry Pouchlé, LL.M., zda a případně kolik evidují takovýchto občanskoprávních žalob. Druhou možností je podání odvolání proti rozhodnutí soudní komisařky. O takovém odvolání rozhoduje Krajský soud v Hradci Králové. Opravné prostředky podané proti rozhodnutí soudní komisařky budou zjištěny z informačního systému ISAS.

Po shromáždění dostatečného množství potřebných informací bude nutné podrobné a důkladné prostudování těchto materiálů a jejich uspořádání pro následné vyhodnocení získaných dat.

Celý průběh zpravování diplomové práce bude doplněn konzultacemi s vedoucím diplomové práce.

V závěru práce budou shrnuty a uceleny získané poznatky. Výsledky zkoumání budou zhodnoceny. Autorka se bude snažit syntetizovat návrhy na případná opatření a doporučení.

3 Teoretická východiska

S novým občanským zákoníkem došlo k významným změnám v oblasti celého soukromého práva, k nejzávažnějším však bezesporu právě v oblasti práva dědického. Dědické právo bylo dosud v občanském zákoníku upraveno poměrně stručně. NOZ vychází z toho, že zůstavitel je tvůrcem majetku, který je předmětem dědění, a proto jen on má právo rozhodovat o tom, jak s tímto majetkem bude po jeho smrti naloženo. Zdůrazňuje tedy, že rozhodující je vůle zůstavitele, která musí být dodržena, a pokud chtějí dědici dědit, musí se vůli zůstavitele podrobit (Švestka a kol., 2014, s. XXII).

NOZ vrací vlastnické právo mezi základní lidská práva, která je zapotřebí v souladu s Listinou základních práv a svobod zvláště chránit (Novotný, Novotná, 2017, s. 10).

Dědické právo lze chápat ve dvojím smyslu, jednak jako právo na pozůstalost, nebo na poměrný podíl z ní (§ 1475 odst. NOZ), jednak jako soubor právních norem upravující přechod práv a povinností zůstavitele na další osoby (Švestka a kol., 2014, s. XIX).

Dědické právo je spolu s věcnými právy zařazeno do části třetí NOZ mezi absolutní majetková práva. Za absolutní majetková práva prohlašuje NOZ ta, která působí vůči každému. Jedná se o subjektivní práva, kterým jejich absolutní povahu může přiznat jen zákon. Absolutní práva jsou taková, kterých se jejich subjekt nemusí dovolávat, soud k nim musí vždy ze zákona přihlídnout. Z toho je pak vyvozeno, že právní úprava absolutních majetkových práv je provedena kogentním způsobem a strany se od zákonné úpravy zásadně nemohou odchýlit, pokud to není zákonem výslovně připuštěno. To je rozdíl oproti úpravě tzv. relativních majetkových práv, která jsou naopak založena na autonomii vůle stran a ve kterých platí, že strany si mohou ujednat cokoli, co není zákonem výslovně zakázáno. Právní úprava relativních práv je zásadně provedena dispozitivním způsobem, to znamená, že zákon se použije jen tehdy, pokud si strany nedohodnou něco jiného (Novotný, Novotná, 2017, s. 11).

Nová hmotně právní (§ 3069 NOZ) i procesní úprava (článek II bod 3. zák. č. 293/2013 Sb., kterým se mění OSŘ) zachovává zásadu, že pro dědické řízení i poměry se použije právní úprava účinná v den smrti zůstavitele (Bartoš, 2013, s. 16).

Dědické právo plní ve společenských a právních vztazích důležitou úlohu, neboť upravuje přechod práv a závazků zůstavitele na pravého dědice. Je přitom ovládáno několika

základními zásadami, které jsou zakotveny v jednotlivých ustanoveních v NOZ (Švestka a kol., 2014, s. XXV).

Mezi základní zásady, o které se současné dědické právo opírá, patří:

- zásada zachování hodnot vytvořených zůstavitelem,
- zásada závaznosti vůle zůstavitele a pořizovací volnosti zůstavitele,
- zásada univerzální sukcese (zásada univerzality přechodu práv a závazků zůstavitele tvořících pozůstalost),
- zásada absolutní povahy dědického práva,
- zásada zajištění přechodu majetku na jednotlivce,
- zásada volnosti dědice dědictví přijmout či odmítnout,
- zásada rovnosti,
- zásada dědění podle pokrevního příbuzenství,
- zásada ochrany věřitelů,
- zásada ingerence veřejné moci při nabytí dědictví.

Tyto zásady jsou deklarovány důvodovou zprávou k NOZ (Švestka a kol., 2014, s. XXVI).

3.1 Přehled platné právní úpravy

Problematika dědictví je řešena mnoha právními předpisy různé právní síly. Mezi ně patří:

a) Právo unijní

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 650/2012 ze dne 4. července 2012 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a přijímání a výkonu veřejných listin v dědických věcech a o vytvoření evropského dědického osvědčení („Nařízení o dědictví“)

Nařízení o dědictví představuje jednotný právní rámec, který upravuje dědictví s mezinárodním prvkem. Bylo publikováno v Úředním věstníku Evropské unie dne 27.7.2012 a vstoupilo v platnost dvacátým dnem po vyhlášení ve věstníku (tedy 16.8.2012). Použije se na dědictví osob, které zemřely 17. 8. 2015 nebo později (Notářská komora České republiky, 2015).

b) Právní úprava v České republice

Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod

Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb. je součástí ústavního pořádku České republiky. V článku 11 deklaruje každému právo vlastnit majetek a zaručuje dědění (Ústavní zákon č. 2/1993 Sb.).

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Dědické právo je spolu s věcnými právy zařazeno do části třetí zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, mezi absolutní majetková práva. V novém občanském zákoníku, který nabyl účinnosti 1.1.2014, je dědění upraveno 245 paragrafy (§ 1475 - §1720) namísto 27 paragrafů občanského zákoníku z roku 1964 (zákon č. 40/1964 Sb. Občanský zákoník), který byl platný do 31.12.2013 (Novotný, Novotná, 2017, s. 11).

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád je procesním předpisem, který obsahuje úpravu sporného řízení před soudem. Upravuje postup soudu a účastníků v občanském soudním řízení tak, aby byla zajištěna spravedlivá ochrana soukromých práv a oprávněných zájmů účastníků i výchova k dodržování smluv a zákonů, k čestnému plnění povinností a k úctě k právům jiných osob (Zákon č. 99/1963 Sb., § 1, § 2, § 5).

Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních

Vedle hmotně právní úpravy provedené NOZ se dědickému právu dostává i nové úpravy procesní, která je od 1.1.2014 upravena zákonem č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních. Tento zákon je rozdělen na dvě části. V první obecné části jsou obsaženy obecné normy aplikovatelné na všechny typy zvláštních řízení. Hlava III. druhé zvláštní části je věnována řízení o pozůstalosti (Novotný, Novotná, 2017, s. 10, 139).

Zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád)

Notářský řád upravuje základní zásady notářské činnosti, postavení notáře, požadavky na notáře a popisuje notářské úřady, či pracovníky notáře. Dále obsahuje úpravu notářské

samosprávy včetně zřízení notářské komory a popisuje jednotlivé činnosti vykonávané notářem (Businessinfo.cz, 2018).

Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích)

Zákon upravuje soustavu, organizaci a činnost soudů v České republice, postavení soudců a přísedících a také problematiku státní správy soudů (Zákon č. 6/2002 Sb.).

Vyhláška č. 37/1992 Sb., jednací řád pro okresní a krajské soudy

Vyhláška upravuje organizaci práce soudů a úkoly zaměstnanců při výkonu soudnictví včetně postupu notáře při provádění úkonů v řízení o dědictví, postup při doručování písemností, postup soudů při výkonu rozhodnutí a kancelářské práce u soudů včetně správní agendy (Hospodářská komora České republiky, 2011).

3.2 Podmínky vzniku dědického práva

Dědění je zaručeno článkem 11 Listiny základních práv a svobod (zákon č. 2/1993 Sb.).

Mezi základní předpoklady dědění patří:

- a) smrt zůstavitele,
- b) dědický titul (dědická smlouva, závěť, zákon),
- c) způsobilý dědic, který se dožil nápadu dědictví,
- d) existence majetku tvořícího pozůstalost. (Švestka a kol., 2014, s. XXVIII).

Svoboda a Klička (2014, s. 19) jako další podmínku vzniku dědického práva uvádějí projev vůle potenciálního dědice směřující k přijetí (neodmítnutí) dědictví.

3.2.1 Smrt zůstavitele

Pro vznik dědického práva a i pro zahájení řízení o pozůstalosti je základním předpokladem smrt člověka. Smrt člověka se nejčastěji prokazuje úmrtním listem, tedy veřejnou listinou vystavenou po ohledání mrtvého stanoveným způsobem (Svoboda, Klička, 2014, s. 1).

3.2.2 Dědický titul

Dědickým titulem je dědická smlouva, závěť nebo zákon. Dědická smlouva je novým nabývacím titulem, který NOZ zavádí do dědického práva. Jednotlivé tituly mohou stát i vedle sebe (§1476 NOZ), což umožňuje, aby zůstavitel s částí svého majetku naložil podle dědické smlouvy, s částí závětí a zbývající část bude děděna ze zákona. Podle zákona se dědí pouze v případě, že pozůstalost není řešena pořízením zůstavitele. Pokud by došlo k situaci, že si jednotlivé nabývací tituly odporují, zákon upravuje jejich právní sílu. Jako nejsilnější titul zákon určuje dědickou smlouvu, následuje závěť a nejslabším titulem je dědění na základě zákonné dědické posloupnosti (Novotný, Novotná, 2017, s. 13, 14).

Pokud nedědí žádný dědic ani podle zákonné dědické posloupnosti, dědictví připadá státu (§1634 NOZ) a na stát se v tomto případě hledí jako na zákonného dědice (Švestka a kol., 2014, s. XXIX).

3.2.3 Způsobilý dědic

Dědicem je ten, komu náleží dědické právo. Jedná se o osobu, která nabude dědictví nebo dědický podíl, buď na základě pořízení pro případ smrti, nebo na základě dědické posloupnosti (Novotný, Novotná, 2017, s. 15).

Způsobilý dědic je takový:

- který se dožil nápadu dědictví,
- u kterého není dán žádný z důvodů dědické nezpůsobilosti,
- který se dědictví předem nezřekl smlouvou se zůstavitelem,
- který nebyl platně vyděděn, neodmítl dědictví a ani se dědictví nevzdal,
- kterému svědčí dědický titul (Švestka a kol., 2014, s. XXIX).

3.2.4 Existence majetku zůstavitele

Další podmínkou dědění je existence majetku zůstavitele, který je způsobilý přejít na dědice. NOZ odlišuje pojmy pozůstalost a dědictví podle subjektivního vztahu dědice k oběma institutům. Na pozůstalost je nahlíženo z pozice zůstavitele, jedná se o celé jmění zůstavitele mimo to, co nepřechází v rámci dědictví. Dědictví je z pohledu dědice část pozůstalosti, která mu v rámci řízení o pozůstalosti připadne (Bezouška, Piechowiczová, 2013, s. 196).

3.3 Pořízení pro případ smrti

Pořízením pro případ smrti je nově dle NOZ dědická smlouva, závěť nebo dovětek (§1491 NOZ). Společným znakem všech podob pořízení pro případ smrti je skutečnost, že musí být bezpodmínečně provedena přímo osobou zůstavitele a nabývá účinnosti až smrtí zůstavitele. Jakákoli forma zastoupení není přípustná (Svoboda, Klička, 2014, s. 52, 53).

3.3.1 Dědická smlouva

Dědická smlouva je novým institutem dědického práva, který NOZ opětovně zavádí potom, co byl z našeho právního řádu občanským zákoníkem z roku 1950 vypuštěn. Dědická smlouva je považována za nejsilnější dědický titul, a tudíž je zařazována na první místo před závětí i zákon (Švestka a kol., 2014, s. 202-203).

Dědická smlouva, stejně jako celý NOZ, klade velký důraz na respektování vůle zůstavitele, proto lze dědickou smlouvu považovat za jeden z nevyraznějších projevů vůle zůstavitele. U dědické smlouvy jde o dvoustranné právní jednání, kdy zůstavitel (jedna smluvní strana) povolává druhou stranu nebo třetí osobu za dědice a druhá strana své ustanovení za dědice pozůstalosti přijímá. Podmínkou uzavření dědické smlouvy je zůstavitelova pořizovací způsobilost, tedy musí být zletilý a svéprávný. Kdyby byl omezen ve svéprávnosti, je pak nutný souhlas opatrovníka (Fiala a kol., 2015, s. 18, 280,287).

Forma dědické smlouvy

Dědická smlouva musí být sepsána ve formě veřejné listiny. Platná je tedy pouze tehdy, když je uzavřena formou notářského zápisu. Další podmínkou je povinnost uzavřít dědickou smlouvu před notářem za osobní účasti jak zůstavitele, tak druhé smluvní strany. Nutnost osobní účasti a notářského zápisu platí i při případných změnách závazků plynoucích z uzavřené dědické smlouvy nebo provádění změn dědické smlouvy. Zápis dědické smlouvy do Evidence právních jednání, kterou vede Notářská komora ČR, obstará notář, jenž danou dědickou smlouvu sepsal (Novotný, Novotná, 2017, s. 89-90).

Obsah dědické smlouvy

Dědická smlouva vždy obsahuje ustanovení jakékoli fyzické nebo právnické osoby či státu dědicem, případně odkazovníkem. Dědickou smlouvu lze uzavřít ve prospěch třetí osoby, tudíž dědicem nebo odkazovníkem nemusí být žádná ze smluvních stran (Svoboda, Klička, 2014, s. 87).

Dědickou smlouvu nemohou smluvní strany uzavřít o celé pozůstalosti, ale pouze o výši tří čtvrtin dané pozůstalosti. Minimálně jedna čtvrtina pozůstalosti musí zůstat dědickou smlouvou nedotčena, a pokud by i tuto část pozůstalosti chtěl zůstavitel zanechat smluvnímu dědici, lze o ní rozhodnout výhradně závětí. Dědická smlouva se stává neplatnou, pokud jí bylo pořízeno o více než třech čtvrtinách pozůstalosti (Novotný, Novotná, 2017, s. 90).

V dědické smlouvě lze výslovně ujednat vyloučení možnosti smluvního dědice odmítnout dědictví (§ 1485 odst. 1), v takovém případě smluvní dědic odpovídá za dluhy zůstavitele bez výjimky (Fiala a kol., 2015, s. 58).

Dědická smlouva může mít i podobu dohody mezi zůstavitelem a jeho zákonnými i nepominutelnými dědici, ve které se tito dědicové zřeknou dědictví a smlouvou jiný dědic dědictví nabude (Novotný, Novotná, 2017, s. 89).

Zrušení dědické smlouvy

Pro zrušení nebo změnu dědické smlouvy je nutné postupovat dle obecných ustanovení o závazcích v NOZ nebo i podle speciálních pravidel, která jsou uvedena v NOZ v části upravující dědickou smlouvu. Mezi tyto speciální pravidla patří zrušení dědické smlouvy závětí a zrušení dědické smlouvy dohodou smluvních stran. Dědické právo plynoucí z dědické smlouvy nelze bez souhlasu smluvních stran zrušit žádným pořízením pro případ smrti, které by bylo uzavřeno následně po uzavření dědické smlouvy. Jedinou možností zrušení povinností zůstavitele závětí je souhlas smluvního dědice (§ 1590 NOZ) vyslovený formou notářského zápisu. Formou notářského zápisu mohou smluvní strany také dědickou smlouvu zrušit, kdy je dědická smlouva zrušena úplně nebo je nahrazena novou (Svoboda, Klička, 2014, s. 89).

Další možností je zrušení dědické smlouvy dle obecných ustanovení o závazcích, kterými jsou:

- splnění nebo nemožnost plnění,
- splnění rozvazovací podmínky, kterou by nebylo možné opakovat po zůstavitelově smrti,
- smrt smluvního dědice nebo odkazovníka,

- odstoupení od smlouvy ze zákonných důvodů nebo z důvodů stanovených ve smlouvě,
- výpovědi a další (Svoboda, Klička, 2014, s. 89-90).

Dispozice s majetkem za života zůstavitele

Během svého života může zůstavitel se svým majetkem svobodně nakládat dle svého uvážení, i přestože uzavřel o svém majetku dědickou smlouvu. Dědickou smlouvou se povolává smluvní strana za dědice, co však zdědí, závisí na majetku, který zůstavitel po své smrti zanechá. Během života zůstavitele dědická smlouva ještě nijak smluvnímu dědici nezajišťuje, že věci uvedené v dědické smlouvě po smrti zůstavitele získá (Novotný, Novotná, 2017, s. 92).

Neplatnost dědické smlouvy

Dědická smlouva se může stát neplatnou z nejrůznějších důvodů. Neplatnost může být způsobena nedodržením formy veřejné listiny, která je vyžadována zákonem. Jako další důvod lze uvést nezpůsobilost osoby, která dědickou smlouvu uzavřela, nebo nedodržením omezení věcného rozsahu či neplatnost vyplývající z obecných ustanovení občanského zákoníku o smlouvách. Avšak ve všech těchto případech lze dědickou smlouvu považovat za platnou závěť, pokud splňuje veškeré náležitosti závěti (Fiala a kol., 2015, s. 302-303).

Dědická smlouva uzavřená mezi manželi

Zvláštním případem dědické smlouvy je dědická smlouva, kterou mezi sebou uzavřou manželé nebo snoubenci, kteří teprve do manželství vstoupit hodlají. U nich se ale smlouva stane účinnou až vznikem manželství (§ 1592 odst. 2 NOZ). Manželé mohou uzavřít dědickou smlouvu, podle níž jedna strana povolává druhou za dědice nebo za odkazovníka a druhá strana toto povolání přijímá nebo se povolávají mezi sebou navzájem (§1592 odst. 1 NOZ). Důvod, pro který byla přijata tato speciální úprava, je ten, že manželství mohou zaniknout i jinak než smrtí jednoho z manželů - rozvodem. Pokud dojde k zániku manželství, dědická smlouva uzavřená mezi manžely se neruší a trvá nadále, ledaže by si manželé v dědické smlouvě výslovně ujednali, že práva a povinnosti z dědické smlouvy se rozvodem manželství ruší. Pokud si manželé takovou rozvazovací podmínku nesmluví, mohou se domáhat, aby dědickou smlouvu zrušil soud. Dle § 1593 odst. 1 NOZ soud návrhu nevyhoví, pokud návrh směřuje proti tomu z manželů, který nezapříčinil rozvrat manželství a s rozvodem nesouhlasil (Svoboda, Klička, 2014, s. 90).

3.3.2 Závěť

Závěť je stěžejním institutem dědického práva, neboť je tradičně nejobvyklejším způsobem, jímž zůstavitel pořizuje o svém majetku pro případ smrti. Závěť je právní jednání jedné osoby, jímž tato osoba jako zůstavitel nejméně jedné osobě zůstavuje alespoň část svého jmění (§ 1494 odst. 1 NOZ). Ve vztahu k nejsilnějšímu dědickému titulu, tj. dědické smlouvě, platí, že v závěti zůstavitel vyjadřuje svou vůli a může ji kdykoli odvolat. Oproti tomu při uzavření dědické smlouvy zůstavitel sice vyjadřuje svou vůli rovněž svobodně, je však již projevenou vůlí do budoucna vázán (Fiala a kol., 2015, s. 18, 90-91).

Požíáním pro případ smrti nelze zkrátit povinný díl nepominutelného dědice, který se nezřekl práva na povinný díl, pokud nedošlo k jeho vydědění. Pokud by závěť odporovala tomuto pravidlu, má nepominutelný dědic právo na povinný díl, tedy na finanční dorovnání povinného dílu proti povolaným dědicům a odkazovníkům. Nárok na povinný díl je pohledávkou nepominutelného dědice jako věřitele vůči povolaným dědicům a odkazovníkům. Nepominutelný dědic se může povinného dílu zříci. Ochrana nepominutelného dědice se nevztahuje na toho dědice, který byl platně vyděděn (Novotný, Novotná, 2017, s. 49).

Důvodová zpráva k NOZ zdůrazňuje, že projev poslední vůle člověka by měl být učiněn v klidu, po zralé úvaze a s rozvahou, svobodně a bez závislosti na jiných osobách. Dále upozorňuje, že je nutné pro závěť zvolit platnou formu a přesvědčit se, zda daná závěť vyhovuje zákonným požadavkům (Novotný, Novotná, 2017, s. 49 a 51).

Způsobilost pořídit závěť

Obecným předpokladem pro způsobilost pořídit závěť je právní osobnost a svéprávnost. Vzhledem k tomu, že závěť smí pořídit pouze osoba fyzická, přičemž člověk má právní osobnost od narození do smrti, je tento předpoklad u fyzické osoby splněn vždy. Za svéprávnost se považuje způsobilost nabývat pro sebe vlastním právním jednáním práva a zavazovat se k povinnostem (Svoboda, Klička, 2014, s. 53-54).

Obsahové náležitosti závěti

Podstatnou obsahovou náležitostí závěti je ustanovení osoby nebo skupiny osob za dědice, popřípadě také povolává odkazovníka. Dle § 1496 NOZ určení osoby dědice nelze ponechat na třetí osobě a ani pořídit společně s jinou osobou (Fiala a kol., 2015, s. 91).

Způsob, jak přesně má být osoba dědice označena, není zákonem explicitně stanoveno. K označení fyzické osoby zpravidla postačuje uvedení jejího jména, příjmení, data narození a pokud možno i bydliště pro snadnější zkontaktování. U právnické osoby lze za nezaměnitelné označení považovat uvedení názvu a identifikačního čísla osoby, popřípadě jejího sídla. Dědicem však může být rovněž právnická osoba, která má teprve vzniknout (§ 1478 NOZ). Taková osoba je způsobilým dědicem, pokud vznikne nejpozději do jednoho roku od smrti zůstavitele (Svoboda, Klička, 2014, s. 55-56).

Další náležitostí závěti je určení podílu na pozůstalosti. V závěti je nutné uvést, buď že určitá osoba je ustanovena dědicem k celé pozůstalosti, nebo pokud má být ustavena dědicem k její části, popsat jakýmkoli srozumitelným způsobem, jak velká ta část má být. Takové určení může předejít sporům mezi dědici o výklad zůstavitelovy poslední vůle. Je-li v závěti povolán pouze jediný dědic, případně mu celá pozůstalost (§ 1499 NOZ), a to i v případě, že to není v závěti výslovně určeno. Je-li povoláno několik dědiců a podíly nejsou určeny, mají právo na pozůstalost rovným dílem (§ 1500 odst. 1 NOZ). Je-li povoláno několik dědiců tak, že jsou všem určeny podíly, ale zůstavitel nepořídil závěť o celém svém majetku – pozůstalosti, mají dle § 1500 odst. 2 NOZ právo na zbylou část pozůstalosti zákonní dědicové (Svoboda, Klička, 2014, s. 56).

V závěti by mělo být uvedené datum jejího pořízení. Pokud uvedené není a bylo pořízeno více závětí, které si navzájem odporují, je závěť, u které není možné určit den, měsíc a rok jejího pořízení, považována za neplatnou (Novotný, Novotná, 2017, s. 52).

Obecným pravidlem pro výklad právních jednání je, že mají být vykládána podle skutečné vůle toho, kdo je učinil. Závěť je třeba vyložit tak, aby bylo co nejvíce vyhověno vůli zůstavitele. Dle § 1494 odst. 2 NOZ se slova použitá v závěti vykládají podle jejich obvyklého významu, ledaže se prokáže, že si pořizovatel závěti navykl spojovat s určitými výrazy zvláštní, sobě vlastní smysl (Fiala a kol., 2015, s. 97).

3.3.2.1 Forma závěti

Závěť lze pořídit několika formami. Formy závěti lze seřadit podle právní jistoty, zda podle takové závěti bude v pozůstalostním řízení bez problémů postupováno. Za nejjistější je považována závěť sepsaná notářem ve formě notářského zápisu, tj. veřejnou listinou, následuje závěť sepsaná vlastní rukou zůstavitele, poté závěť sepsaná nikoli vlastní rukou

zůstavitele, ale za přítomnosti svědků, a nejmenší jistotu poskytuje závěť pořízená s úlevami (Svoboda, Klička, 2014, s. 57-58).

Závěť ve formě veřejné listiny (notářského zápisu)

Notářský zápis je listina, kterou mohou sepsat pouze notáři, tj. osoby, které stát pověřil notářským úřadem. NOZ definuje veřejnou listinu jako listinu vydanou orgánem veřejné moci v mezích jeho pravomoci nebo takovou listinu, kterou za veřejnou prohlásí zákon (§ 567 NOZ). Notářské zápisy jsou založeny ve sbírce notářských zápisů u notáře, který je sepsal. Pokud sepisuje závěť notář ve formě notářského zápisu, má navíc zákonnou povinnost (§ 1538 NOZ) se přesvědčit o tom, že projev vůle zůstavitele se děje s rozvahou, vážně a bez donucení (Fiala a kol., 2015, s. 190,192).

Veřejná listina má jako důkazní prostředek oproti jiným listinám výsostné postavení. Aby byla platnost notářského zápisu popřena, musí být popírajícím prokázáno, že není pravý a správný. V tom je hlavní rozdíl od listiny soukromé, neboť pokud někdo uplatňuje jako důkaz listinu soukromou, sám musí prokázat její pravost a správnost (Svoboda, Klička, 2014, s. 58).

Od nabytí účinnosti NOZ vede Notářská komora České republiky Evidenci právních jednání pro případ smrti. V této evidenci se evidují závěti, listiny o dovětku, dědické smlouvy, prohlášení o vydědění, negativní závěti, listiny o přikázání k započtení na dědický podíl, o povolání správce pozůstalosti nebo smlouvy o zřeknutí se dědického práva. Evidují se zde všechny listiny, které byly sepsány notářským zápisem, a dále ty, které pořizovatel svěřil do notářské úschovy. Jakékoli sdělení o existenci takové listiny vydá Notářská komora osobě, která prokáže právní zájem, nicméně vždy až po úmrtí zůstavitele. Současně je vydá notáři, který jako soudní komisař vede pozůstalostní řízení (Novotný, Novotná, 2017, s. 57-58).

Forma notářského zápisu musí být vždy použita v případech, kdy závěť pořizuje:

- a) ten, kdo nemůže číst a psát a není schopen se podepsat, ani učinit namísto podpisu na listině rukou nebo jinak vlastní znamení,
- b) ten, kdo dovršil patnácti let věku a dosud nenabyl plné svéprávnosti,
- c) ten, kdo byl ve svéprávnosti omezen a pořizuje v rámci omezení (Švestka a kol., 2014, s. 136).

Závěť ve formě soukromé listiny

Zákon rozlišuje dvě možnosti, jak může zůstavitel pořídit soukromou listinou. Jednak beze svědků – holografní závěť- a jednak se svědky – alografní závěť. Obecným pravidlem je to, že pořizovatel závěti, ať vlastnoruční, tak i nesepsané vlastní rukou pořizovatele, musí závěť vlastnoručně podepsat. Ze závěti musí být zřejmé, který den, měsíc a rok byla závěť pořízena (§ 1494 odst. 1 NOZ). Zřejmost dne, měsíce a roku, kdy byla závěť pořízena, není podstatnou náležitostí závěti, jejíž absence by způsobila neplatnost závěti, v těchto taxativně vymezených případech (Svoboda, Klička, 2014, s. 60-61):

- a) zůstavitel pořídil pouze jednu závěť,
- b) zůstavitel sice pořídil více závětí, ale žádné z těchto závětí si vzájemně neodporují,
- c) právní účinky závěti závisí jinak na určení doby jejího pořízení (§ 1494 odst. 1 NOZ).

Zřejmost doby, kdy byla závěť pořízena, je jedním z nejdůležitějších údajů, které by měla závěť obsahovat (Svoboda, Klička, 2014, s. 62).

1. Holografní závěť

Nejčastější formou závěti je závěť holografní, která musí být celá sepsána vlastní rukou zůstavitele a vlastnoručně jím podepsaná (§1533 NOZ). Absence jakékoli z těchto dvou náležitostí způsobuje absolutní neplatnost závěti. Formu holografní závěti si musí zvolit ten, kdo chce pořizovat v písemné formě a beze svědků. Podmínkou tedy je, aby takový zůstavitel byl schopen vlastnoručního písemného projevu a vlastnoručního podpisu, musí tedy umět psát a nemůže jít o osobu nevidomou. Nahrazení podpisu mechanickými prostředky je vyloučeno. Holografní závěť je z pohledu zůstavitele nejjednodušší formou závěti. Zůstavitel v jejím pořízení není prakticky nijak omezen. Zákonodárce vychází z předpokladu, že i v případě sporu nebude problém platnost závěti prokázat. Právě proto, že se vyžaduje sepsání celého textu závěti vlastní rukou zůstavitele, nebude problém eventuálně grafologickým posudkem prokázat, že text závěti skutečně psal zůstavitel (Novotný, Novotná, 2017, s. 58).

2. Alografní závěť

U alografní formy závěti, tedy listiny, kterou zůstavitel nesepsal vlastní rukou, NOZ vyžaduje, aby ji zůstavitel vlastnoručně podepsal a dále, aby přede dvěma svědky současně

přítomnými výslovně prohlásil, že listina obsahuje jeho poslední vůli (§ 1534 NOZ). Opět je vyloučeno nahrazení podpisu mechanickými prostředky. Alografní závěť je závěť nejčastěji sepsaná na psacím stroji, vytištěná na počítači nebo sepsaná jinou osobou na základě diktátu zůstavitele. Podmínkou pro to, aby zůstavitel mohl pořídit alografní závěť, je zachování jeho schopnosti číst a schopnosti vlastnoručně se podepsat. Svědkové nemusí být přítomni vlastnoručnímu podpisu zůstavitele, musí však oba současně vyslechnout prohlášení zůstavitele, že listina obsahuje jeho poslední vůli. Oba svědkové musí závěť rovněž podepsat. Podpis zůstavitele i svědků musí být na jedné listině obsahující závěť. Dědické právo, které je založeno na alografní závěti, je sporné jen tehdy, byly-li těmi, kdo si činí právo na dědictví, uvedeny takové skutkové okolnosti, které zpochybňují řádné svědectví osob, které se na závěť podepsaly (Novotný, Novotná, 2017, s. 58-59).

Je-li osobou pořizovatele závěti osoba nevidomá, pak může projevit svoji poslední vůli před třemi současně přítomnými svědky v listině, která musí být nahlas přečtena svědkem, který závěť nepsal. Pořizovatel poté před těmito třemi svědky potvrdí, že listina obsahuje jeho poslední vůli (§ 1535 NOZ). Pořizovatel, pokud může psát, musí listinu podepsat (§ 1536 odst. 2 NOZ). V závěti pořizené osobou se smyslovým postižením, která nemůže číst nebo psát, musí být uvedeno, že pořizovatel nemůže číst nebo psát, kdo závěť napsal, kdo závěť přečetl nebo tlumočil a jakým způsobem pořizovatel potvrdil, že listina obsahuje jeho poslední vůli (Fiala a kol., 2015, s. 183-184).

Závěť pořizená s úlevami

Závěť pořizená s úlevami, někdy označována jako privilegovaná závěť, má umožnit pořídit platnou závěť i v mimořádných situacích, které nemůže nikdo rozumně předpokládat a při nichž není čas, prostor a ani možnost pořídit závěť se všemi formálními náležitostmi, jak je v jiných případech zákonem požadováno. Závěť s úlevami lze pořídit pouze a jen v případech stanovených zákonem. Pro všechny takto pořizené poslední vůle je charakteristické, že jejich platnost je časově omezená (Svoboda, Klička, 2014, s. 66).

3.3.2.2 Vedlejší doložky v závěti

NOZ umožňuje, aby zůstavitel uvedl v závěti vedlejší doložky dvojího druhu. První představuje možnost povolání vykonavatele závěti a druhá skupina doložek umožňuje připojit k závěti jinou podmínku, doložení času nebo příkaz. NOZ současně nedovoluje vedlejší doložky, které směřují jen k zřejmému obtěžování dědice nebo odkazovníka ze

zjevné zůstavitelovy svévole, zjevně odporující veřejnému pořádku, nesrozumitelné, ukládající dědici, aby uzavřel či neuzavřel manželství, popřípadě aby v manželství setrval, anebo aby manželství zrušil (Švestka a kol., 2014, s. 157-159).

Vykonavatel závěti

Základní povinností, kterou NOZ ukládá vykonavateli závěti, je dbát o řádné splnění poslední vůle zůstavitele. Vykonavatelem závěti může být fyzická a právnická osoba, která při plnění svých povinností musí postupovat s péčí řádného hospodáře a musí tuto činnost vykonávat osobně. Vykonavatele závěti může povolát jen pořizovatel závěti, a to pouze závětí, ve které může určit, jaké má vykonavatel povinnosti a zda a případně jak bude odměňován (§ 1553 odst. 1 NOZ). Pokud kdokoli vznesl námitku neplanosti povolání vykonavatele závěti do jeho funkce, nemá tato námitka odkladný účinek. To znamená, že vykonavatel závěti i po vznesení námítky uplatňuje svá práva a plní své povinnosti, a to až do právní moci rozhodnutí, že projev zůstavitelovy poslední vůle, kterým byl vykonavatel závěti povolán, není platný (Novotný, Novotná, 2017, s. 69-70).

Podmínka, doložení času, příkaz

Podmínkou je událost, o níž není jisté, zda v budoucnosti nastane, nebo nikoli. Podmínka je odkládací, pokud na její existenci je vázán vznik nějakého právního účinku, nebo rozvazovací, pokud s její existencí nějaký právní účinek zaniká (Novotný, Novotná, 2017, s. 71).

Podstatou doložení času v závěti je určení zůstavitele, že oprávněná osoba nabude právo z pozůstalosti jen na určitou dobu nebo že je nabude později, než je den zůstavitelovy smrti. Rozdíl mezi podmínkou a doložením času spočívá v tom, že v případě podmínky není jisté, zda bude splněna, zatímco v případě doložení času je jisté, že rozhodná chvíle nastane. Dědic, který má své dědictví odloženo na dobu splnění stanovené podmínky nebo na dobu, kdy nastane doložený čas, je označen jako následný dědic. Dědic, který dědictví nabývá smrtí zůstavitele právě jen do okamžiku splnění stanovené podmínky nebo uplynutí konečné doby, se nazývá přední dědic (Novotný, Novotná, 2017, s. 72-74).

Příkaz neboli modus je chápán jako výslovné stanovení povinnosti spočívající v omezení dědice nebo odkazovníka, aby se zděděným majetkem či jeho částí nakládal určitým způsobem, nebo aby něco vykonal, opomenul či strpěl. K tomu, aby byl příkaz příkazem, je třeba výslovného projevu zůstavitelovy vůle. Pokud zůstavitel vysloví pouze přání, aby

se zůstavitelovým majetkem bylo nakládáno určitým způsobem, ale výslovně takovou povinnost neuloží, pak se na takový projev hledí jako na přání bez právní závaznosti (§ 1573 NOZ). Právo vymáhat plnění příkazu má především osoba, v jejíž prospěch byl příkaz zřízen. Vedle této osoby má právo vymáhat příkaz vykonavatel závěti, popřípadě i jiná osoba, kterou k tomu zůstavitel v pořízení pro případ smrti určil (§ 1571 NOZ). S ohledem na to, že příkaz má působit jako rozvazovací podmínka, je vhodné, aby zůstavitel přímo v závěti určil dobu, do kdy má být příkaz splněn. Zůstavitel by měl závěti také ošetřit, jak má být naloženo s dědictvím, pokud dědic nebo odkazovník ve stanovené lhůtě příkaz nesplní (Svoboda, Klička, 2014, s. 78-80).

3.3.2.3 Zrušení závěti

Svoboda pořízení závěti je úzce spojena se svobodou zůstavitele kdykoli svou závěť nebo její část zrušit (§ 1575 odst. 1 NOZ). Závěť je možné zrušit dvěma způsoby, buď jejím odvoláním, nebo pořízením závěti nové (§ 1575 odst. 2 NOZ). Pořízení nové závěti je vhodnější v případě, kdy pořizovatel hodlá některá ustanovení starší závěti ponechat v platnosti a nově pořídit pouze o části pozůstalosti, zatímco odvolání závěti je vhodnější v případě, kdy pořizovatel má v úmyslu některou závěť zcela zrušit bez dalšího. Samozřejmě není vyloučeno ani jednání, kterým pořizovatel současně výslovně odvolá veškeré dřívější závěti a zároveň v téže listině pořídí závěť novou (Svoboda, Klička, 2014, s. 81).

Pořízení nové závěti

Pořízením nové závěti nemusí dojít k úplnému zrušení závěti předcházející. Nová závěť ruší předcházející jen v tom rozsahu, v jakém předcházející závěť nemůže vedle nové závěti obstát. Zde se ukazuje, jak důležité je určení data sepsání závěti - právě proto, že nová závěť ruší předcházející. Při zrušení závěti novou závěti není důležité, v jaké formě byla pořízena závěť původní a závěť nová. Závěť pořízenou ve formě veřejné listiny tak lze nahradit závěti sepsanou v podobě soukromé listiny, holografní závěť lze nahradit alografní závěti apod. (Novotný, Novotná, 2017, s. 76-77).

Odvolání závěti

Odvolat závěť lze výslovným projevem vůle, mlčky nebo vydáním závěti sepsané ve formě notářského zápisu jejímu pořizovateli.

a) Výslovné odvolání závěti

Projev vůle odvolat závěť může být zůstavitelem učiněn ve formě předepsané pro závěť, tj. v písemné formě soukromou listinou, napsanou vlastní rukou, napsanou někým jiným a se svědky, ve formě notářského zápisu, případně odvoláním s úlevami ve všech případech, kdy zákon umožňuje pořízení závěti s úlevami. Nezáleží na tom, v jaké formě zůstavitel pořídil svoji dřívější závěť (Švestka a kol., 2014, s. 197).

b) Odvolání závěti mlčky

Zničení listiny, na které je závěť pořízena, je závažné právní jednání zůstavitele. Zničením listiny obsahující závěť se rozumí její spálení, rozřezání ve skartovačce, roztrhání na kusy, jiným porušením může být vymazání textu, přeškrtnutí textu nebo i jen podpisu. Pokud pořizovatel závěti vyhotoví několik stejnopisů téže závěti, pak je třeba zničit všechny tyto stejnopisy. Ke zrušení závěti dojde také, když byla listina zničena, ztracena, aniž by se tak stalo úmyslným jednáním pořizovatele, ale pořizovatel se o zničení listiny dozví (§ 1578 odst. 1 NOZ). Účinky zrušení závěti však nenastanou, pokud došlo ke zničení listiny obsahující závěť zůstavitelem neúmyslně, případně pokud listinu zničil někdo jiný. Tato skutečnost má mimo jiné ten následek, že v případě, když tak učiní dědic zůstavitele, stane se dědicky nezpůsobilý (Švestka a kol., 2014, s. 198-199).

c) Odvolání závěti sepsané ve formě veřejné listiny

Vydání závěti sepsané ve formě notářského zápisu provede notář, požádá-li o jeho vydání ten, který jej touto formou pro případ smrti pořídil (pořizovatel závěti). Závěť, která byla vydána zůstaviteli, se považuje za odvolanou. O těchto právních důsledcích musí ten, kdo závěť vydal, zůstavitele poučit. Závěť je možné vydat jen osobně zůstaviteli (Švestka a kol., 2014, s. 199-200).

3.3.3 Dovětek (kodicil)

Dovětek představuje jednu ze tří forem pořízení pro případ smrti. Dovětek, jak již vyplývá z jeho názvu, je jakýmsi dodatkem či doplňkem závěti, kterým zůstavitel nařídí odkazy, splnění podmínek, doložení času nebo příkaz. Dovětek se pořizuje ve stejných formách a platí zde i stejné podmínky o způsobilosti osob pořizovat dovětkem jako u závěti (Švestka a kol., 2014, s. 79).

Dovětek může být pořizován vedle závěti, pak se jedná o dovětek testamentární, anebo samostatně, tedy bez vztahu k určité závěti. Takový dovětek označujeme jako intestátní. Na rozdíl od závěti však dovětek není dědickým titulem, neboť jím nemohou být samostatně povoláváni dědicové. Dovětek lze zrušit jednostranným projevem vůle zůstavitele. Zůstavitel se rovněž může kdykoli rozhodnout dovětek změnit (Fiala a kol., 2015, s. 102-103).

3.4 Odkaz

Novým institutem dědického práva, který přináší NOZ, je odkaz neboli legát. Zákon definuje pojem odkaz a osobu odkazovník jako věřitele, jemuž má být splněna pohledávka nazývaná odkaz, spočívající ve vydání určité věci nebo několika věcí určitého druhu, či pohledávka na zřízení určitého práva. Naproti tomu dědicem je osoba, které náleží dědictví a to buď celá pozůstalost, nebo podíl na ní. Druhý zásadní rozdíl mezi dědictvím a odkazem je také v procesní stránce, kdy nabytí dědictví potvrzuje dědici soud, zatímco právo na odkaz uplatňuje odkazovník vůči povinné osobě určené zůstavitelovým pořízením pro případ smrti bez soudní ingerence přímo (Švestka a kol., 2014, s. 14-15).

Odkaz zřídí zůstavitel, který je způsobilý pořizovat závěť tak, že v pořízení pro případ smrti nařídí určité osobě, zpravidla dědici, aby odkazovníku vydala předmět odkazu. Odkaz tak může být zřízen závětí, dovětkem i dědickou smlouvou. U předmětů malé hodnoty platí výjimka, kdy takové předměty může jinému odkázat i zůstavitel nezpůsobilý pořizovat. Odkazovník není dědicem, avšak jedna osoba může být současně povolána za dědice i za odkazovníka. Odkazovník není ani účastníkem dědického řízení. Rozdíl mezi dědicem a odkazovníkem tkví v odpovědnosti za dluhy zůstavitele, protože odkazovníka zásadně nezatěžuje povinnost přispět na úhradu zůstavitelových dluhů (Novotný, Novotná, 2017, s. 95-96).

3.5 Zákonná dědická posloupnost

Základem zákonné dědické posloupnosti dědění je dědická posloupnost. Ta pomáhá určit, kdo má ze zákona právo po zemřelém dědit. Rozděluje blízké i vzdálenější osoby zemřelého do šesti dědických tříd. V prvních třídách nalezneme ty, kteří měli k zemřelému nejbližší. S vyšší třídou se bude okruh lidí postupně rozšiřovat až na velmi vzdálené příbuzné (Wellech, 2014, s. 52).

Zákonná dědická posloupnost se týká té části pozůstalosti, která není řešena dědickou smlouvou ani závětí. Pokud by zůstavitel zemřel bez dědické smlouvy, závěti či odkazu, přecházela by na dědice v zákonné posloupnosti celá pozůstalost (Novotný, Novotná, 2017, s. 25).

3.5.1 První dědická třída (§ 1635 NOZ)

Do první dědické třídy patří zůstavitelovy děti a pozůstalý manžel, kteří dědí stejným dílem. V případě, že nedědí některé z dětí zůstavitele, nabývají dědický podíl tohoto dítěte jeho děti, tedy vnoučata zůstavitele (Wellech, 2014, s. 53).

Pozůstalý manžel může dědit v rámci první dědické třídy pouze tehdy, dědí-li i některé ze zůstavitelových dětí. V případě, že by žádné ze zůstavitelových dětí nedědilo, manžel zůstavitele by dědil ve druhé dědické třídě. Aby mohl manžel dědit ze zákona je podmínkou trvání manželství v době zůstavitelovi smrti (Fiala a kol., 2015, s. 388-389).

3.5.2 Druhá dědická třída (§ 1636 NOZ)

V druhé dědické třídě dědí pozůstalý manžel, rodiče zůstavitele a dále osoby, které žily ve společné domácnosti se zůstavitelem nejméně po dobu jednoho roku před jeho smrtí a současně pečovaly o společnou domácnost nebo byly odkázány výživou na zůstavitele, a to vše nedědí-li žádný ze zůstavitelových potomků. V rámci druhé dědické třídy dědici dědí stejným dílem kromě manžela zůstavitele, který musí vždy zdědit nejméně jednu polovinu pozůstalosti (Wellech, 2014, s. 53).

Ke vzniku dědického práva osoby žijící ve společné domácnosti je nutné, aby osoba se zůstavitelem ve společné domácnosti nejenom žila, ale zároveň na chod domácnosti určitým způsobem přispívala. Další podmínkou je i délka soužití, které musí trvat nejméně jeden rok a v době zůstavitelovy smrti musí trvat. Stejně jako manžel v první dědické třídě nemůže spolužijící osoba samostatně dědit ve druhé dědické třídě. To je možné až ve třetí dědické třídě (Svoboda, Klička, 2014, s. 99-100).

3.5.3 Třetí dědická třída (§ 1637 NOZ)

Ve třetí dědické třídě dědí vždy stejným dílem sourozenci zůstavitele a osoby, které žily ve společné domácnosti se zůstavitelem nejméně po dobu jednoho roku před jeho smrtí a současně pečovaly o společnou domácnost nebo byly odkázány výživou na zůstavitele, a to vše nedědí-li manžel ani žádný ze zůstavitelových rodičů. Pokud nemůže dědit některý ze

sourozenců zůstavitele, pak dědí daný dědický podíl rovným dílem jeho děti, tedy synovci a neteře zůstavitele (Wellech, 2014, s. 53-54).

Za sourozence zůstavitele se považuje osoba, která má se zůstavitelem společného alespoň jednoho z rodičů. O sourozence plnorodého se jedná, pokud mají zůstavitel a sourozenec společné oba rodiče. Polorodým sourozencem je ten, se kterým má zůstavitel společného pouze jednoho rodiče. Jestli je sourozenec plnorodý nebo polorodý je důležité pro určení velikosti dědického podílu. Pokud platí, že plnorodí sourozenci jsou si navzájem příbuzní jak ze strany matky, tak ze strany otce, oproti tomu polorodí sourozenci jsou si příbuzní pouze z jedné strany, pak plnorodému sourozenci náleží dvojnásobný dědický podíl oproti sourozenci polorodému (Svoboda, Klička, 2014, s. 101-102).

3.5.4 Čtvrtá dědická třída (§ 1638 NOZ)

Ve čtvrté třídě dědí stejným dílem prarodiče zůstavitele, nedědí-li žádný dědic ve třetí dědické třídě. Zůstavitel může mít nejvýše čtyři prarodiče, dva ze strany matky a dva ze strany otce. V případě, že bude mít zůstavitel všechny čtyři prarodiče, každý z nich bude dědit jednu čtvrtinu pozůstalosti. Pokud by některý z prarodičů nedědil, jeho uvolněný podíl pozůstalosti by se rozdělil mezi ostatní prarodiče rovným dílem (Fiala a kol., 2015, s. 395).

3.5.5 Pátá dědická třída (§ 1639 NOZ)

V páté dědické třídě dědí jen prarodiče rodičů zůstavitele, nedědí-li žádný z dědiců čtvrté dědické třídy. Prarodiče ze strany zůstavitelova otce dědí polovinu dědictví a prarodiče ze strany matky polovinu druhou. Obě poloviny se dělí mezi obě dvojice prarodičů zůstavitelových rodičů rovným dílem, každému tedy připadá jedna osmina dědictví. Pokud některý z dvojice prarodičů nedědí, připadne jeho osmina druhému z dané dvojice. Nedědí-li ani jeden z dvojice, připadne jejich čtvrtina druhé dvojici z téže strany. Nedědí-li ani jedna dvojice ze strany jednoho rodiče, připadá dědictví dvojicím ze strany druhé. Ti pak dědí uvolněnou polovinu ve stejném poměru, v jakém se dělí o polovinu dědictví, která jim připadá přímo (Novotný, Novotná, 2017, s. 30).

3.5.6 Šestá dědická třída (§ 1640 NOZ)

V šesté dědické třídě dědí stejným dílem děti dětí sourozenců zůstavitele (prasynovci a praneteře zůstavitele) a děti prarodičů zůstavitele (strýcové a tety zůstavitele), nedědí-li žádný z dědiců páté dědické třídy. Pokud některé z dětí prarodičů zůstavitele nedědí, dědí

jeho děti (bratřenci a sestřenice zůstavitele). V šesté dědické třídě jsou všichni dědici příbuznými v linii vedlejší a plně se uplatní úprava několikerého příbuzenství (Fiala a kol., 2015, s. 396-397).

Svoboda a Klička (2014, s. 109) uvádí, že nejspíše dobře míněná snaha zákonodárců v co největší míře omezit případy odúmrti, avšak v praxi může být dost obtížně proveditelná především proto, že uvedení příbuzní jsou natolik vzdálení, že nebude v silách soudního komisaře, bez součinnosti nějaké informované osoby tyto dědice vypátrat, pokud se sami aktivně nepřihlásí. Příbuzenské vztahy takovýchto stupňů již nelze prakticky dohledat ani v centrální evidenci obyvatel, kterou spravuje Ministerstvo vnitra České republiky.

3.5.7 Odúmrt'

Ačkoli došlo k poměrně rozsáhlému rozšíření dědických tříd oproti dřívější právní úpravě, je stále možné, že nastane situace, kdy nebude možné určit dědice podle pořízení pro případ smrti, ani tu nebude jiný dědic dle zákona, pak připadne pozůstalost státu. Tento způsob dědění, kdy je stát posledním, na koho v dlouhé řadě možných dědiců pozůstalost přechází, se nazývá odúmrt'. Na stát se v tomto případě hledí jako na zákonného dědice, který však nemá právo odmítnout dědictví. Stát má vůči jiným osobám stejné postavení jako dědic, kterému svědčí výhrada soupisu (§ 1634 odst. 2 NOZ) a jeho odpovědnost je ze zákona omezena do výše ceny nabytého dědictví (Švestka a kol., 2014, s. 331-332).

3.6 Přejedhod pozůstalosti na dědice

Přejedhod pozůstalosti na dědice označuje NOZ termínem nabytí dědictví. Nabytí dědictví potvrzuje soud podle zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních.

3.6.1 Nabytí dědictví

Dědické právo je právo na celou pozůstalost, pokud ji dědí jediný dědic, nebo na dědický podíl, pokud dědí více dědiců. V praxi je nutné rozlišovat mezi vznikem dědického práva a jeho dospělostí, tedy okamžikem, kdy může dědic požadovat, aby mu byl dědický podíl vydán. Dědické právo vzniká smrtí zůstavitele. Při dědění v zákonné dědické posloupnosti dospěje dědické právo současně s jeho vznikem. Pokud však dědic nabývá dědický podíl na základě pořízení zůstavitele pro případ smrti, může být dospělost dědického práva vázána na splnění podmínky, na doložení času apod. (Novotný, Novotná, 2017, s. 127).

Dědické právo nezaniká tomu, kdo neuplatnil dědické právo v soudem stanovené lhůtě, ani dědici neznámému nebo dědici neznámého pobytu, který byl o svém právu vyrozuměn vyhláškou soudu a v určené lhůtě se nepřihlásil. Důsledkem však je, že se při projednávání pozůstalosti k dědickému právu takového dědice nepřihlíží (Švestka a kol., 2014, s. 421).

V dědickém řízení může dojít k tomu, že dědické právo uplatňuje více osob, jejichž nároky si navzájem odporují. V rámci dědického řízení soud nerozhoduje o tom, čí nárok je po právu, pouze posoudí, čí právní důvod je slabší a takového potenciálního dědice pak odkáže, aby své právo uplatnil žalobou. Pokud budou proti sobě stát dědic ze smlouvy a dědic ze závěti nebo zákonný dědic, bude na žalobu odkázán závětní nebo zákonný dědic. Pokud budou proti sobě stát závětní dědic a zákonný dědic, bude na podání žaloby odkázán dědic v zákonné posloupnosti. Toto vyplývá z NOZ, podle kterého je nejsilnějším dědickým titulem pro dědické právo dědická smlouva, na druhém místě je závět' a nejslabší postavení má zákonná dědická posloupnost (Novotný, Novotná, 2017, s. 127-128).

Výhrada soupisu

Zůstavitel, ani nikdo jiný, nemůže dědici odejmout právo na výhradu soupisu pozůstalosti. Každého, kdo byl vyrozuměn o dědickém právu, soud usnesením poučí o jeho právu vyhradit si soupis pozůstalosti, jak tuto výhradu uplatnit a jaké jsou následky, když výhradu soupisu neuplatní. Právo na výhradu soupisu pozůstalosti lze uplatnit ústně před soudem (soudním komisařem) nebo písemným prohlášením jemu zasláným (§ 1674 odst. 2 NOZ a § 176 odst. 1 ZŘS), a to jen do jednoho měsíce ode dne, kdy byl dědic o tomto právu vyrozuměn. Lhůtu může soud z důležitých důvodů prodloužit (Bartoš, 2013, s. 20).

Pokud dědic neuplatní výhradu soupisu, hradí dluhy zůstavitele v plném rozsahu, neuplatní-li výhradu soupisu více dědiců, hradí dluhy zůstavitele společně a nerozdílně. Kdo si nevyhradil soupis pozůstalosti, nebo prohlásil, že právo výhrady soupisu neuplatňuje, nemůže si soupis vyhradit dodatečně (Svoboda, Klička, 2014, s. 235-236).

3.6.2 Správa pozůstalosti a její soupis

Pozůstalost je zapotřebí v období mezi smrtí zůstavitele a dobou, kdy soud potvrdí nabytí dědictví, spravovat. Ke správě pozůstalosti může být povolán správce pozůstalosti, vykonavatel závěti, dědic či dědicové. Pokud zůstavitel nepovolal správce pozůstalosti, spravuje pozůstalost vykonavatel závěti. V případě, že zůstavitel neurčil ani správce

pozůstalosti ani vykonavatele závěti, spravuje pozůstalost dědic nebo všichni dědicové společně, ledaže by si mezi sebou dohodli něco jiného. Správce pozůstalosti může povolát především sám zůstavitel, a to formou veřejné listiny. Zůstavitel v listině o prohlášení o povolání správce pozůstalosti určí, zda správce bude spravovat celou pozůstalost nebo její část. Zůstavitel může správci blíže vymezit jeho povinnosti, a zda i jak bude odměňován (Svoboda, Klička, 2014, s. 175-176).

Účelem soupisu pozůstalosti je zjistit pozůstalostní jmění a určit čistou hodnotu majetku po smrti zůstavitele. Výhradou soupisu pozůstalosti se dědic brání tomu, aby odpovídal za dluhy zůstavitele ve větším rozsahu, než činí hodnota jeho dědického podílu. O nařízení soupisu pozůstalosti rozhoduje soud a nařídí ho vždy, pokud některý z dědiců uplatní výhradu soupisu nebo v případě, kdy je to nutné pro výpočet povinného dílu. Soupisu pozůstalosti mohou být přítomny osoby stanovené zákonem (vykonavatel závěti, správce dědictví, nepominutelný dědic atd.). Soud může v odůvodněných případech rozhodnout o tom, že soupis pozůstalosti prováděn nebude a bude nahrazen seznamem pozůstalostního majetku. Seznam pozůstalostního majetku pak vyhotoví správce pozůstalosti a potvrdí jej všichni dědici (Novotný, Novotná, 2017, s. 131-132).

Závěra pozůstalosti je opatření soudu, které pozůstalost zajišťuje. Soud rozhodne o opatřeních k zajištění pozůstalosti, tedy o závěře pozůstalosti, v zákonem určených případech, kdy by pouhá prostá správa pozůstalosti nemusela být k ochraně dědiců nebo věřitelů postačující. Závěra pozůstalosti nahrazuje soudní úschovu. Pokud je důvodem závěry pozůstalosti skutečnost, že některý dědic je nesvéprávný, nepřítomný nebo neznámý, přichází v úvahu částečná závěra. Tou je závěra takové části pozůstalosti, která stačí k uspokojení dědického práva takového dědice. NOZ nestanovuje, jakým způsobem má být závěra pozůstalosti provedena a ponechává tedy konkrétní opatření na úvaze soudu (Novotný, Novotná, 2017, s. 131).

3.6.3 Potvrzení dědictví

Nabytí dědictví je potvrzováno soudem. Dědictví je potvrzeno tomu, kdo dědictví neodmítl a podle průběhu dědického řízení má nejlepší dědické právo. Před potvrzením dědictví musí být zabezpečeno, že vůle zůstavitele bude náležitě splněna. Splnění této podmínky potvrdí soudu vykonavatel závěti, pokud byl povolán, nebo dědicové. Pokud byly nařízeny odkazy, může soud potvrdit dědictví teprve poté, co mu bude prokázáno splnění povinností

stanovených NOZ ve vztahu k odkazům. NOZ umožňuje, aby si dědicové, kteří nabývají dědictví na základě pořízení pro případ smrti, dohodli jinou výši dědických podílů, než jakou jim vyměřil zůstavitel, ovšem jen za podmínky, že takovou dohodu zůstavitel výslovně připustil. Jinými slovy platí, že je to především zůstavitel, kdo určuje, jak se pozůstalost mezi dědice rozdělí (Fiala a kol., 2015, s. 536, 540, 549-550).

3.6.4 Rozdělení pozůstalosti

Rozdělením pozůstalosti se rozumí přidělení jednotlivých věcí náležejících do pozůstalosti jednotlivým dědicům. Pozůstalost se rozděluje mezi dědice především podle vůle zůstavitele projevené v jeho pořízení pro případ smrti, ve kterém určí nejen okruh dědiců a jejich dědické podíly, ale určí i to, jaké věci z pozůstalosti jednotliví dědicové dostanou. Při dědění v zákonné posloupnosti odpadá možnost rozdělit pozůstalost podle vůle zůstavitele, protože zůstavitel zemřel bez platného pořízení pro případ smrti. V takovém případě závisí zcela na svobodné dohodě dědiců učiněné před soudem, jak si pozůstalost mezi sebe rozdělí (§ 1695 odst. 1 NOZ). K platnosti dohody dědiců o rozdělení pozůstalosti nový občanský zákoník vyžaduje, aby byla v důsledku jejího uzavření rozdělena celá známá pozůstalost. Dojde-li k situaci, že se dědicové na rozdělení pozůstalosti nedohodnou nebo jejich dohodu nebude moci ze zákonných důvodů soud schválit, může soud rozhodnout při splnění zákonných podmínek o rozdělení pozůstalosti sám (Novotný, Novotná, 2017, s. 135-137).

3.7 Spory o dědické právo

Řízení o pozůstalosti je a v minulosti téměř vždy bylo pojímáno jako řízení nesporné. Pojem „nesporné řízení“ je pojmem právním. Navozuje sice dojem, že se jedná o řízení, ve kterém nemůže žádný spor vzniknout, ale opak je pravdou. Nesporné řízení znamená pouze to, že se v jeho rámci spory neřeší, tzn. není v kompetenci pozůstalostního soudu meritorně řešit případné spory mezi účastníky tohoto řízení, a to ani v tak pro pozůstalostní řízení zásadních otázkách, kterými je zjištění okruhu dědiců nebo rozsahu zůstavitelova majetku. O řízení, ve kterém v zásadě nemohou vzniknout spory mezi účastníky, se v pozůstalostním řízení jedná jen v případě, kdy zůstavitel má jen jednoho dědice, který je současně jediným účastníkem tohoto řízení (Svoboda, Klička, 2014, s. 239).

Nezastupitelnou roli má pozůstalostní řízení v tom, že je v jeho rámci zjišťován a následně i stanoven okruh zůstavitelových dědiců. Kdo je zůstavitelovým dědicem, nemá význam jen pro samotné pozůstalostní řízení, ale i pro případná řízení jiná, neboť zůstavitelovi dědici jsou současně i jeho procesními nástupci pro řízení, v nichž byl zůstavitel účastníkem do doby, než zemřel, a která nebyla před jeho smrtí s konečnou platností ukončena. Výjimku tvoří pouze ta řízení, ve kterých v důsledku zůstavitelovy smrti nelze pokračovat (Svoboda, Klička, 2014, s. 239-240).

Spory v řízení o pozůstalosti mohou nastat v zásadě ve dvou otázkách:

- a) kdo je dědicem,
- b) co náleží do pozůstalosti (případně co náleží do společného jmění zůstavitele a pozůstalého manžela).

Obě shora uvedené otázky se mohou v řízení o pozůstalosti objevit ve dvou variantách:

- a) spor zakládající se na rozdílném právním posouzení (spor o právní posouzení) nebo
- b) spor vyplývající z rozdílných skutkových tvrzení (skutkový spor).

Oba typy sporů se v řízení o pozůstalosti mohou vzájemně kombinovat (Svoboda, Klička, 2014, s. 240).

3.7.1 Spory o to, kdo je dědicem

Zjištění odpovědi na otázku, kdo je zůstavitelovým dědicem, je nejdůležitějším výsledkem řízení o pozůstalosti. Takové zjištění má univerzální platnost a rozhodnutí soudu v této věci je závazné (Svoboda, Klička, 2014, s. 240).

Prvotní představu o tom, kdo je zůstavitelovým dědicem, si soud vytvoří při předběžných šetřeních. V rámci nichž je zjišťováno, zda zůstavitel nezanechal nějaká pořízení pro případ smrti a také okruh zůstavitelových dědiců ze zákonné dědické posloupnosti. Mezi těmito dědici může potenciálně vzniknout spor, kdo je a kdo není zůstavitelovým dědicem. Povinností soudu je vyrozumět každého, o němž lze mít podle dosavadních výsledků řízení za to, že zůstavitelovým dědicem je, o jeho dědickém právu (Svoboda, Klička, 2014, s. 240-241).

Sporem o dědické právo se rozumí (§ 168 ZŘS) spor mezi osobami, které o sobě současně tvrdí, že jsou zůstavitelovými dědici (a svědčí jim tedy nějaký dědický titul) a jejichž dědická práva nemohou vedle sebe současně obstát (Fiala a kol, 2015, 473).

3.7.1.1 Spory zakládající se na rozdílném právním posouzení

Sporem o dědické právo zakládajícím se na právním posouzení se rozumí takový spor mezi osobami, kterým svědčí nějaký dědický titul, které o sobě současně tvrdí, že jsou zůstavitelovými dědici a jejichž dědická práva vedle sebe nemohou současně obstát, přičemž rozhodné skutečnosti pro posouzení jejich dědického práva jsou mezi nimi nesporné a k objasnění dědického práva žádného z nich není třeba provádět žádné dokazování (Svoboda, Klička, 2014, s. 241).

Spory o to, kdo je a není zůstavitelovým dědicem, mohou vycházet jen z rozdílného výkladu právních norem, ač po skutkové stránce není mezi těmito osobami spor o to, k čemu vlastně došlo. Typickým příkladem právního sporu je spor o dědické právo mezi zákonnými dědici z jedné třídy a zákonnými dědici z jiné třídy nebo spor o dědické právo mezi dědici ze zákonné dědické posloupnosti a osobou, které ve skutečnosti žádná zákonná dědická posloupnost nesvědčí (Svoboda, Klička, 2014, s. 241-242).

Spory o právní posouzení však mohou vznikat i mezi dědici z různých pořízení pro případ smrti, kdy někdo z formálně neplatného pořízení pro případ smrti se domáhá svého dědického práva proti dědici z pořízení pro případ smrti bezvadného (Svoboda, Klička, 2014, s. 242).

Třetí skupinou sporů o dědické právo zakládajících se na rozdílném právním posouzení, jsou spory mezi dědici ze zákonné dědické posloupnosti a dědici z pořízení pro případ smrti. Jako příklad lze uvést případ, kde zákonný dědic se domáhá svého dědického práva, ač zůstavitel pořídil o celé pozůstalosti závěti (Svoboda, Klička, 2014, s. 242).

Postup soudu v případě zjištění sporu o dědické právo zakládající se na právním posouzení

Spor o dědické právo se v tomto případě zakládá pouze na rozdílném právním posouzení jinak po skutkové stránce nesporné situace. Soud je tedy bez jakéhokoli dokazování schopen sám rozhodnout o tom, kdo je zůstavitelovým dědicem, a tedy i z toho důvodu účastníkem řízení (§ 110 ZŘS). V takovém případě pozůstalostní soud usnesením rozhodne, se kterými účastníky bude v řízení o pozůstalosti jednáno a kterým z účastníků se účast v řízení ukončuje (§ 169 odst. 1 ZŘS) (Svoboda, Klička, 2014, s. 242).

3.7.1.2 Spory zakládající se na rozdílných skutkových tvrzeních

Sporem o dědické právo zakládajícím se na rozdílných skutkových tvrzeních se rozumí takový spor mezi osobami, kterým svědčí nějaký dědický titul, které o sobě současně tvrdí, že jsou zůstavitelovými dědici, a jejichž dědická práva vedle sebe nemohou obstát, přičemž rozhodné skutečnosti pro posouzení jejich dědického práva jsou mezi nimi sporné a k objasnění dědického práva je třeba provádět dokazování (Svoboda, Klička, 2014, s. 242).

V tomto případě nevychází rozdílná tvrzení „dědiců“ o tom, že jsou zůstavitelovými dědici z rozdílných náhledů na výklad právních norem, ale z rozdílných tvrzení o tom, co je pro posouzení dědického práva rozhodné (Svoboda, Klička, 2014, s. 243).

Společným znakem všech uvedených sporů je to, že tvrzení účastníků řízení, za jakých skutkových okolností došlo k určitému rozhodnému zůstavitelovu jednání nebo za jakých nastala rozhodná právní skutečnost, jsou rozdílná a k jejich objasnění by bylo třeba provádět dokazování, což by bylo v rozporu s řízením o pozůstalosti jako řízením nesporným (Svoboda, Klička, 2014, s. 243).

Postup soudu v případě zjištění sporu o dědické právo zakládajícího se na rozdílných skutkových tvrzeních

Právní úprava řešení sporu o dědické právo zakládajícího se na rozdílných skutkových tvrzeních je roztržena do dvou zákonů. Částečně se nachází v NOZ (§ 1672-1673) a částečně v ZŘS (§170). Úpravy v obou uvedených předpisech se do jisté míry překrývají, ale v obou předpisech jsou obsažena pravidla, která právní úpravu vzájemně odlišují.

Obecnější úpravu lze nalézt v NOZ, kde jsou naznačeny základní principy, kterými se má soud v rámci řízení o pozůstalosti řídit. Uplatňuje-li právo na dědictví více osob a odporují-li si, odkáže soud toho z dědiců, jehož právní důvod je slabší, aby své právo uplatnil žalobou. Nepodá-li tento dědic žalobu ve lhůtě určené soudem, nezaniká sice jeho dědické právo, avšak při projednání pozůstalosti se k němu nepřihlíží (§ 1672 NOZ). Obdobnou, avšak v určitém směru přesnější, je úprava v ZŘS (§ 170 odst. 1 ZŘS). V případě, že pro vyřešení sporu o dědické právo je třeba prokázat skutečnosti, které jsou mezi dědici sporné, soud usnesením odkáže toho z účastníků, jehož dědické právo se jeví se zřetelem k okolnostem případu jako slabší, aby své právo uplatnil žalobou. K podání žaloby určí lhůtu, která nesmí být kratší než dva měsíce (Svoboda, Klička, 2014, s. 243-244).

Ústředním pojmem obou úprav je pojem slabší dědické právo. Úkolem soudu v případě sporu o dědické právo zakládajícího se na rozdílných skutkových tvrzeních, je pouze a jen posoudit, či dědické právo je slabší, tzn. učinit jakýsi „žebříček síly“ dědických titulů, které si v řízení o pozůstalosti vzájemně odporují. Aby soud mohl pomyslný „žebříček síly“ dědických titulů vytvořit, musí nejprve posoudit, zda je popíráno dědické právo dědice zákonného, nebo zda je popíráno dědické právo dědice z pořízení pro případ smrti. Zákonem stanovený „žebříček síly“ se vztahuje pouze a jen na závěti a dědické smlouvy, které nejsou popřeny co do pravosti (Svoboda, Klička, 2014, s. 244).

Dalším ústředním pojmem je tedy pojem pravost. Pořízení pro případ smrti se považuje za pravé, pokud pochází od zůstavitele, tj. zůstavitel je jeho původcem. Pokud je mezi účastníky řízení o pozůstalosti sporná skutečnost, zda pořízení pro případ smrti je pravé, tedy zda pochází od zůstavitele, je třeba použít jiná pravidla, která pomohou „žebříček síly“ stanovit (Svoboda, Klička, 2014, s. 244).

V první řadě je třeba vycházet z toho, zda sporná listina má formu veřejné listiny, či listiny soukromé. Pořízení pro případ smrti vyhotovené ve formě veřejné listiny má nesporně vyšší důkazní sílu, než pokud je vyhotovené ve formě listiny soukromé. Platí tedy, že pokud si vzájemně odporují pořízení pro případ smrti, která jsou buď stejného druhu, nebo jsou popřena z jiného důvodu než pravosti, pak osoba opírající se o pořízení pro případ smrti ve formě soukromé listiny se odkáže k podání žaloby proti osobě opírající se o pořízení pro případ smrti ve formě listiny veřejné. Pokud odporující si dědické tituly jsou učiněny ve stejné formě, tj. buď oba ve formě listiny soukromé, nebo oba ve formě listiny veřejné, je rozhodujícím kritériem doba jejich pořízení (Svoboda, Klička, 2014, s. 244-245).

O tom, kdo se odkazuje, aby uplatnil své dědické právo žalobou, rozhoduje soud v řízení o pozůstalosti usnesením. Ve výroku usnesení je výslovně uvedeno, který z účastníků má podat žalobu, ke kterému soudu, v jaké lhůtě a dále, co má být žalobním návrhem (petitem). Zásadně platí, že účastníky sporného řízení o existenci dědického práva musí být všichni účastníci řízení o pozůstalosti, a to z důvodu, aby rozhodnutí soudu ve sporném řízení bylo vůči nim závazné (Svoboda, Klička, 2014, s. 246).

Osoba, která byla soudem v řízení o pozůstalosti odkázána, aby své dědické právo uplatnila žalobou, má vždy postavení žalobce. Povinností žalobce je:

- a) tvrdit rozhodné skutečnosti podstatné pro rozhodnutí soudu,

- b) navrhopvat důkazy k prokázání tvrzených skutečností,
- c) zaplatit soudní poplatek za zahájení sporného řízení (Svoboda, Klička, 2014, s. 247).

Místně příslušným soudem k podání žaloby je soud, u něhož je vedeno řízení o pozůstalosti. Výsledkem sporného řízení, které proběhlo na základě žaloby podané soudu k vyřešení sporu o dědické právo, je vždy skutečnost, že některá z osob, která se dosud považovala za dědice, popřípadě dědice z určitého titulu, tímto dědicem není. Tímto rozhodnutím je odstraněn spor o dědické právo a jeden z dědických titulů je označen za neplatný (Svoboda, Klička, 2014, s. 246-247).

3.7.2 Spory o rozsah pozůstalosti

Jedním z úkolů řízení o pozůstalosti je zjištění rozsahu pozůstalosti. Pozůstalost je tvořena na jedné straně aktivy a na straně druhé i pasivy. Rozsah aktiv soud zjišťuje především ze soupisu pozůstalosti, byl-li proveden, nebo ze seznamu pozůstalostního majetku nebo ze společného prohlášení dědiců o pozůstalostním majetku. V rámci řízení o pozůstalosti si soud sám zjišťuje vše potřebné pro projednání pozůstalosti, tedy si i sám zjišťuje rozsah pozůstalosti. Zjištěné údaje následně notář projednává s účastníky řízení. V rámci tohoto projednání mohou vznikat spory, zda konkrétní věc nebo dluh patří nebo nepatří do pozůstalosti (Svoboda, Klička, 2014, s. 247).

I spory o rozsah pozůstalosti jsou dvojího druhu:

- a) spor zakládající se na rozdílném právním posouzení (spor o právní posouzení) nebo
- b) spor vyplývající z rozdílných skutkových tvrzení (skutkový spor) (Svoboda, Klička, 2014, s. 247).

3.7.2.1 Spory zakládající se na rozdílném právním posouzení

Sporem o rozsah pozůstalosti zakládajícím se na právním posouzení se rozumí takový spor mezi účastníky řízení o pozůstalosti, kdy rozhodné skutečnosti pro posouzení, zda určitou věc nebo dluh zařadit do pozůstalosti, jsou mezi nimi nesporné a k jejich objasnění není třeba provádět žádné dokazování (Svoboda, Klička, 2014, s. 248).

Dojde-li k takovému sporu, soud si sám v rámci řízení o pozůstalosti posoudí, zda určitá věc nebo dluh patří do pozůstalosti po zůstaviteli, a na základě tohoto svého posouzení do ní určitou věc nebo dluh zařadí či nezařadí (Svoboda, Klička, 2014, s. 248).

3.7.2.2 Spory vyplývající z rozdílných skutkových tvrzení

Sporem o rozsah pozůstalosti zakládajícím se na rozdílných skutkových tvrzeních se rozumí takový spor mezi účastníky řízení o pozůstalosti, kdy rozhodné skutečnosti pro posouzení, zda určitou věc nebo dluh zařadit do pozůstalosti, jsou mezi nimi sporné a k jejich objasnění je třeba provádět potřebné dokazování (Svoboda, Klička, 2014, s. 248).

Vzhledem k tomu, že v řízení o pozůstalosti se neprovádí dokazování, neshodnou-li se dědici na rozhodných skutečnostech o tom, co vše patří do aktiv nebo pasiv pozůstalosti, ke spornému majetku nebo dluhům se v řízení o pozůstalosti nepřihlíží. Takové aktivum a ani pasivum není v řízení o pozůstalosti projednáno a dědic k němu nemůže tímto způsobem získat nabývací titul. V tomto případě se může dědic domáhat svých práv žalobou (§ 189 odst. 1 ZŘS). Zda žalobu dědic podá či nikoli, záleží čistě na jeho vlastní úvaze. Soud o tom v rámci řízení o pozůstalosti nerozhoduje a žádnou takovou povinnost žádnému z dědiců neukládá. Pokud žalující dědic ve sporném řízení uspěje, je tato skutečnost důvodem, aby byl projednaný majetek v řízení o pozůstalosti projednán. A to buď ještě v rámci původního řízení, nebylo-li ještě skončeno, nebo v rámci dodatečného projednání pozůstalosti (Svoboda, Klička, 2014, s. 248-249).

Vzhledem k přepokládanému rozsahu diplomové práce je část této kapitoly nazvaná Řízení o pozůstalosti, kterou autorka diplomové práce rovněž považuje za důležitou, zařazena do příloh - Příloha B.

4 Analytická část

V analytické části se autorka zaměřila na zjištění vývoje způsobů nabývání dědictví dle NOZ, zjištění délky řízení a počty případů, které pro nespokojenost dědiců musel řešit soud.

Data pro zpracování analytické části této diplomové práce byla čerpána ze statistik dostupných na internetových stránkách Českého statistického úřadu, Ministerstva spravedlnosti, z informačního systému ISAS Okresního soudu v Trutnově a z již ukončených pozůstalostních spisů, které vyřizovala notářská kancelář Mgr. Kláry Pouchlé, LL.M. Tyto spisy jsou uloženy u Okresního soudu v Trutnově.

4.1 Názor autorky práce na současnou právní úpravu

NOZ přinesl velké změny na poli dědického práva, avšak dle mého názoru ne všechny jsou v praxi jednoduše využitelné a výhodné. Například u dědické smlouvy lze spatřovat nevýhodu v tom, že dědickou smlouvou lze pořídit pouze o třech čtvrtinách pozůstalosti, což v praxi znamená, že pokud zůstavitel nechce, aby zbylá jedna čtvrtina byla děděna podle zákonné dědické posloupnosti, musí o této jedné čtvrtině pořídit závěti. Pro zůstavitele to tedy znamená, že o svém majetku musí pořídit dvěma listinami namísto jedné, jako v případě, když pořizoval pouze závěti. Za nevýhodu lze považovat také skutečnost, že dědickou smlouvu nemůže zůstavitel jednostranně zrušit. Proč by si zůstavitel zvolil dědickou smlouvu místo závěti? Možná jen pro možnost zůstavitele dohodnout se s dědicem na majetku, který po smrti zůstavitele získá, což dává současně možnost budoucímu dědici zapojit se do řešení dědictví ještě za života zůstavitele.

I přesto, že NOZ je účinný již skoro čtyři roky, některé nově zavedené instituty dědického práva jsou dosud využívány jen minimálně. Pak nastává otázka, zda bylo opravdu nezbytné tyto instituty do právní úpravy zavádět.

4.2 Způsob přidělování dědických řízení soudním komisařům

Jednotlivá dědická řízení jsou mezi soudní komisaře, kteří mají sídlo v obvodu příslušného okresního soudu, rovnoměrně rozdělována dle rozvrhu pověřování soudních komisařů v řízeních o pozůstalosti, který vydává předseda krajského soudu na návrh příslušné notářské komory.

V řízení o pozůstalosti si tedy účastníci nemohou sami vybrat, který notář bude jejich řízení vyřizovat, je jim přidělen soudem dle již zmiňovaného rozvrhu, a to z důvodu, aby bylo zaručeno nestranné rozhodování (Bureš, 2012, s. 16).

Dle seznamu notářů, který je uveřejněný na internetových stránkách Notářské komory České republiky, ke dni 10.9.2018 působilo v České republice 440 notářů. Z toho v Královéhradeckém kraji bylo celkem 57 notářských kanceláří. V rámci obvodu Okresního soudu v Trutnově působí celkem 6 notářů soudních komisařů, kterými jsou Mgr. Miloslav Culek, LL.M., JUDr. Jan Kuřík, JUDr. Jan Meduna, Mgr. Klára Pouchlá, LL.M., JUDr. Vladimíra Ostrožlíková a Mgr. Jiří Souček.

4.3 Srovnání počtu obyvatel a množství úmrtí na území celé České republiky, jednotlivých krajů a v obvodu Okresního soudu v Trutnově v časovém období od roku 2012 do roku 2017

V následujících tabulkách a grafech je zaznamenán počet obyvatel a množství úmrtí nejdříve v celé České republice, dále v jednotlivých krajích a v obvodu Okresního soudu v Trutnově. Data pro dané analýzy byly čerpány z internetových stránek Českého statistického úřadu a následně zpracovány podle potřeb autorky této diplomové práce.

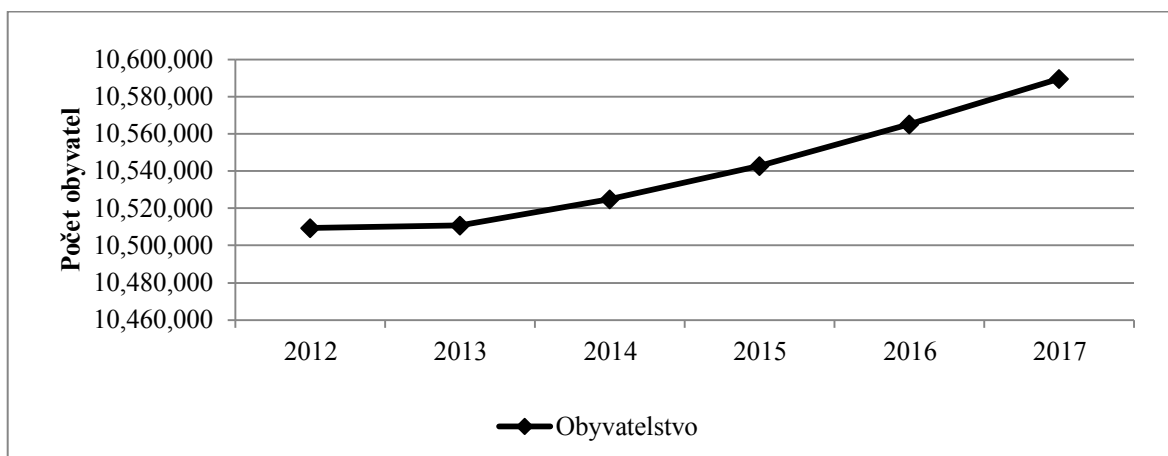
Tabulka 1 Přehled o vývoji počtu obyvatel a úmrtí v České republice v časovém období 2012-2017

Počet v ČR /Rok	2012	2013	2014	2015	2016	2017	Průměrný počet
Obyvatelstvo	10 509 286	10 510 719	10 524 783	10 542 942	10 565 284	10 589 526	10 540 423
Úmrtí	108 189	109 160	105 665	111 173	107 750	111 443	108 897

Zdroj: (ČSÚ, 2018), vlastní zpracování

V následujícím grafu (Graf 1) je možné pozorovat stále rostoucí trend počtu obyvatel v České republice v časovém období 2012-2017. Růst počtu obyvatel ovlivňuje nejen přirozený přírůstek obyvatelstva, ale také počet přistěhovalých osob do České republiky.

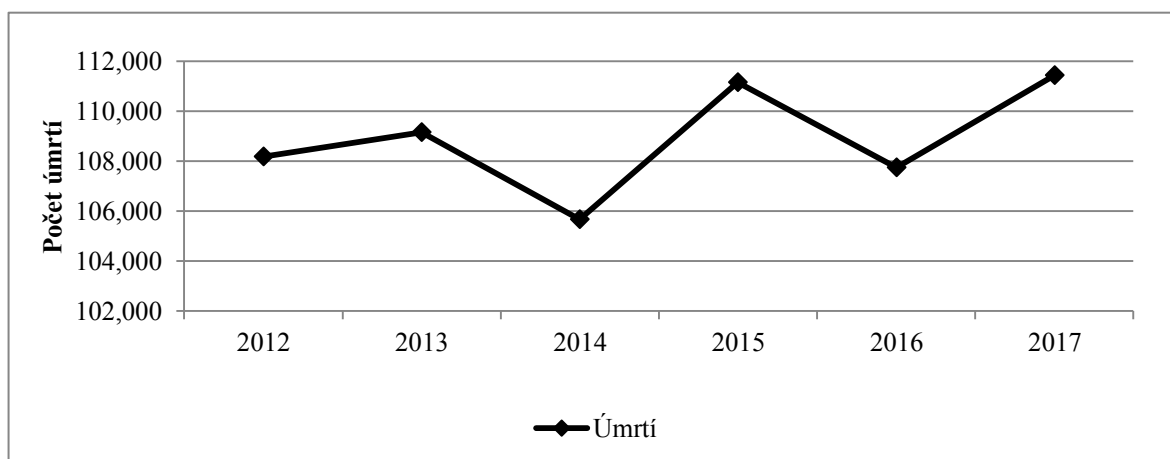
Graf 1 Vývoj počtu obyvatel v České republice v časovém období 2012-2017

Zdroj: (ČSÚ, 2018), vlastní zpracování

Stejně tak počet úmrtí v České republice v časovém období 2012-2017 (Graf 2) má mírně rostoucí tendenci mimo roky 2014 a 2016, kdy došlo k poklesu oproti předchozímu roku. Maximální hodnoty ve sledovaném období dosáhla úmrtnost v roce 2017, kdy přesáhla počet 111 400 úmrtí za rok. Růst úmrtnosti je možné přisuzovat významnému demografickému trendu současné doby, kterým je stárnutí obyvatelstva.

Graf 2 Vývoj počtu úmrtí v České republice v časovém období 2012-2017

Zdroj: (ČSÚ, 2018), vlastní zpracování

Tabulka 2 Přehled o vývoji počtu obyvatel v krajích v časovém období 2012-2017

Kraj/Rok	2012	2013	2014	2015	2016	2017	Průměr za dané časové období
Hlavní město Praha	1 243 695	1 244 762	1 251 075	1 262 507	1 272 732	1 286 554	1 260 221
Středočeský	1 285 945	1 297 209	1 309 139	1 320 721	1 333 249	1 345 764	1 315 338
Jihočeský	636 381	636 443	636 911	637 292	638 307	639 180	637 419
Plzeňský	572 016	572 882	573 993	575 665	577 638	579 228	575 237
Karlovarský	302 484	300 999	299 880	298 506	297 317	296 106	299 215
Ústecký	827 317	825 842	824 789	823 381	822 300	820 937	824 094
Liberecký	438 593	438 473	438 813	439 152	440 179	440 934	439 357
Královéhradecký	553 290	552 053	551 730	551 270	551 177	550 848	551 728
Pardubický	516 409	515 781	516 109	516 247	516 553	517 243	516 390
Vysočina	511 627	510 522	510 006	509 507	509 187	508 664	509 919
Jihomoravský	1 167 142	1 168 577	1 170 678	1 173 563	1 176 972	1 180 477	1 172 902
Olomoucký	637 837	636 659	636 109	635 094	634 081	633 133	635 486
Zlínský	588 299	586 594	585 829	584 828	584 155	583 039	585 457
Moravskoslezský	1 228 251	1 223 923	1 219 722	1 215 209	1 211 437	1 207 419	1 217 660
Celkem	10 509 286	10 510 719	10 524 783	10 542 942	10 565 284	10 589 526	10 540 423

Zdroj: (ČSÚ, 2018), vlastní zpracování

V tabulce (Tabulka 2) je možné sledovat vývoj počtu obyvatel v jednotlivých krajích v časovém období od roku 2012 do roku 2017. Za celé sledované období je krajem s největším počtem obyvatel kraj Středočeský a oproti tomu Karlovarský kraj je krajem s nejmenším počtem obyvatel. V České republice jsou celkem čtyři kraje, jejichž počet obyvatel převyšuje jeden milion obyvatel. V Královéhradeckém kraji docházelo ve sledovaném období ke každoročnímu poklesu počtu obyvatel. Počet obyvatel poklesl z 553 290 obyvatel v roce 2012 až na 550 848 obyvatel v roce 2017.

Tabulka 3 Přehled o vývoji počtu úmrtí v krajích v časovém období 2012-2017

Kraj/Rok	2012	2013	2014	2015	2016	2017	Celkem za kraj	Podíl na celkovém množství úmrtí
Hlavní město Praha	12 411	12 149	12 118	12 420	12 141	12 199	73 438	11,24%
Středočeský	12 752	12 924	12 301	13 049	12 695	13 248	76 969	11,78%
Jihočeský	6 504	6 604	6 428	6 933	6 443	6 752	39 664	6,07%
Plzeňský	6 003	6 061	5 761	6 307	6 153	6 242	36 527	5,59%
Karlovarský	3 072	3 186	3 151	3 268	3 167	3 406	19 250	2,95%
Ústecký	8 959	9 277	8 846	9 238	9 058	9 172	54 550	8,35%
Liberecký	4 386	4 423	4 346	4 558	4 385	4 707	26 805	4,10%
Královéhradecký	5 825	5 918	5 614	5 836	5 681	5 783	34 657	5,30%
Pardubický	5 403	5 392	5 123	5 440	5 234	5 389	31 981	4,89%
Vysočina	5 223	5 129	4 880	5 178	4 997	5 488	30 895	4,73%
Jihomoravský	11 709	11 629	11 399	12 106	11 738	12 275	70 856	10,84%
Olomoucký	6 701	6 830	6 461	7 000	6 731	7 033	40 756	6,24%
Zlínský	6 093	6 354	6 120	6 290	6 194	6 389	37 440	5,73%
Moravskoslezský	13 148	13 284	13 117	13 550	13 133	13 560	79 792	12,21%
Celkem	108 189	109 160	105 665	111 173	107 750	111 643	653 580	100%

Zdroj: (ČSÚ, 2018), vlastní zpracování

V předchozí tabulce (Tabulka 3) je možné sledovat vývoj počtu úmrtí v jednotlivých krajích v časovém období od roku 2012 do roku 2017. Největší počet úmrtí bylo zaznamenáno v kraji Moravskoslezském, který avšak není krajem nejlidnatějším. Krajem s nejnižším počtem úmrtí je kraj Karlovarský, který je, jak již bylo zmíněno, i krajem s nejmenším počtem obyvatel.

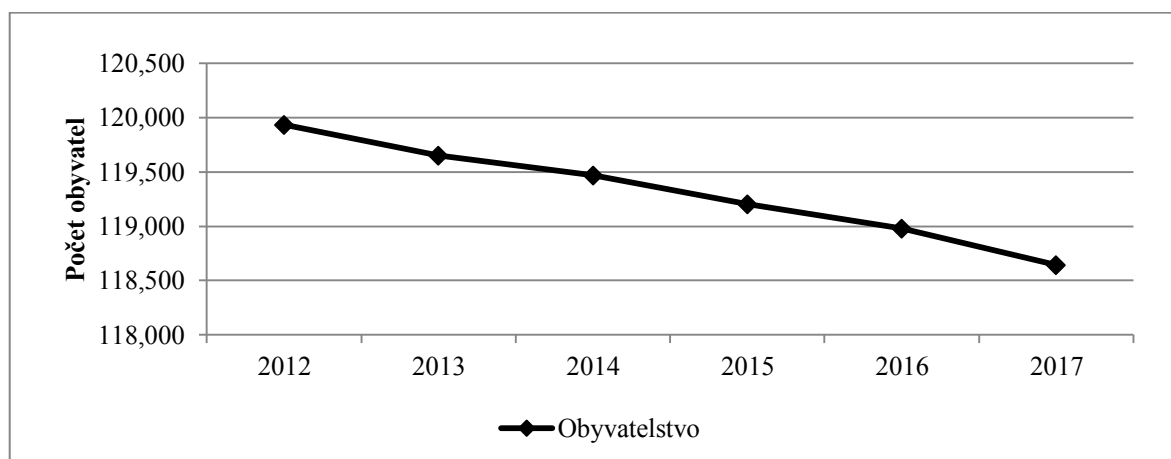
Tabulka 4 Přehled o vývoji počtu obyvatel a úmrtí v obvodu Okresního soudu v Trutnově v časovém období 2012-2017

Počet /Rok	2012	2013	2014	2015	2016	2017	Průměrný počet
Obyvatelstvo	119932	119651	119469	119202	118978	118646	119313
Úmrtí	1239	1317	1213	1234	1283	1311	1266

Zdroj: (ČSÚ, 2018), vlastní zpracování

V následujícím grafu (Graf 3) je možné pozorovat pokles počtu obyvatel v obvodu Okresního soudu v Trutnově v časovém období od roku 2012 do roku 2017. Dle údajů ČSÚ celkový přírůstek obyvatel dosahoval v celém sledovaném období záporných hodnot. Pokles počtu obyvatel lze přisuzovat přirozenému úbytku obyvatel, tedy rozdílem mezi počtem živě narozených dětí a počtem zemřelých, a úbytku obyvatel v důsledku stěhování, tedy rozdílem mezi počtem přistěhovalých a vystěhovalých osob.

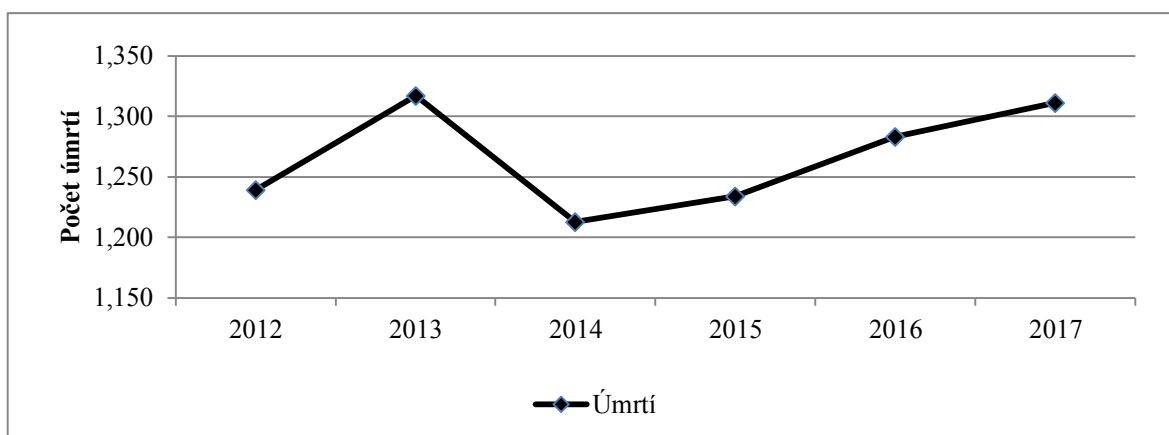
Graf 3 Vývoj počtu obyvatel v obvodu Okresního soudu v Trutnově v časovém období 2012-2017

Zdroj: (ČSÚ, 2018), vlastní zpracování

V následujícím grafu (Graf 4) je možné pozorovat vývoj počtu úmrtí v obvodu Okresního soudu v Trutnově v časovém období od roku 2012 do roku 2017. Počet úmrtí má rostoucí tendenci s výjimkou roku 2014, kdy došlo k poklesu o více než 100 úmrtí oproti minulému roku. Od roku 2014 dochází každý rok k pozvolnému nárůstu počtu úmrtí.

Graf 4 Vývoj počtu úmrtí v obvodu Okresního soudu v Trutnově v časovém období 2012-2017

Zdroj: (ČSÚ, 2018), vlastní zpracování

4.4 Vývoj využívání způsobů nabývání dědictví podle NOZ

Data pro zjištění vývoje využívání způsobů nabývání dědictví podle NOZ byla získávána z informačního systému ISAS Okresního soudu v Trutnově a z již skončených spisů uložených u Okresního soudu v Trutnově, které vyřizovala notářská kancelář Mgr. Kláry Pouchlé, LL.M.

Bylo zvoleno období od začátku roku 2014 do konce roku 2017 a to proto, aby bylo srovnáváno vždy stejně dlouhé období. Dědická řízení, kde zůstavitel zemřel dříve než 1.1.2014, jsou řešena ještě podle zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, jenž byl platný do 31.12.2013. Důvodem je, že pozůstalostní řízení jsou vždy řešena podle právní úpravy, která je platná ke dni úmrtí zůstavitele. Z tohoto důvodu byla skrz celé sledované období ze souboru zkoumaných spisů vyloučena řízení, kde zůstavitel zemřel dříve než 1.1.2014.

Tabulka 5 Přehled o vývoji celkového množství pozůstalostních řízení napadlých soudní komisařce Mgr. Kláře Pouchlé, LL.M. v časovém období 2014-2017 a porovnání množství řízení řešených dle NOZ nebo dle OZ

Počet řízení / Rok	2014	2015	2016	2017
Počet řízení řešených dle OZ	41	23	15	8
Počet řízení řešených dle NOZ	376	286	226	244
Celkový počet napadlých řízení v daném roce	417	309	241	252

Zdroj: (ISAS, 2018), vlastní zpracování

V předchozí tabulce (Tabulka 5) je zachycen celkový počet řízení napadlých soudní komisařce Mgr. Kláře Pouchlé, LL.M. v jednotlivých letech sledovaného období a porovnání množství řízení řešených dle NOZ nebo dle OZ. Od roku 2014 do roku 2017 celkové množství napadlých věcí klesá s výjimkou roku 2017, kdy došlo k nepatrnému nárůstu oproti předchozímu roku. Stejný vývoj má i počet řízení řešených dle NOZ. Počet řízení řešených dle OZ klesá napříč celým sledovaným obdobím.

Tabulka 6 Přehled o vývoji počtu jednotlivých způsobů vyřízení pozůstalostních řízení, která napadla soudní komisařce Mgr. Kláře Pouchlé, LL.M. a která byla řešena dle NOZ v časovém období 2014-2017

Způsob vyřízení/Rok	2014	2015	2016	2017	Celkem za sledované období	Podíl na celkovém množství
N	153	121	102	100	476	42,05%
V1	40	41	23	18	122	10,78%
V3	0	0	1	0	1	0,09%
R1	1	1	0	0	2	0,18%
R3	180	116	90	106	492	43,46%
P	0	2	0	0	2	0,18%
Dosud nevyřízené	2	5	10	20	37	3,27%
Celkem	376	286	226	244	1132	100,00%

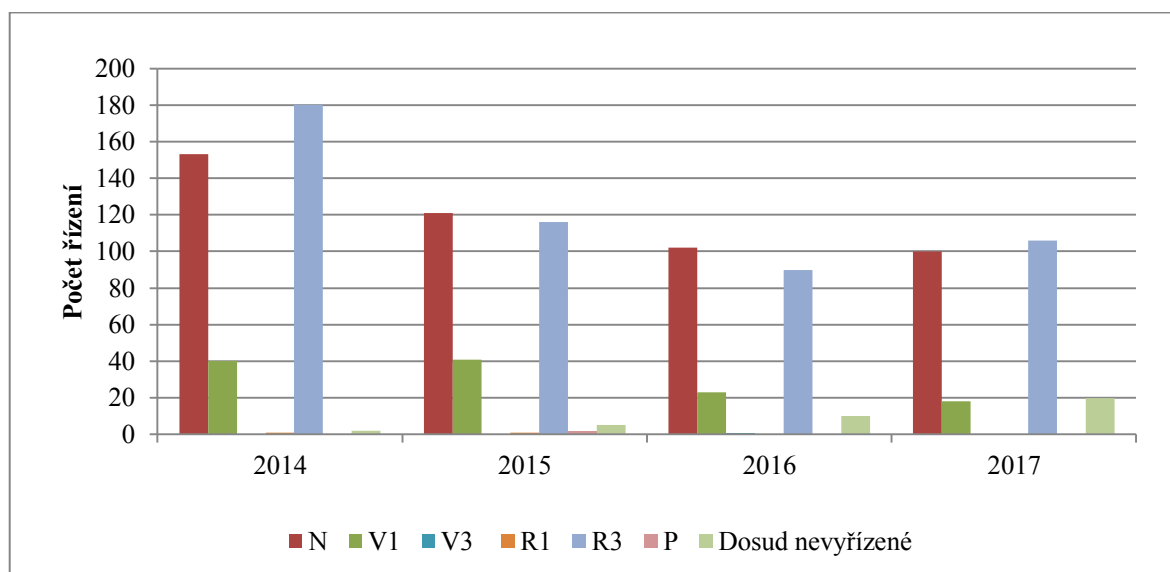
Zdroj: (ISAS, 2018), vlastní zpracování

V tabulce (Tabulka 6) jsou pro přehlednost uvedeny pouze zkratky způsobů vyřízení dědického řízení. Nyní následuje popis jednotlivých zkratek, co znamenají:

- N - zastavením (§ 175h odst. 1,2 OSŘ),
- V1 - potvrzením nabytí dědictví jedinému dědici,
- V3 - potvrzením nabytí dědictví podle dědických podílů bez dohody dědiců o jejich výši,
- R1 - rozdělením pozůstalosti mezi více dědiců podle nařízení zůstavitele a potvrzením podle rozdělení nabytí dědictví více dědici,
- R3 - schválením dohody dědiců o rozdělení pozůstalosti a potvrzením nabytí dědictví více dědici,
- P – postoupení věci jinému soudu.

Počet pozůstalostních řízení řešených dle NOZ, ve kterých byla úkony pověřena soudní komisařka Mgr. Klára Pouchlá, LL.M., v průběhu sledovaného období klesá s výjimkou roku 2017, kdy došlo k nárůstu počtu řízení oproti roku 2016. Počet řízení napadlých v roce 2014 soudní komisařce je oproti ostatním rokům výrazně vyšší. Tento stav lze vysvětlit tím, že v roce 2014 a až do poloviny roku 2015 byl uvolněn notářský úřad obvodu č. 1 v obvodu Okresního soudu v Trutnově. V tomto období nápad přidělený soudní komisařce zahrnoval pozůstalostní řízení, kde zůstavitel měl trvalé bydliště ve městě Trutnov a zemřel od 1. do 7. dne (včetně) kalendářního měsíce nebo od 12. do posledního dne kalendářního měsíce. Dále nápad zahrnoval obvod č. 6 v obvodu Okresního soudu v Trutnově, do něhož spadají obce – Bernartice, Čermná, Horní Maršov, Choustníkovo Hradiště, Chvaleč, Janské Lázně, Jívka, Kocbeře, Kohoutov, Královec, Lampertice, Malá Úpa, Pec pod Sněžkou, Svoboda nad Úpou, Vlčkovice v Podkrkonoší, Zlatá Olešnice a Žaclěř. Po obsazení notářského úřadu obvodu č. 1 v obvodu Okresního soudu v Trutnově notářem JUDr. Janem Medunou, byl v řízeních o pozůstalosti, kde zůstavitel zemřel od 12. do posledního dne kalendářního měsíce, pověřen soudním komisařem právě JUDr. Jan Meduna. Tento nápad již tedy nebyl přidělován soudní komisařce Mgr. Kláře Pouchlé, LL.M.

Graf 5 Přehled o vývoji počtu jednotlivých způsobů vyřízení pozůstalostních řízení, která napadla soudní komisařce Mgr. Kláře Pouchlé, LL.M. a která byla řešena dle NOZ v časovém období 2014-2017

Zdroj: (ISAS, 2018), vlastní zpracování

V předchozím grafu (Graf 5) je možné sledovat vývoj způsobů vyřízení pozůstalostních řízení napadlých soudní komisařce Mgr. Kláře Pouchlé, LL.M. v časovém období 2014-2017.

Vyřízení dědického řízení zastavením (N), tedy zastavením pro nemajetnost nebo pro majetek nepatrné hodnoty, má v časovém období 2014-2017 klesající tendenci. V celém sledovaném období je tímto způsobem vyřízeno ale více jak 42% dědických řízení. Nejčastějším způsobem vyřízení je schválením dohody dědiců o rozdělení pozůstalosti a potvrzením nabytí dědictví více dědici (R3), které přesahuje 43% celkového množství napadlých řízení. Množství takto vyřízených dědických řízení klesá s výjimkou roku 2017, kdy došlo k nepatrnému nárůstu. Potvrzením nabytí dědictví jedinému dědici (V1) bylo ukončeno necelých 11% řízení. Ve sledovaném období došlo pouze ve dvou případech k postoupení věci (P) k jinému místně příslušnému soudu. Oba případy nastaly v roce 2015. Rozdělením pozůstalosti mezi více dědiců podle nařízení zůstavitele a potvrzením podle rozdělení nabytí dědictví více dědici (R1) byla skončena ve sledovaném období pouze dvě řízení a to v roce 2014 a 2015. Dále potvrzením nabytí dědictví podle dědických podílů bez dohody dědiců o jejich výši (V3) bylo skončeno jediné řízení, a to v roce 2016.

Oproti tomu roste počet nevyřízených řízení, avšak tento stav se dá přepokládat, protože čím blíže je sledované období současné době, tím je pravděpodobnější, že bude vyšší míra nevyřízených řízení.

Tabulka 7 Přehled o vývoji využívání jednotlivých způsobů nabytí dědictví v pozůstalostních řízeních napadlých soudní komisařce Mgr. Kláře Pouchlé, LL.M., která byla řešena dle NOZ, v časovém období 2014-2017

Způsob nabytí / Rok		2014	2015	2016	2017	Celkové množství řízení za celé sledované období	
Zákonná dědická posloupnost	1. dědická třída	191	127	91	105	514	
	2. dědická třída	9	5	7	4	25	
	3. dědická třída	8	6	5	5	24	
	4. dědická třída	0	0	0	0	0	
	5. dědická třída	0	0	0	0	0	
	6. dědická třída	0	0	0	1	1	
Závět'	veřejná listina (notářský zápis)		9	12	8	5	34
	soukromá listina	holografní závět'	2	1	2	0	5
		alografní závět'	0	2	0	1	3
Dědická smlouva		0	0	0	0	0	
Kombinace způsobů	dědění dle zákonné dědické posloupnosti v 1. dědické třídě	holografní závět'	1	1	0	3	5
		alografní závět'	0	1	0	0	1
		závět' ve formě notářského zápisu	0	1	1	0	2
	dědění dle zákonné dědické posloupnosti v 3. dědické třídě	holografní závět'	1	0	0	0	1
	závět' (notářský zápis) a závět' (holografní)		0	2	0	0	2

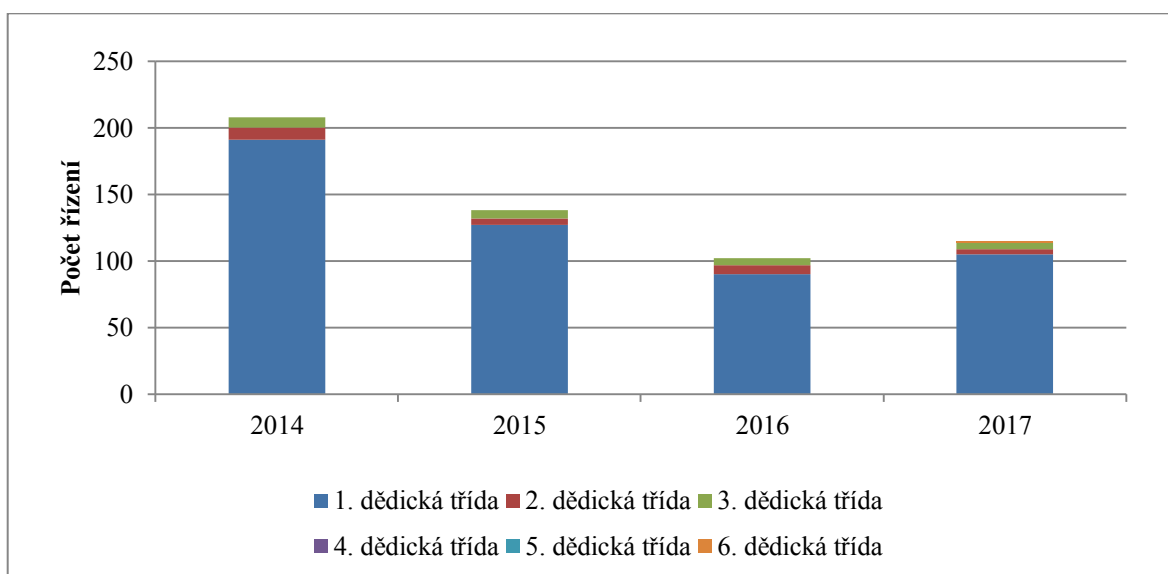
Zdroj: (ISAS, 2018), vlastní zpracování

V této tabulce (Tabulka 7) je zachyceno množství případů, kdy došlo k nabytí dědictví podle zákonné dědické posloupnosti, podle závěti nebo kdy došlo k nabytí dědictví na základě dvou různých závětí, či závěti a zákonné dědické posloupnosti. Sledované období bylo od roku 2014 do roku 2017.

Jak je zřejmé z tabulky, nejčastěji dědici nabyli dědictví na základě dědické posloupnosti v 1. dědické třídě. Takto dědici nabyli dědictví v celkem 514 případech. Dědění v 1. dědické třídě je nejčastějším způsobem hlavně proto, že v 1. třídě dědiců dědí zůstavitelovy děti a pozůstalý manžel. Druhým nejčastějším případem je nabytí dědictví podle závěti, která byla sepsána ve formě notářského zápisu. Ve sledovaném období nabyli dědicové tímto způsobem dědictví v celkem 34 případech. Nabytí dědictví podle zákonné dědické posloupnosti v 2. třídě dědiců nastalo v 25 případech, v 3. třídě dědiců v 24 případech a v 6. třídě dědiců pouze v jediném. Dědění ve 4. a 5. dědické třídě a podle dědické smlouvy se nevyskytlo ani v jediném případě. Ve sledovaném období nabyli dědicové dědictví podle holografní závěti v 5 případech a podle alografní celkem ve 3 případech. Dále jsou v tabulce uvedeny případy, kdy došlo k souběhu dědických titulů a dědicové tak nabyli část dědictví na základě závěti a část, která nebyla v závěti zahrnuta, podle zákonné dědické posloupnosti. Na závěr je v tabulce uvedený případ, kdy došlo k nabytí dědictví podle dvou různých závětí, které vedle sebe obstály.

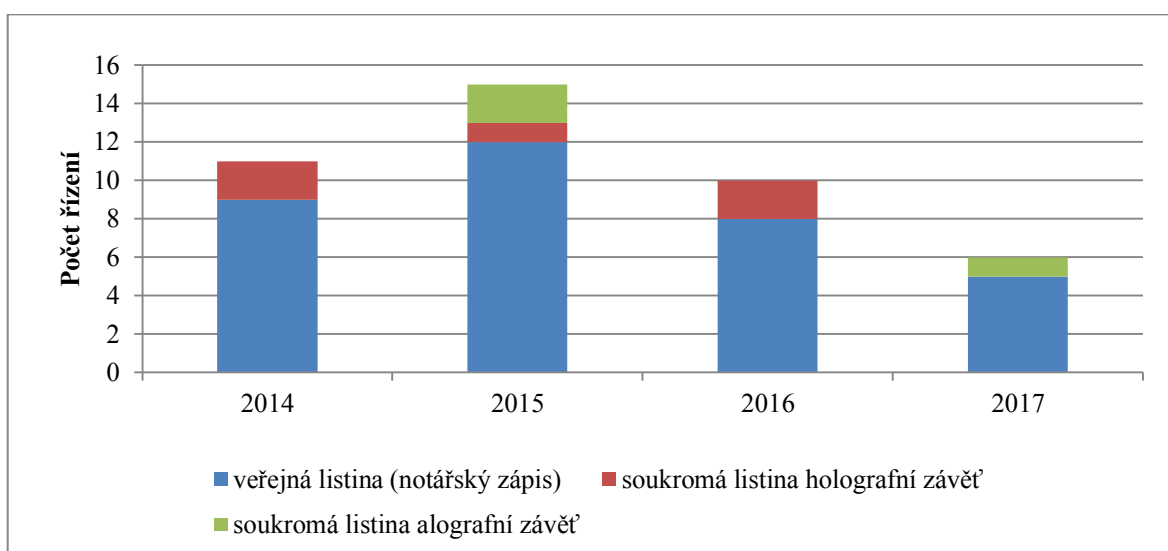
Graf 6 Vývoj nabývání dědictví podle zákonné dědické posloupnosti v jednotlivých dědických třídách v pozůstalostních řízeních napadlých soudní komisařce Mgr. Kláře Pouchlé, LL.M., jež byla řešena dle NOZ, v časovém období 2014-2017

Zdroj: (ISAS, 2018), vlastní zpracování

V předchozím grafu (Graf 6) je možné pozorovat vývoj nabývání dědictví podle zákonné dědické posloupnosti v časovém období od roku 2014 do roku 2017. Množství případů, kdy došlo k nabytí dědictví podle zákonné dědické posloupnosti, má klesající tendenci s výjimkou roku 2017, kdy došlo k nárůstu oproti předchozímu roku. Jak je z grafu zřejmé, stejný vývoj má i nabytí dědictví podle zákonné dědické posloupnosti v 1. dědické třídě. V každém roce sledovaného období připadá největší část případů na nabytí dědictví v 1. dědické třídě. Ostatní skupiny dědických tříd jsou zastoupeny již o mnoho méně a například nabytí dědictví podle zákonné dědické posloupnosti ve 4. a 5. dědické třídě se v celém sledovaném období nevyskytlo.

Graf 7 Vývoj nabývání dědictví podle závěti v pozůstalostních řízeních napadlých soudní komisařce Mgr. Kláře Pouchlé, LL.M., která byla řešena dle NOZ, v časovém období 2014-2017

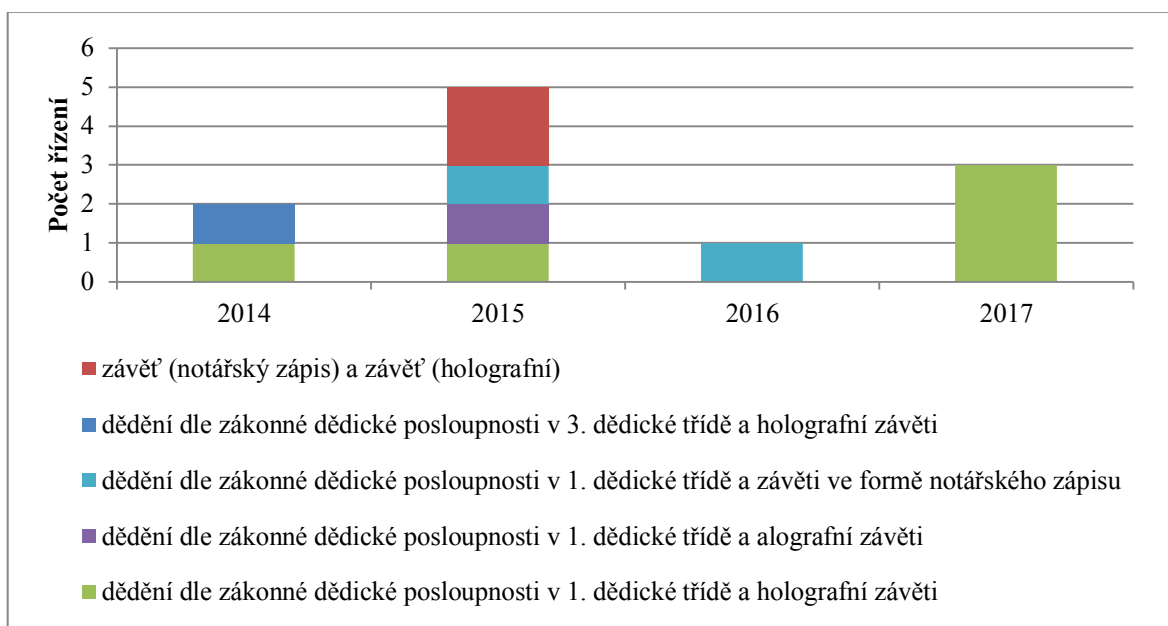

Zdroj: (ISAS, 2018), vlastní zpracování

V předchozím grafu (Graf 7) je možné pozorovat vývoj nabývání dědictví podle závěti v časovém období od roku 2014 do roku 2017. Množství případů, kdy došlo k nabytí dědictví podle závěti, má klesající tendenci s výjimkou roku 2015, kdy došlo k nárůstu oproti předchozímu roku. Jak je z grafu zřejmé, stejný vývoj má i nabytí dědictví podle závěti, kterou sepsal notář ve formě notářského zápisu. V každém roce sledovaného období připadá největší část případů právě na nabytí dědictví podle závěti ve formě veřejné listiny. Nabytí dědictví podle závěti ve formě soukromé listiny se vyskytuje méně často. Podle holografní závěti nabyli dědicové dědictví ve dvou případech v roce 2014, ve dvou

případech v roce 2016 a v jednom případě v roce 2015. Podle alografní závěti nabyli dědicové dědictví ve dvou případech v roce 2015 a v jednom případě v roce 2017.

Graf 8 Nabývání dědictví na základě kombinace dvou různých dědických titulů v pozůstalostních řízeních napadlých soudní komisařce Mgr. Kláře Pouchlé, LL.M., která byla řešena dle NOZ, v časovém období 2014-2017

Zdroj: (ISAS, 2018), vlastní zpracování

V předchozím grafu (Graf 8) je možné pozorovat vývoj nabývání dědictví na základě dvou různých dědických titulů současně v časovém období od roku 2014 do roku 2017. Ve sledovaném období byla nejčastějším případem taková kombinace, kdy dědicové nabyli část dědictví podle holografní závěti a tu část dědictví, která nebyla v závěti zahrnuta, podle zákonné dědické posloupnosti v 1. dědické třídě. Takto dědicové nabyli dědictví v jednom případě v roce 2014, v jednom v roce 2015 a ve třech případech v roce 2017. Jak je z grafu zřejmé, v roce 2015 došlo ve dvou případech k nabytí dědictví podle dvou různých typů závětí, které vedle sebe obstály. V obou případech šlo o závěť holografní a závěť ve formě veřejné listiny. Dále v roce 2014 došlo v jednom případě k nabytí dědictví podle zákonné dědické posloupnosti ve 3. dědické třídě v kombinaci s holografní závětí a v roce 2015 došlo v jednom případě k nabytí dědictví podle zákonné dědické posloupnosti v 1. dědické třídě v kombinaci s alografní závětí. Z grafu je také možné vyčíst, že v jednom případě v roce 2015 a v jednom případě v roce 2016 nabyli dědicové dědictví podle zákonné dědické posloupnosti v 1. dědické třídě v kombinaci se závětí ve formě notářského zápisu.

Shrnutí poznatků získaných z částečně řízených rozhovorů (otázky - Příloha A) s notářskými koncipienty, kteří jsou v notářských kancelářích pověřeni soudními komisaři k vyřizování pozůstalostních řízení

Byly provedeny čtyři řízené rozhovory s notářskými koncipienty, kteří jsou v jednotlivých notářských kancelářích pověřeni soudními komisaři k vyřizování pozůstalostních řízení. Z provedených rozhovorů vyplynuly tyto skutečnosti.

Shrnutí odpovědí k otázce č. 1 (Příloha A)

Shodně uvedli, že dědická smlouva je institut, který není v současné době příliš využíván a to z mnoha důvodů. Možná až po delším čase praxe ukáže, že dědická smlouva má nesporné výhody, které převažují nad nevýhodami, začne se sepisovat častěji, ale nyní tomu tak není.

První z koncipientů uvedl, že zavedení institutu náhradnictví a svěřenského nástupnictví bylo žádoucí a v praxi začínají být tyto instituty využívány čím dál častěji.

Jeden z koncipientů měl určité výhrady ke změně právní úpravy týkající se odpovědnosti dědiců za dluhy, kdy dědicové odpovídají za případné dluhy neomezeně, pokud si neuplatní tzv. výhradu soupisu. Soupis by měl chránit i věřitele, protože výhrada soupisu je postavena na tom, že dědicové žádný majetek nezamčeli a soupis tedy představuje skutečný stav majetku zůstavitele ke dni úmrtí. Avšak toto v praxi ne zcela funguje, protože i když jede majetek zůstavitele sepisovat notář, tak k tomu dochází až týdny poté, co zůstavitel zemřel a je naivní představa, že dědicové, kteří budou chtít majetek zamčít, ho neutají. Zároveň zvláště u věcí jako jsou peníze v hotovosti uložené v domácnosti zůstavitele, asi nebude reálné, že by věřiteli podařilo prokázat, že nějaké peníze existovaly a že je dědicové zatajili. V praxi poté dochází k tomu, že soupis pozůstalosti se nejčastěji nahrazuje souhlasným prohlášením dědiců.

Další z koncipientů uvedl, že shledává určitým problémem v úpravě lhůt, které s sebou přinesl NOZ, kdy došlo k jejich prodloužení u vyzvání věřitelů k přihlášení pohledávky na 3 měsíce, u vyhlášky dědici neznámého pobytu na 6 měsíců, atd. Dle jeho zkušeností z dědických řízení vychází, že na vyzvání věřitelů se věřitelé nehlásí, stejně tak se nehlásí neznámí dědicové.

Shrnutí odpovědí k otázce č. 2 (Příloha A)

U této otázky shodně odpověděli, že výhodou může být její forma, a to notářský zápis, kdy je jistota, že smlouva bude mít náležitosti vyžadované zákonem.

Jeden z koncipientů ještě dodal, že výhodou je zároveň jistota, že budou účastníci smlouvy notářem poučeni o důsledcích smlouvy a budou si vědomi následků, které uzavření smlouvy s sebou přináší.

Shrnutí odpovědí k otázce č. 3 (Příloha A)

Dva koncipienti shodně uvedli, že za největší nevýhodu dědické smlouvy považují skutečnost, že na základě ní nelze pořídit o celé pozůstalosti, ale pouze o $\frac{3}{4}$ pozůstalosti.

Jiný zdůraznil jako nevýhodu jednostrannou nezměnitelnost, což může být nevýhodou především v momentě, kdy dědic z dědické smlouvy začne „zlobit.“

Další poukázal na to, že pro dědice může být velkou nevýhodou i možnost zůstavitele s majetkem volně nakládat, kdy dědic se může dovolávat neplatnosti jednání, které je v rozporu s dědickou smlouvou, pouze pokud jde o darování či pořízení pro případ smrti.

Shrnutí odpovědí k otázce č. 4 (Příloha A)

Shodně uvedli, že lidé nemají zájem o sepis dědické smlouvy a dávají přednost závěti. Nezájem dokazuje i fakt, že dosud nebyla sepsána žádná dědická smlouva v dotazovaných notářských kancelářích.

Shrnutí odpovědí k otázce č. 5 (Příloha A)

První z koncipientů uvedl, že do notářské kanceláře chodí dvě skupiny lidí. První se přijde pouze ujistit, kdo bude dědicem ze zákona, tzn. tyto lidé zpravidla nemají zájem sepsat pořízení pro případ smrti, jen si ověřují, zda mají správné informace ohledně dědiců ze zákona. Druhou skupinou jsou lidé, kteří mají určité problémové vztahy v rodině, nejčastěji s dětmi a přicházejí tak sepsat závět', kdy problémové dítě vydědí, případně alespoň opomenou, aby snížili jeho případné nároky – tzn. místo nároku na podíl z pozůstalosti tak má opomenuté problémové dítě právo pouze na povinný díl, pokud zde není důvod pro vydědění.

Jeden z koncipientů uvedl, že v určitých případech lidé volí sepsání závěti třeba i z důvodu, že nechtějí dědice o svém záměru pořídit pro případ smrti informovat, případně vědí, že tato osoba by s tím nesouhlasila.

Další dva koncipienti zdůraznili, že věcí, která často klienty odradí, je cena, kdy odměna za sepsání dědické smlouvy se vypočítává z hodnoty zůstavovaného majetku, kdežto odměna za závěť je fixní – 1.500 Kč plus DPH a lze tak pořídít o celém majetku.

Shrnutí odpovědí k otázce č. 6 (Příloha A)

Shodně uvedli, že by to mohla být jedna z příčin. Jeden z koncipientů hlavní příčinu spatřoval spíše v téměř nulovém povědomí veřejnosti o tomto institutu a naopak všeobecném povědomí o závěti.

Shrnutí odpovědí k otázce č. 7 (Příloha A)

Shodně uvedli, že tato obava je na místě. Jeden z koncipientů dále zdůraznil, že může být na místě, obzvláště v případě, kdy v dědické smlouvě není zajištěno nějaké plnění od dědice, ale je zde pouze dědic povolán k určitému majetku, tak může docházet k tomu, že dědic získá pocit, že má vše jisté a jeho chování k zůstaviteli se značně změní, což samozřejmě zůstavitel nese nelibě, ale vzhledem k dědické smlouvě s tím nemůže nic dělat.

Shrnutí odpovědí k otázce č. 8 (Příloha A)

Od účinnosti NOZ notářské kanceláře, kde jsou zaměstnáni, nesepsali žádnou dědickou smlouvu, ani neprojednávali žádné řízení o pozůstalosti, kdy by dědickým titulem byla dědická smlouva.

4.5 Délka pozůstalostního řízení

Data pro zjištění délky pozůstalostního řízení byla získávána z informačního systému ISAS Okresního soudu v Trutnově a z již skončených spisů uložených u Okresního soudu v Trutnově, které vyřizovala notářská kancelář Mgr. Kláry Pouchlé, LL.M.

Tabulka 8 Délka pozůstalostních řízení napadlých soudní komisařce Mgr. Kláře Pouchlé, LL.M., která byla řešena dle NOZ, v roce 2014

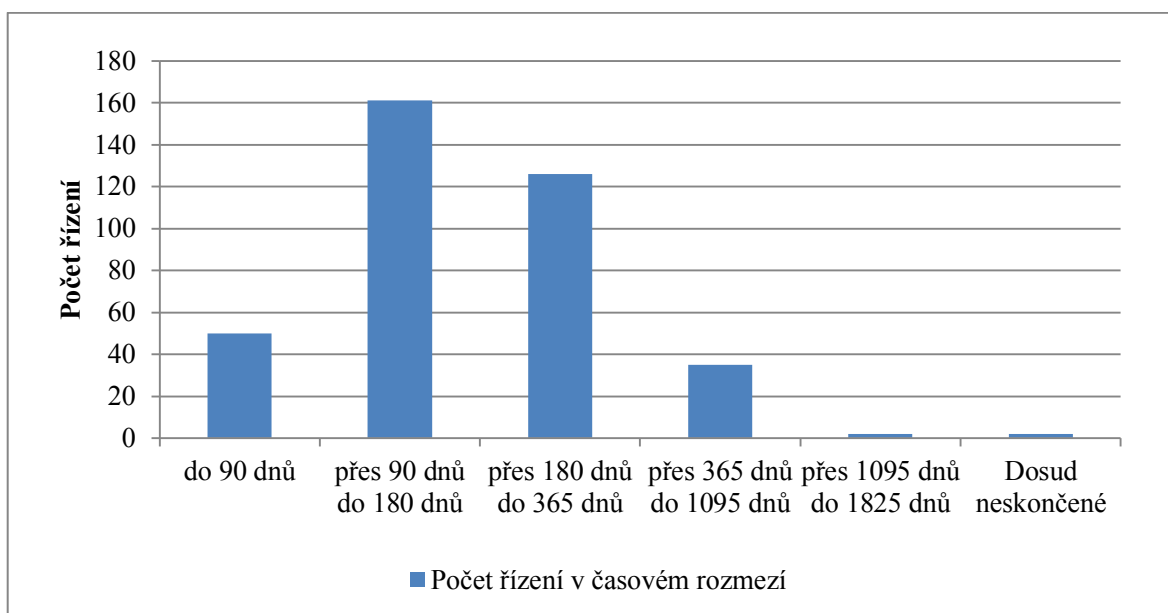
Délka řízení	Počet řízení	Podíl na celkovém počtu řízení
do 90 dnů	50	13,30%
přes 90 dnů do 180 dnů	161	42,82%
přes 180 dnů do 365 dnů	126	33,51%
přes 365 dnů do 1095 dnů	35	9,31%
přes 1095 dnů do 1825 dnů	2	0,53%
Dosud neskončené	2	0,53%
Celkové množství řízení	376	100,00%
Průměrná délka řízení (ve dnech)	210	

Zdroj: (ISAS, 2018), vlastní zpracování

V roce 2014 napadlo soudní komisařce Mgr. Kláře Pouchlé, LL.M. celkem 417 pozůstalostních řízení. Dle NOZ bylo řešeno celkem 376 řízení, u nichž byla zjišťována délka celého řízení a následně z nich byla vypočtena průměrná délka řízení v daném roce. Z tabulky (Tabulka 8) je zřejmé, že průměrná délka řízení v roce 2014 činila 210 dní.

V následujícím grafu (Graf 9) je zobrazen počet pozůstalostních řízení, která byla v roce 2014 skončena v jednotlivých časových rozmezích. Do 90 dnů bylo skončeno 50 řízení, což činilo 13,3% všech řízení. V rozmezí přes 90 dnů ale do 180 dnů bylo skončeno 161 řízení, což představovalo 42,82% všech řízení. Druhou nejčetnější kategorií je ukončení řízení v rozmezí přes 180 dnů do 365 dnů, kdy v daném rozmezí bylo ukončeno celkem 126 řízení. Jednalo se o 33,51% všech řízení. Dále bylo v rozmezí přes 365 dnů do 1095 dnů ukončeno 35 řízení, což činilo 9,31% všech řízení, a v rozmezí přes 1095 dnů do 1825 dnů 2 řízení, tedy 0,53% všech řízení. Celkem 2 pozůstalostní řízení nebyla skončena ani do chvíle vypracování této diplomové práce.

Graf 9 Délka pozůstalostních řízení napadlých soudní komisařce Mgr. Kláře Pouchlé, LL.M., která byla řešena dle NOZ, v roce 2014

Zdroj: (ISAS, 2018), vlastní zpracování

Tabulka 9 Délka pozůstalostních řízení napadlých soudní komisařce Mgr. Kláře Pouchlé, LL.M., která byla řešena dle NOZ, v roce 2015

Délka řízení	Počet řízení	Podíl na celkovém počtu řízení
do 90 dnů	55	19,23%
přes 90 dnů do 180 dnů	124	43,36%
přes 180 dnů do 365 dnů	73	25,52%
přes 365 dnů do 1095 dnů	28	9,79%
přes 1095 dnů do 1825 dnů	1	0,35%
Dosud neskončené	5	1,75%
Celkové množství řízení	286	100,00%
Průměrná délka řízení (ve dnech)	200	

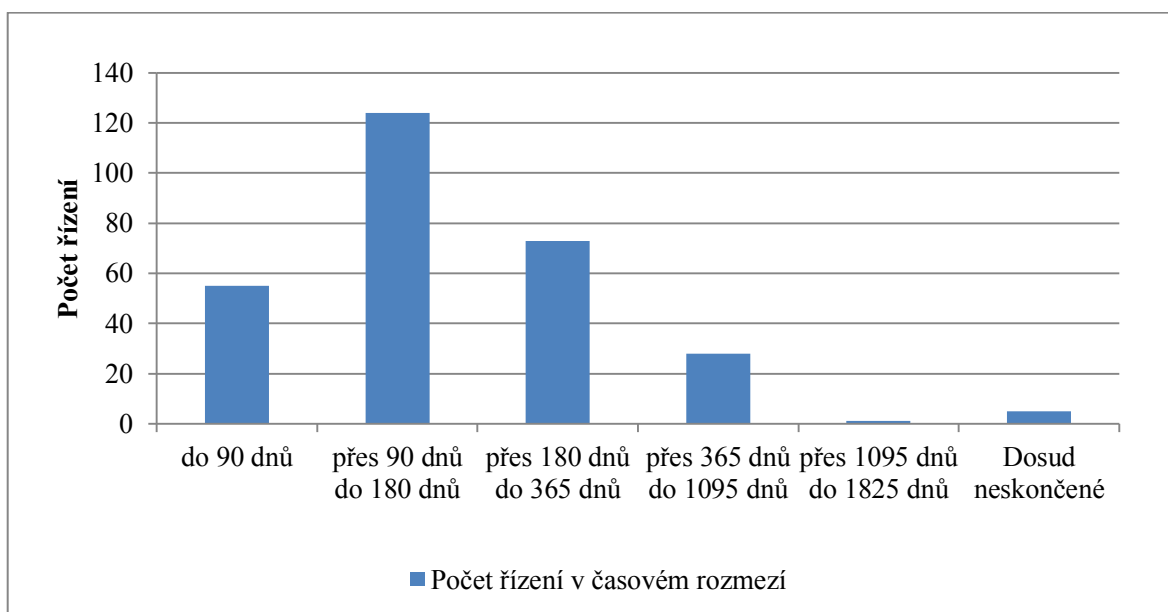
Zdroj: (ISAS, 2018), vlastní zpracování

V roce 2015 napadlo soudní komisařce Mgr. Kláře Pouchlé, LL.M. celkem 309 pozůstalostních řízení. Dle NOZ bylo řešeno celkem 286 řízení, u nichž byla zjišťována délka celého řízení a následně z nich byla vypočtena průměrná délka řízení v daném roce. Z tabulky (Tabulka 9) je zřejmé, že průměrná délka řízení v roce 2015 činila 200 dní.

V následujícím grafu (Graf 10) je zobrazen počet pozůstalostních řízení, která byla v roce 2015 skončena v jednotlivých časových rozmezích. Do 90 dnů bylo skončeno 55 řízení, což činilo 19,23% všech řízení. V rozmezí přes 90 dnů ale do 180 dnů bylo skončeno 124 řízení, což představovalo 43,36% všech řízení. Druhou nejčetnější kategorií je ukončení řízení v rozmezí přes 180 dnů do 365 dnů, kdy v daném rozmezí bylo ukončeno celkem 73 řízení. Jednalo se o 25,52% všech řízení. Dále bylo v rozmezí přes 365 dnů do 1095 dnů ukončeno 28 řízení, což činilo 9,79% všech řízení, a v rozmezí přes 1095 dnů do 1825 dnů 1 řízení, tedy 0,35% všech řízení. Celkem 5 pozůstalostních řízení nebylo skončeno ani do chvíle vypracování této diplomové práce.

Graf 10 Délka pozůstalostních řízení napadlých soudní komisařce Mgr. Kláře Pouchlé, LL.M., která byla řešena dle NOZ, v roce 2015

Zdroj: (ISAS, 2018), vlastní zpracování

Tabulka 10 Délka pozůstalostních řízení napadlých soudní komisařce Mgr. Kláře Pouchlé, LL.M., která byla řešena dle NOZ, v roce 2016

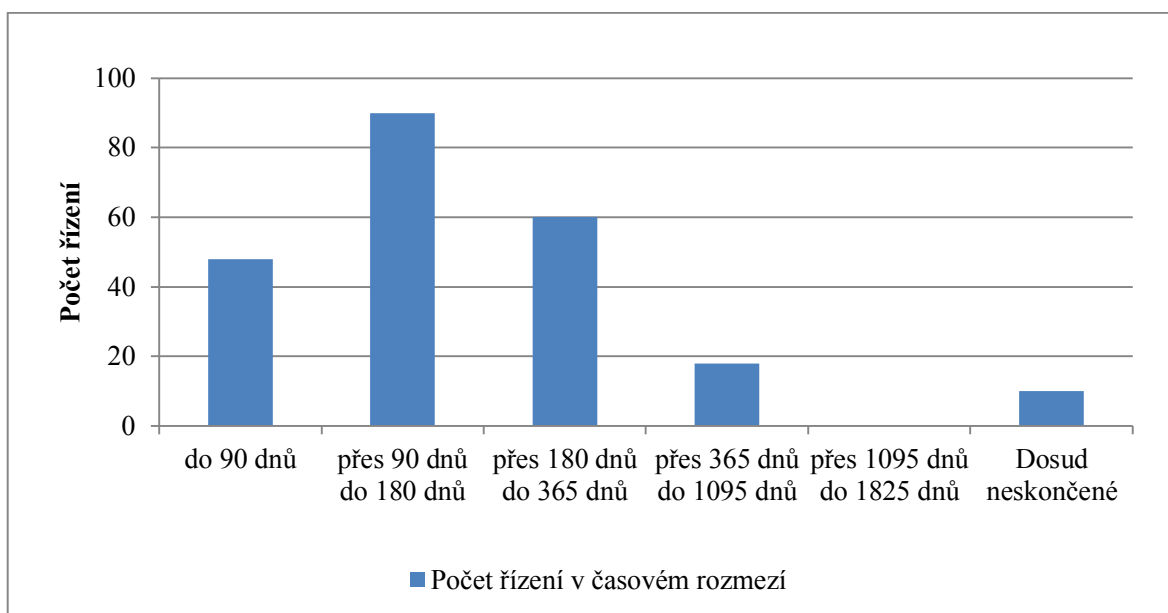
Délka řízení	Počet řízení	Podíl na celkovém počtu řízení
do 90 dnů	48	21,24%
přes 90 dnů do 180 dnů	90	39,82%
přes 180 dnů do 365 dnů	60	26,55%
přes 365 dnů do 1095 dnů	18	7,96%
přes 1095 dnů do 1825 dnů	0	0,00%
Dosud neskončené	10	4,42%
Celkové množství řízení	226	100,00%
Průměrná délka řízení (ve dnech)	182	

Zdroj: (ISAS, 2018), vlastní zpracování

V roce 2016 napadlo soudní komisařce Mgr. Kláře Pouchlé, LL.M. celkem 241 pozůstalostních řízení. Dle NOZ bylo řešeno celkem 226 řízení, u nichž byla zjišťována délka celého řízení a následně z nich byla vypočtena průměrná délka řízení. Z tabulky (Tabulka 10) je zřejmé, že průměrná délka řízení v roce 2016 činila 182 dní.

V následujícím grafu (Graf 11) je zobrazen počet pozůstalostních řízení, která byla v roce 2016 skončena v jednotlivých časových rozmezích. Do 90 dnů bylo skončeno 48 řízení, což činilo 21,24% všech řízení. V rozmezí přes 90 dnů ale do 180 dnů bylo skončeno 90 řízení, což činilo 39,82% všech řízení. Druhou nejčetnější kategorií je ukončení řízení v rozmezí přes 180 dnů do 365 dnů, kdy v daném rozmezí bylo ukončeno celkem 60 řízení. Jednalo se o 26,55% všech řízení. Dále bylo v rozmezí přes 365 dnů do 1095 dnů ukončeno 18 řízení, což činilo 7,96% všech řízení. Celkem 10 řízení nebylo skončeno ani do chvíle vypracování této diplomové práce.

Graf 11 Délka pozůstalostních řízení napadlých soudní komisařce Mgr. Kláře Pouchlé, LL.M., která byla řešena dle NOZ, v roce 2016

Zdroj: (ISAS, 2018), vlastní zpracování

Tabulka 11 Délka pozůstalostních řízení napadlých soudní komisařce Mgr. Kláře Pouchlé, LL.M., která byla řešena dle NOZ, v roce 2017

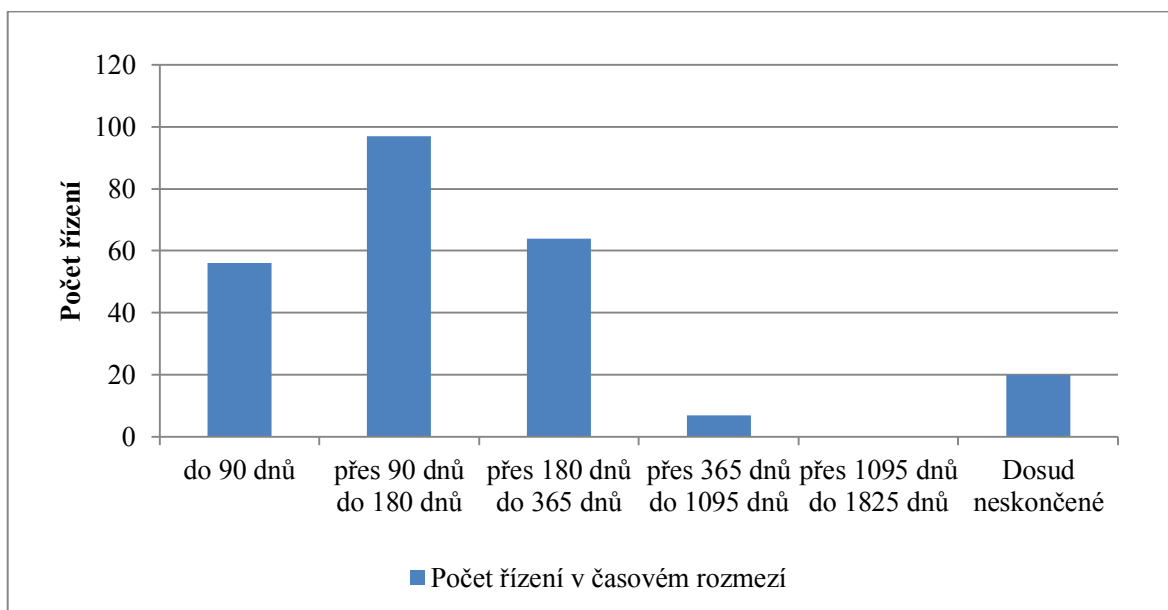
Délka řízení	Počet řízení	Podíl na celkovém počtu řízení
do 90 dnů	56	22,95%
přes 90 dnů do 180 dnů	97	39,75%
přes 180 dnů do 365 dnů	64	26,23%
přes 365 dnů do 1095 dnů	7	2,87%
přes 1095 dnů do 1825 dnů	0	0,00%
Dosud neskončené	20	8,20%
Celkové množství řízení	244	100,00%
Průměrná délka řízení (ve dnech)	153	

Zdroj: (ISAS, 2018), vlastní zpracování

V roce 2017 napadlo soudní komisařce Mgr. Kláře Pouchlé, LL.M. celkem 252 pozůstalostních řízení. Dle NOZ bylo řešeno celkem 244 řízení, u nichž byla zjišťována délka celého řízení a následně z nich byla vypočtena průměrná délka řízení. Z tabulky (Tabulka 11) je zřejmé, že průměrná délka řízení v roce 2017 činila 153 dní.

V následujícím grafu (Graf 12) je zobrazen počet pozůstalostních řízení, která byla v roce 2017 skončena v jednotlivých časových rozmezích. Do 90 dnů bylo skončeno 56 řízení, což činilo 22,95% všech řízení. V rozmezí přes 90 dnů ale do 180 dnů bylo skončeno 97 řízení, což představovalo 39,75% všech řízení. Druhou nejčetnější kategorií je ukončení řízení v rozmezí přes 180 dnů do 365 dnů, kdy v daném rozmezí bylo ukončeno celkem 64 řízení. Jednalo se o 26,23% všech řízení. Dále bylo v rozmezí přes 365 dnů do 1095 dnů ukončeno 7 řízení, což činilo 2,87% všech řízení. Celkem 20 řízení nebylo skončeno ani do chvíle vypracování této diplomové práce.

Graf 12 Délka pozůstalostních řízení napadlých soudní komisařce Mgr. Kláře Pouchlé, LL.M., která byla řešena dle NOZ, v roce 2017

Zdroj: (ISAS, 2018), vlastní zpracování

4.6 Počet případů, které pro nespokojenost dědiců musel řešit soud

Z informačního systému ISAS Okresního soudu Trutnově bylo zjištěno, že v celém sledovaném období byla v řízeních, která vyřizovala soudní komisařka Mgr. Klára Pouchlá, LL.M., podána jediná žaloba.

Obecně je takováto žaloba vedena jako občanskoprávní řízení a pro podání žaloby je místně příslušný soud, u kterého je vedeno řízení o pozůstalosti. Místně příslušným soudem je tedy v případě pozůstalostních řízení, ve kterých byla vyřízením pověřena soudní komisařka Mgr. Klára Pouchlá, LL.M., Okresní soud v Trutnově. Pro kontrolu byl učiněn dotaz autorkou práce na pracovníky notářské kanceláře Mgr. Kláry Pouchlé, LL.M., zda a případně kolik evidují takovýchto občanskoprávních žalob. Tajemnicí notářské kanceláře bylo k dotazu sděleno, že evidují pouze jedinou žalobu a to tu, která byla autorkou práce zjištěna z informačního systému ISAS Okresního soudu v Trutnově.

Soudní komisařka odkázala účastníky daného pozůstalostního řízení, kterým svědčí nejslabší dědičné právo, k podání žaloby pro určení okruhu dědiců. Žalobci se žalobou podanou u Okresního soudu v Trutnově dne 20.5.2016, jež byla upřesněna podáními ze dne 10.8.2016 a 18.11.2016, domáhali vydání rozhodnutí, kterým by soud předně rozhodl, že žalovaná není dědičkou ze závěti po zůstaviteli. Dále se domáhali určení, že sami jsou dědici po zůstaviteli. V dané věci byl dne 4.9.2018 vydán rozsudek, který avšak dosud nenabyl právní moci. Proti tomuto rozsudku podali dne 8.10.2018 všichni tři žalobci odvolání, o němž bude rozhodovat Krajský soud v Hradci Králové.

Dále bylo zjištěno, že ve sledovaném období od roku 2014 do roku 2017 bylo podáno pouze jediné odvolání proti rozhodnutím soudní komisařky Mgr. Kláry Pouchlé, LL.M., která byla vydána v řízeních řešených dle NOZ. Toto odvolání bylo podáno v roce 2014. O daném odvolání rozhodoval Krajský soud v Hradci Králové, který odvolací řízení bez dalšího zastavil, protože odvolatel vzal svůj opravný prostředek zpět ještě dříve, než o něm bylo rozhodnuto.

4.7 Příklady z praxe

V následující části je popsáno několik konkrétních příkladů pozůstalostního řízení. Data pro zpracování analýzy konkrétních případů pozůstalostních řízení byla čerpána z konečných usnesení již skončených pozůstalostních řízení, která vyřizovala soudní komisařka Mgr. Klára Pouchlá, LL.M. a jejichž spisový materiál je v současné době uložen u Okresního soudu v Trutnově

4.7.1 Příklad z praxe č. 1 – více závětí

Zůstavitelka zemřela jako vdova, byla bezdětná, její rodiče předemřeli, žila sama a měla jednu sestru, která přicházela do úvahy jako jediná zákonná dědička.

Pro případ smrti zanechala závěť sepsanou vlastní rukou dne 4.5.2011, sepsanou notářským zápisem dne 23.8.2011 a sepsanou vlastní rukou dne 3.9.2011. Mezi dědici došlo ke shodě, že za platnou a pravou považují závěť ze dne 23.8.2011 a ze dne 24.5.2011. Shodně neuznali závěť ze dne 3.9.2011 za pravou a platnou. Dle shora uvedených závětí ze dne 23.8.2011 a ze dne 24.5.2011 byli jako dědicové povoláni pozůstalá neteř, synovec a další dvě osoby. V řízení o pozůstalosti tedy byli účastníky celkem čtyři závětní dědici.

Dědici dědictví neodmítli, neuplatnili výhradu soupisu, nebyli nezpůsobilí dědit a vypořádali se dohodou o rozdělení pozůstalosti, kterou soud schválil. Dohoda účastníků vyjadřovala společnou vůli dědiců, neodporovala žádnému právnímu předpisu, dobrým mravům, ani vůli zůstavitelky. Soud potvrdil podle dohody dědiců o rozdělení pozůstalosti nabytí dědictví více dědici, když tito byli určeni jako dědici z první dědické třídy.

Shrnutí:

V daném případě došlo ke shodě účastníků pozůstalostního řízení, které ze závětí považují za pravé a platné a které nikoli. Shodně neuznali závěť ze dne 3.9.2011 za pravou a platnou, když měli shodně za to, že pořizovací způsobilost zůstavitelky již byla ovlivněna jejím nepříznivým duševním stavem. Kdyby mezi nimi ke shodě nedošlo, vznikl by spor o dědické právo zakládající se na rozdílných skutkových tvrzeních. Pak by byl ten, kterému by svědčilo nejslabší dědické právo, odkázán na podání žaloby v soudem stanovené lhůtě (§1672 NOZ).

4.7.2 Příklad z praxe č. 2 – následný dědic

Zůstavitelka zemřela jako rozvedená a měla jednu dceru. Zůstavitelka zanechala závěť sepsanou notářským zápisem notářkou Mgr. Klárou Pouchlou, LL.M., ve které za dědice své bytové jednotky, včetně spoluvlastnického podílu na společných částech domu a na pozemcích ustanovila svého druha a zároveň učinila jako svěřenského nástupce uvedené jednotky včetně spoluvlastnického podílu na společných částech domu a pozemcích, za předpokladu úmrtí předního dědice, svoji vnučku s tím, že není přední dědic oprávněn s dědictvím volně nakládat. Ohledně ostatního majetku závěť nepořídila.

Prvně:

Pozůstalá dcera po seznámení s obsahem závěti uznala shora uvedenou závěť zůstavitelky za pravou a platnou a neuplatnila své právo na povinný díl (ani jeho dorovnání). Závětní dědic po seznámení s obsahem závěti uznal shora uvedenou závěť za pravou a platnou a nevznosl proti ní žádné připomínky.

Dědici dědictví neodmítli, prohlásili, že neuplatňují výhradu soupisu, nebyli nezpůsobilí dědit a vypořádali se dohodou o rozdělení pozůstalosti, kterou soud schválil ve smyslu § 1696 NOZ. Soud tedy potvrdil ve smyslu dohody nabytí dědictví závětnímu dědici a zákonné dědičce pozůstalé dceři, která dědila podle zákonné posloupnosti v první třídě dědiců. Dědické právo závětního dědice bylo omezeno zřízením svěřenského nástupnictví ve prospěch vnučky zůstavitelky, na kterou měla dle shora uvedené závěti dědictví ke shora uvedené jednotce přejít po smrti závětního dědice.

Poté:

Soud zahájil řízení, poté co bylo zjištěno, že přední dědic zemřel. Vzhledem k úmrtí předního dědice pominulo odsunutí dědického práva následného dědice a k dědictví tak byla povolána ohledně shora uvedené jednotky pozůstalá vnučka zůstavitelky.

Následná dědička po seznámení s obsahem závěti uznala závěť zůstavitelky za pravou a platnou a nevznosl proti ní žádné námítky. Dědictví neodmítla, nebyla nezpůsobilá dědit a uplatnila výhradu soupisu. Při jednání předložila prohlášení dědičky o pozůstalostním majetku a navrhla, aby jí byl nahrazen soupis pozůstalosti.

Právní jednání učiněné v tomto řízení o pozůstalosti za nezletilou pozůstalou vnučku bylo schváleno rozsudkem Okresního soudu v Trutnově.

Shrnutí:

Dle §1512 odst. 1 věta první NOZ, v daném případě nabývají dědictví oba dědici, avšak postupně, nejdříve ho nabývá přední dědic a po něm pak následný dědic. V tomto lze spatřovat výhodu svěřenského nástupnictví, kdy zůstavitel může vytvořit řadu osob, které mají po zůstaviteli dědit. Tím, že zůstavitelka určila svému dědici dědice, zbavila ho možnosti o zděděném majetku pořizovat. Pak není ani rozhodné, zda přední dědic měl zákonné dědice či nikoli. Následná dědička byla v době pozůstalostního řízení nezletilá, proto muselo být právní jednání učiněné v tomto řízení za nezletilou dědičku schváleno soudem (§ 898 odst. 2 NOZ). Dědička uplatnila výhradu soupisu a předložila prohlášení o pozůstalostním majetku, a jelikož z okolností případu, zejména ze zjištěného rozsahu aktiv a pasiv, vyplývalo, že toto řízení o pozůstalosti bylo jednoduchým případem ve smyslu § 1687, odst. 2 NOZ, soud návrhu podle § 177 odst. 2 ZZŘ vyhověl.

4.7.3 Příklad z praxe č. 3 – odmítnutí dědictví závětním dědicem

Zůstavitel zemřel jako vdovec a měl dvě děti. Zůstavitel zanechal závěť sepsanou notářským zápisem notářkou Mgr. Klárou Pouchlou, LL.M., ve které povolal za dědičku veškerého svého majetku svoji vnučku.

Pozůstalá dcera po seznámení s obsahem závěti uznala výše uvedenou závěť za pravou a platnou a neuplatnila svoje právo na povinný díl. Pozůstalý syn po seznámení s obsahem závěti uznal výše uvedenou závěť za pravou a platnou a uplatnil své právo na povinný díl.

Pozůstalá vnučka po seznámení s obsahem závěti uznala výše uvedenou závěť za pravou a platnou a nevznesla proti ní žádné námitky. K dědictví tak byla povolána dle výše uvedené závěti pozůstalá vnučka jako jediná závětní dědička, avšak ta po poučení dědictví odmítla.

K dědictví tedy byli povoláni pozůstalé děti rovným dílem jako jediní dědici v první dědičné třídě. Pozůstalý syn a pozůstalá dcera dědictví neodmítli, prohlásili, že neuplatňují výhradu soupisu, nebyli nezpůsobilí dědit a vypořádali se dohodou o rozdělení pozůstalosti, kterou soud schválil. Dohoda účastníků vyjadřovala společnou vůli dědiců, neodporovala žádnému právnímu předpisu, dobrým mravům, ani vůli zůstavitele. Soud dále potvrdil podle dohody dědiců o rozdělení pozůstalosti nabytí dědictví více dědici, když ti byli určeni jako dědicové z 1. dědičné třídy.

Shrnutí:

Dle § 1487 odst. 1 NOZ musí k odmítnutí ze strany dědice dojít výslovně do protokolu soudu nebo dle § 42 odst. 1 OSŘ písemně ve lhůtě určené soudem, avšak písemné podání musí splňovat náležitosti stanovené § 42 odst. 4 OSŘ. Po uplynutí příslušné lhůty zaniká právo na odmítnutí dědictví (§ 1487 odst. 2 NOZ). Po odmítnutí dědictví závětní dědic již není účastníkem pozůstalostního řízení a v řízení se pokračuje s potomky zůstavitele.

4.7.4 Příklad z praxe č. 4 – zrušení závěti zůstavitelem ještě před smrtí

Zůstavitel zemřel jako vdovec a měl dvě děti. Zůstavitel zanechal závěť sepsanou notářským zápisem notářkou JUDr. Renatou Baranovou, ve které ustanovil dědičkou práv a povinností vyplývajících z členství u bytového družstva svoji dceru a v případě, že by tento byt byl převeden do osobního vlastnictví, ustanovil jí dědičkou uvedeného bytu včetně spoluvlastnického podílu.

Zůstavitel zanechal listinu o zrušení a odvolání závěti sepsanou notářským zápisem JUDr. Renatou Baranovou, kterou zrušil a odvolal svoji závěť. Pozůstalá dcera a pozůstalý syn uznali shora uvedenou listinu o zrušení a odvolání závěti za pravou a platnou a nevznesli proti ní žádné námítky.

K dědictví byli povoláni dle ustanovení § 1635 odst. 1 NOZ pozůstalé děti rovným dílem jako jediní dědici v první dědické třídě. Dědici dědictví neodmítli, prohlásili, že neuplatňují výhradu soupisu, nebyli nezpůsobilí dědit a vypořádali se dohodou o rozdělení pozůstalosti, kterou soud schválil. Dohoda účastníků, která vyjadřovala společnou vůli dědiců, neodporovala žádnému právnímu předpisu, dobrým mravům, ani vůli zůstavitele. Soud potvrdil podle dohody dědiců o rozdělení pozůstalosti nabytí dědictví více dědici, když tito byli určeni jako dědicové z první dědické třídy.

Shrnutí:

Dle dřívější právní úpravy bylo možné závěť sepsanou ve formě notářského zápisu odvolat pouze sepsáním závěti nové nebo listiny o odvolání závěti. NOZ nyní navíc umožňuje vydat závěť sepsanou notářským zápisem pořizovateli. Pokud dojde k vydání závěti, považuje se za odvolanou (§ 1579 odst. 1. NOZ). V daném případě zůstavitel zanechal listinu o zrušení a odvolání závěti sepsanou notářským zápisem a k dědictví tak byli povoláni dle § 1635 odst. 1 NOZ pozůstalé děti rovným dílem jako jediní dědici v první dědické třídě.

4.7.5 Příklad z praxe č. 5 - odkaz

Zůstavitelka zemřela jako vdova a byla bezdětná. Zůstavitelka zanechala závěť sepsanou notářským zápisem notářem JUDr. Jaroslavem Bálkem. Zůstavitelka v této závěti učinila odkaz veškerého bytového zařízení včetně elektrospotřebičů nacházejících se v jejím bytě ve prospěch odkazovníka a ustanovila dědičkami veškerého svého ostatního majetku rovným dílem svoje dvě neteře.

V průběhu řízení bylo zjištěno, že ke dni smrti neměla zůstavitelka žádné bytové zařízení a ani elektrospotřebiče uvedené v závěti.

Pozůstalé neteře po seznámení s obsahem závěti uznaly shora uvedenou závěť zůstavitelky za pravou a platnou a nevznesly proti ní žádné námitky.

K dědictví tak byly povolány dle shora uvedené závěti rovným dílem, tj. každá k jedné polovině pozůstalosti. Dědičky dědictví neodmítly, prohlásily, že neuplatňují výhradu soupisu, nebyly nezpůsobilé dědit a vypořádaly se dohodou o rozdělení pozůstalosti, kterou soud schválil. Dohoda účastníků vyjadřovala společnou vůli dědiců, neodporovala žádnému právnímu předpisu, dobrým mravům, ani vůli zůstavitelky. Soud tedy potvrdil podle dohody dědiců o rozdělení pozůstalosti nabytí dědictví více dědici, když tito byli určeni jako dědicové dle závěti.

Shrnutí:

Odkaz je dalším ze staronových institutů dědického práva, který má své místo ve všech moderních právních řádech států po celém světě (Svoboda, Klička, 2014, s. 113). Dle § 1594 odst. 1. věta první NOZ zůstavitelka odkazem zřízeným v pořizení pro případ smrti dědicům přikázala, aby odkazovníku byly z dědictví vydány výše uvedené věci. Avšak věci, které odkazem měl získat odkazovník, v době smrti již zůstavitelka nevlastnila, tudíž odkazovník nemohl tyto věci nabýt. Soud v daném případě schválil dohodu dědiců o rozdělení pozůstalosti ve smyslu § 1696 NOZ a potvrdil dědicům nabytí dědictví podle dohody dle ustanovení § 185 odst. 1 písm. d) ZŘS.

5 Výsledky a diskuse

V této části diplomové práce budou shrnuty výsledky z provedeného zkoumání v analytické části.

V roce 2014 napadlo soudní komisaře Mgr. Kláře Pouchlé, LL.M. celkem 376 řízení, v roce 2015 286 řízení, v roce 2016 226 řízení a roce 2017 244 řízení. Jedná se o počet řízení, která byla řešena dle NOZ. V letech 2014-2016 došlo k meziročnímu poklesu v průměru o 15,6 %. Mezi lety 2016-2017 došlo k nárůstu počtu řízení o 7,96%. Na daný vývoj má jistě vliv i skutečnost, že v roce 2014 a až do poloviny roku 2015 byl uvolněn jeden z notářských úřadů v Obvodu Okresního soudu v Trutnovu a tím se zvýšil nápad ostatním notářům. V roce 2017 lze pozorovat nárůst počtu řízení, který odpovídá růstu počtu úmrtí v obvodu Okresního soudu v Trutnově. Oproti tomu celkový počet řízení řešených dle OZ měl ve sledovaném období klesající tendenci. V roce 2014 bylo takto řešeno 41 řízení, v roce 2015 23 řízení, v roce 2016 15 řízení a v roce 2017 již jen 8 řízení. V porovnání let 2014 a 2017 došlo k poklesu o více jak 80%. Dle OZ byla v roce 2014 řešena především řízení, kde zůstavitel zemřel před 1.1.2014, a také, stejně jako v následujících letech sledovaného období, řízení o dodatečném projednání dědictví.

Vývoj využívání způsobů nabývání dědictví dle NOZ

Z celkového počtu 1132 pozůstalostních řízení se v časovém období od roku 2014 do roku 2017 vyskytlo celkem 617 pozůstalostních řízení, ve kterých nabyl dědictví jeden nebo více dědiců. Jednalo se o nabytí dědictví v 91,41% řízení podle zákonné dědické posloupnosti, v 6,81% řízení dle závěti a v 1,78% řízení na základě kombinace dvou různých způsobů nabývání dědictví.

Vývoj počtu řízení, ve kterých dědici nabyli dědictví podle zákonné dědické posloupnosti, měl v časovém období od roku 2014 do roku 2017 klesající tendenci s výjimkou roku 2017, kdy došlo k nárůstu oproti předchozímu roku. Stejný vývoj měl i počet řízení, ve kterých dědici nabyli dědictví podle zákonné dědické posloupnosti v 1. dědické třídě. Vývoj počtu nabývání dědictví podle zákonné dědické posloupnosti ve všech třídách a i v 1. dědické třídě přesně odpovídalo vývoji celkového počtu napadlých pozůstalostních řízení soudní komisaře Mgr. Kláře Pouchlé, LL.M. ve sledovaném období. V každém roce sledovaného období připadala největší část případů na nabytí dědictví v 1. dědické třídě. Ostatní skupiny dědických tříd byly zastoupeny již o mnoho méně a například nabytí

dědictví podle zákonné dědické posloupnosti ve 4. a 5. dědické třídě se v celém sledovaném období nevyskytlo vůbec. Vývoj počtu řízení, v kterých dědici nabyli dědictví v 2. dědické třídě, měl klesající tendenci skrz celé sledované období mimo roku 2016, kdy došlo k nárůstu počtu řízení o 40% oproti roku 2015. Ve 3. dědické třídě měl vývoj také klesající tendenci, avšak s výjimkou roku 2017, kdy množství případů zůstalo stejné jako v roce 2016. Případ, kdy dědic nabyl dědictví podle zákonné posloupnosti v 6. dědické třídě, nastal pouze jedinkrát a to v roce 2017. Skutečnost, že v dědických třídách vyšších pořadových čísel jako je 4., 5. nebo 6., dědicové ve sledovaném období dědili pouze výjimečně, není až tak neočekávaná. V těchto třídách dědí již poměrně vzdálení příbuzní, a proto ve většině případů má zůstavitel i jemu bližší příbuzné, kteří dědí v dědických třídách nižších pořadových čísel.

Vývoj počtu řízení, ve kterých dědici nabyli dědictví podle závěti sepsané formou notářského zápisu, měl ve sledovaném období klesající tendenci s výjimkou roku 2015, kdy došlo k nárůstu počtu řízení o 33,3% oproti předchozímu roku. U závěti sepsané ve formě soukromé listiny se četnost případů, kdy dědicové nabyli dědictví na základě ať už holografní, nebo alografní závěti, ve sledovaném období pohybovala od žádného do dvou případů v jednotlivých letech. Dohromady za celé sledované období šlo o 8 případů. Bez rozlišení, zda šlo o závět' holografní nebo alografní, v roce 2014 se jednalo o 2 případy, v roce 2015 o 3 případy, v roce 2016 o 2 případy a v roce 2017 o 1 případ. Poslední skupinou způsobů, jak dědicové nabyli dědictví ve sledovaném období, byla kombinace dvou různých způsobů nabytí dědictví. Četnost případů se pohybovala od žádného do třech případů v jednotlivých letech. Dohromady za celé sledované období šlo o 11 případů. Bez rozlišení jednotlivých kombinací se jednalo v roce 2014 o 2 případy, v roce 2015 o 5 případů, v roce 2016 o 1 případ a v roce 2017 o 3 případy.

Případ, kdy by nabývacím titulem v pozůstalostním řízení byla dědická smlouva, se ve sledovaném období nevyskytl. Pro objasnění této skutečnosti byly provedeny řízené rozhovory s notářskými koncipienty z kanceláří soudních komisařů, ze kterých vyplynulo, že lidé o sepsání dědické smlouvy zájem nemají. Všichni dotázaní shodně uvedli, že v notářské kanceláři, kde jsou zaměstnání, do současné doby žádná dědická smlouva sepsána nebyla. Jako hlavní příčiny označili téměř nulové povědomí veřejnosti o existenci daného institutu, nemožnost pořídit o celém majetku a také cenu, protože cena za sepsání dědické

smlouvy je stanovovaná z hodnoty zůstavovaného majetku, a mohla by tedy být v určitých případech o mnoho vyšší, než je cena za sepis závěti, která má pevně stanovenou sazbu.

Délka řízení

Z provedeného zkoumání lze vyvodit tyto výsledky. V časovém rozmezí do 90 dnů bylo skončeno 50 řízení v roce 2014 (13,3%), 55 řízení v roce 2015 (19,23%), 48 řízení v roce 2016 (21,24%) a 56 řízení v roce 2017 (22,95%). V rozmezí přes 90 dnů ale do 180 dnů bylo skončeno 161 řízení v roce 2014 (42,82%), 124 řízení v roce 2015 (43,36%), 90 řízení v roce 2016 (39,82%), 97 řízení v roce 2017 (39,75%). V rozmezí přes 180 dnů do 365 dnů bylo ukončeno 126 řízení v roce 2014 (33,51%), 73 řízení v roce 2015 (25,52%), 60 řízení v roce 2016 (26,55%), 64 řízení v roce 2017 (26,23%). Dále bylo v rozmezí přes 365 dnů do 1095 dnů ukončeno 35 řízení v roce 2014 (9,31%), 28 řízení v roce 2015 (9,79%), 18 řízení v roce 2016 (7,96%), 7 řízení v roce 2017 (2,87%). V rozmezí přes 1095 dnů do 1825 dnů byla skončena 2 řízení v roce 2014 (0,53%), 1 řízení v roce 2015 (0,35%) a v letech 2016 a 2017 nebylo v tomto časovém rozmezí skončeno žádné řízení. Do chvíle vypracovávání této diplomové práce nebyla skončena celkem 2 pozůstalostní řízení zahájená v roce 2014, 5 řízení zahájených v roce 2015, 10 řízení zahájených v roce 2016 a 20 řízení zahájených v roce 2017.

V celém sledovaném období platí, že časovým rozmezím, ve kterém bylo skončeno nejvíce řízení, je časové rozmezí přes 90 dnů do 180 dnů. V každém roce bylo takto rychle vyřízeno vždy okolo 40% všech řízení napadlých v daném roce soudní komisařce Mgr. Kláře Pouchlé, LL.M., která byla řešena dle NOZ. Druhou nejčetnější kategorií v celém sledovaném období je časové rozmezí přes 180 dnů do 365 dnů. Mimo roku 2014, kdy bylo v tomto časovém rozmezí skončeno 33,51% řízení, bylo ve sledovaném období ukončeno v tomto časovém rozmezí vždy okolo 26% řízení.

Průměrná délka řízení v roce 2014 činila 210 dní, v roce 2015 činila 200 dní, v roce 2016 činila 182 dní a v roce 2017 činila 153 dní. Průměrná délka pozůstalostního řízení se ve sledovaném období zkracuje, což se dá určitě považovat za kladný vývoj hlavně v souvislosti s obecně známým trendem velmi dlouhých soudních řízení. Průměrná délka řízení za celé sledované období je 190 dní.

Počet případů, které pro nespokojenost dědiců musel řešit soud

Dle NOZ řešila soudní komisařka Mgr. Klára Pouchlá, LL.M. od roku 2014 do roku 2017 celkem 1132 pozůstalostních řízení, z nichž bylo ve sledovaném období proti rozhodnutí soudní komisařky Mgr. Kláry Pouchlé, LL.M. podáno jediné odvolání. Toto odvolání bylo podáno v roce 2014 a v následujících letech již žádné další odvolání podáno nebylo. Ve sledovaném období bylo tedy odvolání podáno pouze v 0,09% případů. Pro srovnání lze uvést, že vedle tohoto jediného odvolání podaného proti rozhodnutí soudní komisařky bylo proti rozhodnutím, která byla vydána ostatními soudními komisaři v obvodu Okresního soudu v Trutnově v řízeních řešených dle NOZ, podáno pouze jedno další odvolání v roce 2014 a celkem tři v roce 2015. V letech 2016 a 2017 již žádná odvolání proti rozhodnutím soudních komisařů v obvodu Okresního soudu v Trutnově, v řízeních řešených dle NOZ, podána nebyla.

V celém sledovaném období byla také podána pouze jediná občanskoprávní žaloba. V daném pozůstalostním řízení odkázala soudní komisařka Mgr. Klára Pouchlá, LL.M. účastníky, kterým svědčilo nejslabší dědické právo, k podání občanskoprávní žaloby. K podání této žaloby jim určila lhůtu, ve které musela být daná žaloba podána. Ve sledovaném období byla občanskoprávní žaloba podána pouze v 0,09% případů. V 99,9% pozůstalostních řízení účastníci neměli důvod nebo nevyužili své možnosti danou žalobu podat. Ze zjištěných výsledků je zřejmé, že v pozůstalostních řízeních je podání odvolání proti rozhodnutí soudního komisaře či podání občanskoprávní žaloby jen velmi výjimečné.

Příklady z praxe

Na příkladech je ukázáno praktické využití některých novinek, které přinesl NOZ, srovnání současné právní úpravy s OZ, nebo jsou nastíněny situace, které by v daném případě mohly nastat.

6 Závěr

Cílem diplomové práce bylo zjistit vývoj využívání způsobu nabývání dědictví podle NOZ, délku řízení a počty případů, které pro nespokojenost dědiců musel řešit soud. Pokud by byly zjištěny nedostatky v právní úpravě a v praxi navrhnout opatření k jejich eliminaci.

Dědění podle zákonné dědické posloupnosti vládne pozůstalostním řízením. Možná ještě přesněji lze uvést dědění v 1. dědické třídě. To znamená, že nejčastěji zůstavitel umírá bez zanechání pořízení pro případ smrti a tudíž dědí v první řadě jeho pozůstalé děti a případně i pozůstalý manžel nebo manželka. Nabytí dědictví dědici v ostatních skupinách dědických tříd je využíváno již o mnoho méně a skutečnost, že v dědických třídách vyšších pořadových čísel jako je 4., 5. nebo 6., dědici dědí pouze výjimečně, není až tak neočekávaná. V těchto třídách dědí již poměrně vzdálení příbuzní, a proto ve většině případů má zůstavitel i jemu bližší příbuzné, kteří dědí v dědických třídách nižších pořadových čísel. Snaha zákonodárců rozšířením počtu dědických tříd snížit pravděpodobnost odúmrtí nemusí znamenat lehkou úlohu pro soudní komisaře, protože dohledání takto vzdálených příbuzných může být dosti problematické.

Je otázkou, zda daná skutečnost také trochu nereflektuje českou národu. „Kdo nic nedělá, nic nezkazí,“ nejjednodušší je spolehnout se na to, že se pozůstalí na všem shodnou a dědické řízení proběhne v poklidu.

Pokud se už zůstavitel rozhodne zanechat pořízení pro případ smrti, zvolí si nejčastěji závěť ve formě veřejné listiny. Závěť sepsaná notářským zápisem má svou tradici a dle mého názoru vzbuzuje v lidech pocit jistoty, že po jejich smrti bude s jejich majetkem naloženo tak, jak si oni sami přáli. Vyvarují se tím i případných omylů, kterých by se mohli dopustit především ve formálních náležitostech závěti, jež musí závěť sepsaná ve formě soukromé listiny splňovat, a které by mohly následně vést k neplatnosti této závěti nebo situacím, kdy se jimi sepsaná závěť nenajde nebo ztratí. V případě sporů o dědické právo lze výhodu závěti ve formě veřejné listiny spatřovat v tom, že její neplatnost musí být prokázána, což u závěti ve formě soukromé listiny platí právě naopak. Jak již bylo uvedeno dříve, jako důkazní prostředek má největší váhu závěť ve formě veřejné listiny.

Velká část řízení je na druhou stranu zastavena pro majetek bez hodnoty nebo nepatrné hodnoty. V těchto řízeních tedy nikdo ani žádný majetek nenabývá, není totiž co nabývat. Řízení je zastaveno a majetek nepatrné hodnoty je vydán vypraviteli pohřbu, pokud s tím

souhlasí. Ne vždy to musí nutně znamenat, že zůstavitel žádný majetek za svého života nevlastnil. Zůstavitel mohl svůj majetek rozdělit mezi budoucí dědici ještě za svého života. V mnoha případech tím možná předešel sporům mezi dědici, které by mohly nastat v rámci pozůstalostního řízení.

Nově zavedený institut dědické smlouvy zůstává prozatím v ústraní. Lidé zájem o sepsání dědické smlouvy v současné době nijak zvlášť neprojeví. Za jeden z faktorů nezájmu lze označit neměnnost a nemožnost jednostranného zrušení dědické smlouvy. Doba od sepsání smlouvy do smrti zůstavitele může být značně dlouhá a člověk nemůže předvídat všechny možné okolnosti, které mohou v průběhu této doby nastat. U závěti může zůstavitel reagovat na změny v životě sepisem závěti nové, avšak u dědické smlouvy je k tomu nutná součinnost osob, které smlouvu se zůstavitelem uzavřeli, což z různých důvodů nemusí být vždy možné. Mezi další faktory nezájmu lidí o sepsání dědické smlouvy lze řadit nemožnost pořídit dědickou smlouvou o celé pozůstalosti a v neposlední řadě také cenu, která je notářem účtována za sepsání této smlouvy. Odměna notáře je stanovovaná procentem z hodnoty majetku, který je předmětem dědické smlouvy. Výše procentuální sazby se odvíjí od hodnoty tohoto majetku. Zde bych navrhovala snížit odměnu notáře, tedy výrazně snížit procentuální sazby. Toto opatření by mohlo dle mého názoru eliminovat jeden ze zjištěných faktorů nezájmu lidí o sepsání dědické smlouvy.

Určitým úskalím, které NOZ přináší, je i oblast dědické smlouvy uzavřené mezi manželi. Po rozvodu manželství se práva a povinnosti z dědické smlouvy neruší, pokud toto není ve smlouvě speciálně ujednáno. O případné zrušení se musí smluvní strany domáhat u soudu. Myslím si, že v době, kdy dochází k rozchodu manželů a rozvodu jejich manželství, již tito spolu žít nechtějí a dá se předpokládat, že ani nebudou chtít, aby byl jejich majetek děděn bývalým manželem. Svůj společný majetek si mají možnost vypořádat v rámci rozvodového řízení nebo případně v rámci řízení o vypořádání společného jmění manželů. V tomto, pro oba manžele určitě náročném období, kdy musí v mnoha případech i řešit péči a výživu nezletilých dětí, mohou manželé opomenout, že dědickou smlouvu vůbec uzavřeli, a v budoucnu by tato skutečnost mohla mít neblahé důsledky. Z mého pohledu by bylo vhodnější, aby dědická smlouva vždy zanikla spolu s rozvodem manželství.

Může se zdát, že soudní řízení, v našem případě pozůstalostní řízení, trvají až příliš dlouho, avšak v souvislosti s dodržením zákonných lhůt u některých úkonů, ani soudnímu komisaři neumožňuje vyřídit pozůstalostní řízení v kratší době. Zde lze zmínit zákonnou lhůtu

nejméně 6 měsíců, která se ukládá neznámému dědici nebo dědici neznámého pobytu, jenž byl soudem vyrozuměn o dědickém právu vyhláškou, aby se v této lhůtě přihlásil soudu. Prodloužení této lhůty, kterou přinesl NOZ, pak zcela nenapomáhá rychlému vyřízení věci. Během dané doby soudní komisař nemůže provádět další úkony a řízení se prodlužuje. V tomto případě by byl, zdá se, přínosnější kompromis mezi lhůtou stanovenou dle NOZ a lhůtou jednoho měsíce dle OZ. Domnívám se, že by postačovala stejná lhůta, která je stanovená například pro odmítnutí dědictví ze strany dědice pobývajícího v zahraničí nebo k přihlášení pohledávky věřiteli. Daná lhůta nesmí být kratší než 3 měsíce.

Na vývoj délky řízení, která byla řešena dle NOZ, má vliv nejen počet řízení, která napadnou soudnímu komisaři, ale i fakt, že s účinností nového právního předpisu, chvíli trvá, než se novinky, které s sebou přinesl, v praxi soudních komisařů zaběhnou. S tímto názorem notářské koncipientky z kanceláře Mgr. Kláry Pouchlé, LL.M. nelze než souhlasit.

Zkracování doby, za kterou je pozůstalostní řízení vyřízeno, lze hodnotit jako velmi pozitivní vývoj, avšak stále se objevují případy, které trvají roky a stále nejsou skončeny. V souvislosti s klesajícím počtem napadlých řízení soudní komisaře Mgr. Kláre Pouchlé, LL.M. vzniká i jistě více prostoru pro řešení těchto složitých a časově náročných případů. V pozůstalostním řízení může být časově náročné už samotné zjištění zůstavitelova majetku, kdy musí soudní komisař zjišťovat dané skutečnosti u různých institucí. K prodlevám může dojít například i z důvodů nutnosti vypracovat znalecký posudek k ocenění majetku zůstavitele nebo i tím, že některý z účastníků je nezletilý a právní jednání za něho musí schválit opatrovnický soud. Samozřejmě v neposlední řadě dochází ke zdržení v případě, že se dědici nedohodnou a řízení je nutné přerušit, pak se čeká na výsledek sporného řízení.

V pozůstalostních řízeních je podání odvolání proti rozhodnutí soudního komisaře či podání občanskoprávní žaloby jen velmi výjimečné. Je tedy zřejmé, že pokud již zůstavitel zanechá pořízení pro případ smrti, pak osoby, které se mohou považovat za dědice, ale zůstavitel je dědicem neustanovil, ve většině případů respektují vůli zůstavitele. Zde se může projevovat i vliv soudního komisaře v tom smyslu, že pokud se během projednávání dědictví vyskytnou neshody mezi účastníky pozůstalostního řízení, soudní komisař se ve většině případů bude pokoušet spor vyřešit dohodou účastníků. Pokud se ani přes snahu soudního komisaře nepodaří spor mezi účastníky vyřešit, nezbyvá než se pro vyřešení sporu obrátit na soud.

7 Seznam použitých zdrojů

OFICIÁLNÍ DOKUMENTY

ČESKO. Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., ze dne 16. prosince 1992, Listina základních práv a svobod, v platném znění.

ČESKO. Zákon č. 89/2012 Sb., ze dne 26. března 2012, občanský zákoník, v platném znění.

ČESKO. Zákon č. 40/1964 Sb., ze dne 26. února 1964, občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

ČESKO. Zákon č. 99/1963 Sb., ze dne 4. prosince 1963, občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

ČESKO. Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů.

ČESKO. Zákon č. 292/2013 Sb., ze dne 12. září 2013, o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů.

ČESKO. Zákon č. 358/1992 Sb., ze dne 7. května 1992, o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů.

ČESKO. Vyhláška č. 37/1992 Sb., ze dne 23. prosince 1992, jednací řád pro okresní a krajské soudy, ve znění pozdějších předpisů

KNIŽNÍ PUBLIKACE

BEZOUŠKA, Petr, PIECHOWICZOVÁ, Lucie. *Nový občanský zákoník: nejdůležitější změny*. 1. Vydání. Olomouc: ANAG, 2013. 375 s. Právo (ANAG). ISBN 978-80-7263-819-2.

FIALA, Roman, DRÁPAL, Ljubomír a kol. *Občanský zákoník IV.: Dědické právo (§ 1475-1720). Komentář*. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, 648 s. ISBN: 978-80-7400-570-1

JIRSA, Jaromír a kol. *Občanské soudní řízení, soudcovský komentář. Kniha III., zákon o zvláštních řízeních soudních*. 1. Vydání. Praha: Havlíček Brain Team, 2015, 1080 s. ISBN: 978-80-87109-48-9

NOVOTNÝ, Petr a Monika NOVOTNÁ. *Nový občanský zákoník*. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing, 2017. 159 s. Právo pro každého (Grada). ISBN 978-80-271-0432-1.

SVOBODA, Jiří a Ondřej KLIČKA. *Dědické právo v praxi*. Praha: C.H. Beck, 2014. 378 s. Právní praxe. ISBN 978-80-7400-266-3.

ŠVESTKA Jiří, DVORÁK Jan a kol. *Občanský zákoník: Komentář*. Svazek IV. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. 720 s. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-579-5.

WELLECH, Eliška. *Vyznejte se v dědickém řízení: vybrané kapitoly z nového občanského zákoníku*. Brno: BizBooks, 2014. 62 s. ISBN 978-80-265-0218-0.

ODBORNÉ ČLÁNKY

BARTOŠ, Jiří. *Nová procesní úprava dědického práva*. Ad Notam: notářský časopis. 2013, roč. 19, č. 6, s. 16 – 21. ISSN 1211-0558.

BUREŠ, Jan. *Stručný průvodce dědickým řízením*. Ad Notam: notářský časopis. 2012, roč. 18, č. 3, s. 16 – 19. ISSN 1211-0558.

WEBOVÉ STRÁNKY A PŘÍSPĚVKY NA WEBOVÝCH STRÁNKÁCH

BusinessInfo.cz, Oficiální portál pro podnikání a export. *Legislativa, právo: Přehled zákonů* [online]. [cit. 30.3.2018]. Dostupné z WWW: <https://www.businessinfo.cz/cs/legislativa-pravo/prehled-zakonu.html#N>

ČSÚ, Český statistický úřad. *Veřejná databáze: Pohyb obyvatelstva v Českých zemích* [online]. [cit. 2018-09-21]. Dostupné z WWW: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&pvo=DEMDCR1&z=T&f=TABULKA&skupId=2033&katalog=30845&pvo=DEMDCR1&c=v3~8__RP2017

ČSÚ, Český statistický úřad. *Veřejná databáze: Pohyb obyvatelstva - kraje* [online]. [cit. 2018-09-21]. Dostupné z WWW: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt-parametry&pvo=DEM05&z=T&f=TABULKA&sp=A&skupId=546&katalog=30845&pvo=DEM05&str=v97&c=v3~3__RP2017

ČSÚ, Český statistický úřad. *Veřejná databáze: Pohyb obyvatelstva - Trutnov* [online]. [cit. 2018-09-21]. Dostupné z WWW: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&pvo=DEM05&z=T&f=TABULKA&skupId=546&filtr=G~F_M~F_Z~F_R~F_P~S~U~301-501-401-202-411_null_&katalog=30845&pvo=DEM05&str=v100&c=v3~3__RP2017&u=v100__VUZEMI__101__40606

Hospodářská komora České republiky. *Připomínky k legislativě: 268/11 NV o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy* [online]. [cit. 30.3.2018]. Dostupné z WWW: <https://www.komora.cz/legislation/26811-nv-o-jednacim-radu-pro-okresni-a-krajske-soudy-t-11-11-2011/>

Notářská komora České republiky. *17.8.2015 vstoupilo v účinnost nové „Nařízení o dědictví“* [online]. 17.8.2015 [cit. 27.9.2018]. Dostupné z WWW: https://www.nkcr.cz/aktuality/detail/37_91-17-8-2015-vstoupilo-v-ucinnost-nove-narizeni-o-dedictvi

Notářská komora České republiky. *Seznam notářů* [online]. 10.9.2018 [cit. 10.9.2018]. Dostupné z WWW: https://www.nkcr.cz/aktuality/detail/37_91-17-8-2015-vstoupilo-v-ucinnost-nove-narizeni-o-dedictvi

Notářská komora České republiky. *Rozvrhy řízení o pozůstalosti* [online]. [cit. 27.9.2018]. Dostupné z WWW: <https://www.nkcr.cz/seznam-notaru/rozvrhy-rizeni-o-pozustalosti>

8 Přílohy

Příloha A   Otázky k částečně řízenému rozhovoru s pracovníky notářské kanceláře

Příloha B   Řízení o pozůstalosti

Příloha A Otázky k částečně řízenému rozhovoru s notářskými koncipienty, kteří jsou v notářských kancelářích pověřeni soudními komisaři k vyřizování pozůstalostních řízení

1. Jaký je Váš názor na nové instituty dědického práva, které s sebou přinesl NOZ, především na dědickou smlouvu?
2. Jaké spatřujete výhody dědické smlouvy?
3. Jaké jsou podle Vás nevýhody dědické smlouvy?
4. Mají lidé zájem o sepis dědické smlouvy nebo dávají spíše přednost tradičnějšímu pořízení pro případ smrti – závěti?
5. Pokud zájem nemají, co je dle vašeho názoru odradí, že po vysvětlení, co uzavření dědické smlouvy znamená, se raději rozhodnou pro sepis závěti nebo nepořídí o svém majetku vůbec a spolehnou se na dědění ze zákona?
6. Může být dle Vašeho názoru příčinou nezájmu o sepis dědických smluv obava z případných změn právní úpravy?
7. Je dle Vašeho názoru na místě obava, že se smluvní strany dědické smlouvy rozhárají a budou chtít danou smlouvu změnit, avšak to lze učinit pouze se souhlasem druhé smluvní strany?
8. Vedete si statistiku nebo máte přehled, kolik dědických smluv jste od účinnosti NOZ sepsala resp. Vaše kancelář?

Příloha B Řízení o pozůstalosti

Řízení o pozůstalosti se řadí mezi soudní řízení, u kterých se předpokládá, že se bude jednat o řízení nesporná. Tato jsou upravena zákonem č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, jenž nabyl účinnosti dne 1. ledna 2014 (Novotný, Novotná, 2017, s. 139).

Zařazení řízení o pozůstalosti mezi řízení nesporná by se mohlo na první pohled jevit jako chybné, avšak jde o to, že dědicové nemají navzájem postavení odpůrců jako ve sporných řízeních. Jako další důvod lze uvést, že v rámci řízení o pozůstalosti nemohou být objasňovány sporné skutečnosti mezi dědici, tyto je nutné prokázat ve sporném řízení, aby mohlo dojít k vyřešení sporu o dědické právo (Svoboda, Klička, 2014, s. 195).

Stejně jako v jiných soudních řízeních i v řízení o pozůstalosti se uplatní základní principy fungování soudnictví. Mezi tyto zásady patří:

- princip nezávislosti a nestrannosti soudů a soudců, popř. notářů jako soudních komisařů a jejich pověřených zaměstnanců (dle čl. 36 LPS),
- princip zákonného soudce (dle čl. 38 LPS),
- zásada rovnosti (čl. 37 LPS),
- zásada oficiality,
- zásada vyhledávací,
- zásada volného hodnocení důkazů,
- zásada ústnosti,
- zásada přímosti,
- zásada rychlosti a hospodárnosti řízení.

Na druhou stranu se v řízení o pozůstalosti neuplatňuje zásada veřejnosti, řízení o pozůstalosti je tedy neveřejné (Svoboda, Klička, 2014, s. 195-198).

Obecně

Řízení o pozůstalosti náleží do pravomoci soudu. Notář jako soudní komisař je pověřen věcně a místně příslušným soudem k provádění úkonů v řízení o pozůstalosti (Jirsa a kol, 2015, s. 269).

Místní příslušnost soudu k řízení o pozůstalosti

Místní příslušnost soudu se určuje na základě kritérií daných zákonem. K řízení o pozůstalosti je podle § 98 odst. 1 ZŘS. příslušný soud, v jehož obvodu:

- a) měl zůstavitel v době smrti evidováno místo trvalého pobytu v informačním systému evidence obyvatel, popřípadě místo jiného pobytu
- b) měl zůstavitel naposledy bydliště, popřípadě, neměl-li bydliště nebo nelze-li bydliště zjistit, místo, kde se naposledy zdržoval, není-li dána příslušnost podle písmene a),
- c) je zůstavitelův nemovitý majetek, není-li dána příslušnost podle písmene a) nebo b),
- d) zůstavitel zemřel, není-li dána příslušnost podle písmene a), b) nebo c)

Je-li zahájeno řízení pozůstalosti u soudu, který není místně příslušný, vydá tento soud usnesení, v němž konstatuje svoji místní nepřislušnost a určí jiný soud, kterému bude věc postoupena jako místně příslušnému (Svoboda, Klička, 2014, s. 204-205).

Pověření a odměna notáře v řízení o pozůstalosti

Soud pověří notáře jako soudního komisaře k provádění úkonů soudu prvého stupně v řízení o pozůstalosti. Pověření konkrétního notáře jako soudního komisaře v konkrétní věci určuje soud dle rozvrhu vydávaného každý kalendářní rok předsedou krajského soudu na návrh příslušné notářské komory. Stejně jako o zahájení řízení o pozůstalosti, tak o pověření notáře vydá soud usnesení, které není třeba doručovat a není proti němu přípustné odvolání. Následně je spis postoupen notáři. V případě úmrtí osoby zpravidla trvá cca měsíc, než se dědický spis po úmrtí zůstavitele dostane k soudnímu komisaři spolu s pověřením příslušným soudem (Bureš, 2012, s. 16).

Notář musí veškeré úkony provádět buď osobně, nebo může pověřit prováděním úkonů soudního komisaře notářského kandidáta nebo notářského koncipienta případně i zaměstnance notářské kanceláře, který složil kvalifikační zkoušku (Jirsa a kol, 2015, s. 276).

V rámci řízení o pozůstalosti je na notáře přenesena soudní pravomoc. Rozhodnutí jsou vydávána jménem příslušného soudu prvního stupně, nikoli jménem samotného notáře (Novotný, Novotná, 2017, s.140).

Notáři přísluší odměna za úkony, které jako soudní komisař vykonal. Tuto odměnu, náhradu hotových výdajů a případně náhradu za daň z přidané hodnoty je povinen notáři uhradit:

- jediný dědic, který nabývá dědictví (není-li předlužený),
- více dědiců, kteří nabývají dědictví (není-li předlužený), a to podle poměru svých dědických podílů nebo podle poměru majetku nabytého při rozdělení pozůstalosti,
- stát, nejde-li o případy podle písmene a) nebo b).

Soud rozhodne usnesením o tom, kdo a v jaké výši je povinen zaplatit odměnu notáře a náhradu hotových výdajů i náhradu za daň z přidané hodnoty (Jirsa a kol, 2015, s. 284-285).

Účastníci řízení o pozůstalosti

Jako v každém soudním řízení i v řízení o pozůstalosti je důležité určení okruhu účastníků.

Účastníci při projednání pozůstalosti

S novou právní úpravou došlo k rozšíření okruhu účastníků a lze je rozčlenit do následujících skupin (Svoboda, Klička, 2014, s. 207):

Dědic, vypravitel pohřbu a stát (§ 110 z. ř. s.)

Za účastníky řízení o pozůstalosti lze považovat ty, u kterých je důvodné uvažovat o tom, že jsou zůstavitelovými dědici. Pokud bylo řízení o pozůstalosti zastaveno, protože zůstavitel nezanechal žádný majetek nebo majetek nepatrné hodnoty nebo bez hodnoty, je účastníkem řízení o pozůstalosti vypravitel pohřbu. Na druhou stranu pokud neexistuje dědic ze zákona a ani z pořízení pro případ smrti je účastníkem řízení pouze stát, na který se hledí jako na zákonného dědice (Jirsa a kol, 2015, s. 288).

Manžel zůstavitele (§ 111 z. ř. s.)

I přesto, že pozůstalý manžel není dědicem, může být účastníkem, pokud se v rámci pozůstalostního řízení budou řešit práva a povinnosti ze společného jmění manželů při zániku manželství smrtí zůstavitele (Novotný, Novotná, 2017, s. 141).

Věřitel zůstavitele (§ 112 z. ř. s.)

Účastníkem řízení o pozůstalosti se stává věřitel v případě, že navrhl odloučení nebo soupis pozůstalosti. Pokud by tak neučinil, nemohl by se stát účastníkem, i kdyby

odloučení pozůstalosti navrhl jiný věřitel nebo byl proveden soupis pozůstalosti z jiných důvodů (Svoboda, Klička, 2014, s. 209).

Nepominutelný dědic (§ 113 z. ř. s.)

Nepominutelný dědic nemá právo účastnit se celého řízení o pozůstalosti, ale pouze úkonů soudu, které slouží k zjištění rozsahu a ceny pozůstalosti, a především se určitým způsobem dotýká práva na vypořádání jeho povinného dílu. Účast nepominutelného dědice na řízení končí vypořádáním povinného dílu (Svoboda, Klička, 2014, s. 209).

Vykonavatel závěti (§ 114 z. ř. s.)

Vykonavatel závěti se účastní celého řízení o pozůstalosti, pokud nebylo zastaveno (Svoboda, Klička, 2014, s. 209).

Správce pozůstalosti (§ 115 z. ř. s.)

Pokud se v řízení ustanovuje správce pozůstalosti nebo jde o úkony správy pozůstalosti, je účastníkem i správce pozůstalosti (Jirsa a kol, 2015, s. 297).

Účastníci při závěře pozůstalosti (§ 116 z. ř. s.)

Každý, kdo byl dotčen opatřením soudu vedoucím k zajištění majetku zůstavitele nebo se dosud nestal účastníkem z jiného důvodu je při závěře pozůstalosti účastníkem řízení o pozůstalosti (Jirsa a kol, 2015, s. 298).

Účastníci řízení při likvidaci pozůstalosti

Účastníky řízení v případě, že soud nařídil likvidaci pozůstalosti, jsou věřitelé, kteří se přihlásili nebo kteří mají právo na uspokojení své pohledávky a likvidační správce. Současně nabytím právní moci usnesení o nařízení likvidace pozůstalosti zaniká účast na řízení dědicům, vypraviteli pohřbu, státu i účastníkům řízení při závěře pozůstalosti, pokud závěra pozůstalosti předcházela nařízení likvidace pozůstalosti (Novotný, Novotná, 2017, s. 142)

Opatrovnictví

Pokud dědic nemůže před soudem samostatně jednat a nemá ani zákonného zástupce ani opatrovníka (§ 118 z. ř. s.), soud mu opatrovníka jmenuje. V případě, že by mohlo dojít ke střetu zájmu zákonného zástupce či opatrovníka a dědice (§ 119 z. ř. s.), soud

v pozůstalostním řízení jmenuje dědici kolizního opatrovníka (Novotný, Novotná, 2017, s. 142).

Procesní nástupnictví

V pozůstalostním řízení může nastat situace, že účastník během řízení ztratí způsobilost být účastníkem např. z důvodu úmrtí, pak soud v řízení pokračuje s tím, kdo prohlásí a i prokáže, že je právním nástupcem tohoto účastníka (Jirsa a kol, 2015, s. 306).

Opravné prostředky

U rozhodnutí, u nichž zákon možnost opravného prostředku nevyklučuje, je opravný prostředek přípustný. Tímto opravným prostředkem je odvolání. K projednání odvolání jsou příslušné krajské soudy. Odvolací soud může rozhodnutí potvrdit, je-li věcně a právně správné, nebo zrušit, pokud trpí nějakými vadami (Jirsa a kol, 2015, 326).

Pravomocné rozhodnutí, kterým bylo rozhodnuto ve věci samé nebo které je konečným rozhodnutím soudu prvního stupně nebo odvolacího soudu v pozůstalostním řízení, může být napadeno žalobou pro zmatečnost. Účastník řízení může podat žalobu pro zmatečnost například v případě, že v řízení vystupoval někdo, kdo účastníkem být neměl atd. Po vyčerpání řádných opravných prostředků připadá jako mimořádný opravný prostředek v úvahu také dovolání. O dovolání by rozhodoval Nejvyšší soud ČR. Opravné prostředky se podávají k soudu nebo u notáře, který ve věci rozhodoval jako soudní komisař (Novotný, Novotná, 2017, s. 143-144).

Projednání dědictví

Po zahájení řízení o projednání dědictví zjistí soud pořízení zůstavitele pro případ smrti, bude se zabývat eventuálně správou pozůstalosti, vypořádá majetek ve společném jmění manželů, zjistí dědické právo jednotlivých v úvahu připadajících dědiců, zjistí aktiva a pasiva pozůstalosti a obvyklou cenu pozůstalosti, dědictví projedná a o dědictví rozhodne. Jsou-li pro to zákonné důvody, nařídí soud likvidaci pozůstalosti (Novotný, Novotná, 2017, s. 144).

Zahájení řízení

Řízení o pozůstalosti lze zahájit dvěma způsoby. Prvním z nich je zahájení řízení na návrh, kdy návrhovač musí v návrhu na zahájení řízení o pozůstalosti doložit, že mu svědčí dědický titul. Pokud by tak neučinil, soud návrh odmítne a řízení nezačne. Tento způsob

zahájení řízení o pozůstalosti se využívá spíše okrajově, většinu řízení zahájí soud z úřední povinnosti (Svoboda, Klička, 2014, s. 203).

Zahájení řízení o pozůstalosti z úřední povinnosti soud provede bez návrhu, bezprostředně poté, co se dozví o skutečnostech rozhodných pro vedení řízení tj. o úmrtí fyzické osoby nebo o jejím prohlášení za mrtvou. O smrti fyzické osoby je soud vyrozuměn úmrtním listem, který vystaví a soudu zašle příslušný matriční úřad, nebo pravomocným rozsudkem o prohlášení fyzické osoby za mrtvou. Pro zahájení řízení bez návrhu musí být splněna podmínka, že řízení o pozůstalosti nebylo předtím zahájeno na návrh (Svoboda, Klička, 2014, s. 203-204).

Soud vydá usnesení o zahájení řízení, které není nutné doručovat a není proti němu odvolání (Jirsa a kol, 2015, s. 345).

Předběžná šetření

Účelem předběžných šetření je provedení všech úkonů potřebných pro zjištění stavu zůstavitelova jmění a pro zjištění dědiců, odkazovníků, vykonavatelů závěti, správce pozůstalosti a dalších osob, o jejichž práva a povinnosti v řízení o pozůstalosti jde (§ 139 ZŘS). Jakmile byl notář pověřen provedením úkonů v řízení o pozůstalosti a převzal od pozůstalostního soudu dědický spis, učiní prvotní úkony, především zjistí, zda zůstavitel zanechal pořízení pro případ smrti evidované v Evidenci právních jednání pro případ smrti (Svoboda, Klička, 2014, s. 213).

V rámci předběžného šetření soud rovněž vyrozumí vykonavatele závěti nebo správce pozůstalosti, pokud je zůstavitel povolal, a vyzve je, aby se ujali své funkce. Soud může už v rámci předběžného šetření nařídit závěru pozůstalosti. Pokud tak učiní, zajistí majetek, o kterém lze mít za to, že patřil zůstaviteli, uložením do úschovy soudu, zapečetěním v zůstavitelově bytě nebo na jiném vhodném místě. V případě, že v předběžném šetření vyjde najevo, že zůstavitel má pohledávky, uloží soud usnesením dlužníkům zůstavitele, aby plnění skládali do úschovy soudu (Novotný, Novotná, 2017, s. 145).

Po provedení prvotních úkonů se k sepsání protokolu o předběžném šetření předvolá nejčastěji ta osoba, která se postarala o pohřeb zůstavitele. Smyslem a účelem tohoto úvodního jednání je, na základě již zjištěných skutečností z prvotních úkonů, ověřit, zda zůstavitel nezanechal jakoukoli listinu, která by měla význam pro řízení o pozůstalosti, a

doplnit potřebné údaje o majetku zůstavitele a jeho dlužích (Svoboda, Klička, 2014, s. 214-215).

Zastavení řízení

Po ukončení předběžného šetření soud zastaví řízení o pozůstalosti, jestliže zjistil, že zůstavitel nezanechal žádný majetek patřící do pozůstalosti. Pokud zůstavitel zanechal jen majetek bez hodnoty nebo nepatrné hodnoty, vydá je soud tomu, kdo se postaral o pohřeb, pokud s tím tato osoba vyslovila souhlas, a současně řízení zastaví. Právní mocí rozhodnutí o zastavení řízení je řízení o pozůstalosti skončeno (Novotný, Novotná, 2017, s. 146).

Správa pozůstalosti

Zákon o zvláštních řízeních soudních řeší procesní otázky správy pozůstalosti. Soud v první řadě určí správce pozůstalosti. Mezi procesní povinnosti osoby spravující pozůstalost patří povinnost vyrozumět banku, u které měl zůstavitel účet, věřitele či dlužníky zůstavitele o jeho smrti. Soudu pak v rámci správy pozůstalosti například přísluší, aby udělil osobě spravující pozůstalost souhlas s úkonem přesahující rozsah prosté správy a povolil dědici volné nakládání s určitými pozůstalostními předměty ještě před skončením pozůstalostního řízení (Novotný, Novotná, 2017, s. 146)

Majetek ve společném jmění zůstavitele a jeho manžela

Společné jmění manželů zůstavitele a jeho pozůstalého manžela zaniká smrtí zůstavitele. V rámci projednání pozůstalosti soud usnesením stanoví obvyklou cenu majetku náležejícího do společného jmění a schválí dohodu dědiců a pozůstalého manžela o vypořádání tohoto majetku. Pokud by k dohodě nedošlo, určí soud usnesením, jaký majetek patří do pozůstalostního jmění a jaký majetek patří pozůstalému manželovi. Pokud by se však dědici s pozůstalým manželem nedokázali dohodnout ani na rozhodných skutečnostech o tom, co vše patří do společného jmění, ke spornému majetku se nepřihlíží. Je potom na stranách sporu, aby spornou otázku vyřešily v rámci standardního civilního řízení a podle jeho výsledku pak buď bude majetek zahrnut do pozůstalosti, nebo dodatečně vypořádán jako součást společného jmění manželů (Novotný, Novotná, 2017, s. 147).

Zjišťování dědického práva

O dědickém právu vyrozumí každého potenciálního dědice soud usnesením. Své dědické právo může ale uplatnit i osoba, která jako dědic nebyla z jakéhokoli důvodu soudem na

dědické právo upozorněna. Při zjištění dědického práva soud nejprve rozhodne, jaké skutečnosti jsou mezi dědici nesporné. Pokud je možné na základě skutečností, které jsou mezi dědici nesporné, určit, kdo je dědicem, soud usnesením rozhodne, s kterými účastníky bude dále jednat a kterým účast v řízení ukončuje. Pokud zjištění bude záviset na skutečnostech, které jsou mezi dědici sporné, pak soud účastníka s nejslabším dědickým právem odkáže, aby své právo uplatnil žalobou. Soud následně v pozůstalostním řízení pokračuje podle výsledků soudního sporu (Novotný, Novotná, 2017, s. 147-148).

Aktiva a pasiva pozůstalosti a obvyklá cena pozůstalosti

Aktiva pozůstalosti tvoří především majetek zůstavitele, který vlastnil v den své smrti. Oproti tomu pasiva pozůstalosti tvoří dluhy zůstavitele, které měl v době smrti, i dluhy, které mají původ v právních skutečnostech, z nichž by měl plnit zůstavitel, kdyby mu v tom nezabránila smrt. Aktiva pozůstalosti zjistí soud především ze soupisu pozůstalosti nebo ze seznamu pozůstalostního majetku či ze společného prohlášení dědiců o pozůstalostním majetku. Z údajů dědiců a i vlastním šetřením sestaví soud rovněž soupis pasiv (Svoboda, Klička, 2014, s. 283-285).

Nejběžnějším způsobem ocenění aktiv a pasiv pozůstalosti je ocenění na základě společného prohlášení dědiců. Další možností je k ocenění využít znalostí správce pozůstalosti o spravovaném majetku. V odůvodněných případech lze cenu zjistit znaleckým posudkem. Pro ocenění majetku a zjištění výše pasiv je rozhodující stav v době smrti zůstavitele (Svoboda, Klička, 2014, s. 286-287).

Projednání dědictví

K projednání dědictví soud zásadně nařizuje jednání, které je neveřejné. K jednání soud předvolává dědice, vykonavatele závěti a další účastníky, o jejichž práva povinnosti při jednání půjde. Soud nemusí nařizovat jednání, pokud má být rozhodnuto o zastavení pozůstalostního řízení z důvodů, že zůstavitel zanechal majetek bez hodnoty nebo nepatrné hodnoty a bude se vydávat vypraviteli pohřbu. Dále pokud pozůstalost nabývá jediný dědic nebo pozůstalost připadá státu (Novotný, Novotná, 2017 s. 149-150).

Rozhodnutí o dědictví

Rozhodnutí vydávaná v řízení o pozůstalosti můžeme rozdělit do dvou základních skupin, a to rozhodnutí, kterými se rozhoduje ve věci samé (meritorní rozhodnutí), a rozhodnutí ostatní. V řízení o pozůstalosti se rozhoduje vždy usnesením, a to bez ohledu na to, zda jde, nebo nejde o rozhodnutí ve věci samé. Rozhodnutí o dědictví vydává soud s účinností ke

dni vzniku dědického práva. Ve vyhotovení rozhodnutí je uvedeno označení soudu, jehož jménem je usnesení vydáno, jméno a příjmení notáře, výrok, odůvodnění, poučení o odvolání a o lhůtě a místu k jeho podání a den a místo vydání usnesení. Právní mocí rozhodnutí o dědictví je řízení o pozůstalosti skončeno. Důvodem pro zrušení rozhodnutí o dědictví je zjištění, že zůstavitel žije. V takovém případě musí soud učinit opatření k obnovení zůstavitelových práv a povinností (Svoboda, Klička, 2014, s. 289,292-293,298,310-311).

Dodatečně najevo vyšlý majetek

Řízení o dodatečném projednání dědictví se zahajuje na návrh nebo i bez návrhu. Možnost dodatečně projednat dědictví není nijak časově omezena. Objeví-li se po právní moci rozhodnutí o pozůstalosti majetek, který tvoří aktivum pozůstalosti, popřípadě pasivum pozůstalosti, soud o ně doplní v dosavadním řízení vyhotovený soupis pozůstalosti. Výsledky původního řízení o pozůstalosti zůstávají nedotčeny a v podstatě se stejným kruhem dědiců se projedná jen nově najevo vyšlý majetek (Svoboda, Klička, 2014, s. 320-321).

Nabytí dědictví následným dědicem

NOZ umožňuje, aby zůstavitel určil svěřenské nástupnictví nebo stanovil, že jeho dědic nabývá dědictví jako tzv. přední dědic jen do splnění podmínky či doložení času, kdy po něm nabývá dědictví následný dědic. V rámci svěřenského nástupnictví není určována náhrada za dědice, ale je nařizováno dědici, který byl zvolen, aby toto dědictví po své smrti nebo v jiných, předem zůstavitelem určených, případech převedl na dalšího, zůstavitelem předem vybraného, dědice (Wellech, 2014, s. 50-51).

Likvidace pozůstalosti

Likvidaci pozůstalosti nařizuje soud na návrh dědice, státu nebo věřitele zůstavitele. O nařízení likvidace rozhoduje soud usnesením, ve kterém vyzve věřitele zůstavitele, aby u něho přihlásili pohledávky ve stanovené lhůtě, a poučí věřitele o následcích toho, že své pohledávky včas nepřihlásí. Přihlášené pohledávky soud vede v seznamu pohledávek a k jejich přezkoumání nařídí jednání. Soud jmenuje likvidačního správce, pokud je to zapotřebí z důvodu potřeb správy nebo zpeněžování majetku náležejícího do likvidační podstaty nebo z důvodu sporů o pasiva likvidační podstaty. Do likvidační podstaty patří především majetek zůstavitele, který vlastnil v den své smrti. Dnem právní moci usnesení

o nařízení likvidace pozůstalosti zanikají dědická práva zůstavitelových dědiců (Novotný, Novotná, 2017, s. 151-153).

Úschovy v řízení o pozůstalosti

Do úschovy soudu nebo soudního komisaře lze přijmout peníze, cenné papíry a jiné movité věci. O jejich přijetí je složiteli vystaveno písemné potvrzení. Do úschovy nelze přijmout hmotné movité věci, které pro jejich velikost nebo povahu není možné uložit v kovové skříni soudu nebo u banky, a nepodařilo se pro ně obstarat vhodného schovatele. Schovatel má nárok na náhradu nákladů spojených s úschovou, tyto náklady hradí schovateli stát. Po skončení řízení o pozůstalosti se složené věci vydají tomu, komu podle pravomocného usnesení soudu patří (Jirsa a kol, 2015, s. 636, 638, 642, 645).